

Ti tan jína chrónka

Lucas

Tíhi mé xránkíxixín ti xroon i

1 ¹Nchónhña chojni tjinkaon sin ndoá chrókjin sin kaín ti nkehe k'uatsínka Inchéni ti k'uéjoni. ²Ikjin sin éxi ti nkehe kuíhini kjuako ti sin tsík'ikonxín ikon sin ti xránkíxixín la k'uáyéhe sin ti ixra sákjuichronka sin ti itan jína. ³Andá janhan kjaxian kjuánchánkiá jína kaín ti nkehe kóhen ti xránkíxixín. La kjuénkayáxian tsokjian kaín tíha éxi tsíkóhen ndá chr'ahán jaha Teófilo ⁴kixin tsonoha jína ti nkehe chaxín xrakoha.

Ijnko ángel chrónka kixin tsokjíhi Juan Bautista

⁵*Ti ñao k'uetōan ti rey Herodes ti nonte Judea la kjuák'e ijnko nchat'á it'in Zacarías, kuèté ti sin tsík'axrjeníxin ti nchat'á Abías. Ndá ti ichjién ch'an Elisabet mé tsík'axrjeníxin tjan ti nchat'á Aarón. ⁶Yóí sin la jína kjuínchexiteyá sin éxi tjinkaon Díos la kuitekaon sin kaín ti nkehe k'uetōan ch'an. La

kohya ijje chrók'ueka chojni ti jehe sin. ⁷Kjánchó kóchóntahya sin ixjan kixin ti tjan Elisabet la xrokjuahya tsochonta tjan ixjan la ko ó táda, nána sin.

⁸Ndá ijnko ñao ti ó kóhen tókan Zacarías la ko ti sin tjejóko ch'an kixin sich'e ch'an ixra kuèté Díos ti ñínko a ⁹la kjuích'e sin suerte éxi kuéhen sin la ch'in Zacarías kóhen tókan ts'ixehen ti cuarto tjóá kuèté ñínko kixin tsjak'e chinko chritaón ti altar kuèté Díos. ¹⁰Ndá kaín ti chojni la k'uejó sin ndója nixjehe sin Díos ti ó k'uixenko ch'an ti chinko. ¹¹Ndá ikui jnko ángel k'uíkon ch'in Zacarías tjexín toté nánko chjina ti altar tjak'e ti chinko. ¹²Ndá ti ó k'uíkon Zacarías ti ángel la kóxakohen ch'an la ko imá chrákon ch'an. ¹³Andá ti ángel ndáchro: —Zacarías, chrakonhña kixin ó kuíhin Díos ti nkehe tjanchia la ti ichjián Elisabet la ts'ikon tjan ijnko xjan ndoa mé sinchek'ian xjan Juan. ¹⁴Imá tsocháha la ko itsjé chojni tsochéhe sin

kixin tsokjîhi xjan ¹⁵*kixin imá tsotjetoan ti xjan nkayakon Díos. Ts'ihya ch'an ixran vino la ko nijnko ixran, la tsochónta xjan kjuachaxin kuènté Nchakuén Díos kjónté ndesi nkaya tsee ìné xjan. ¹⁶Jehe ch'an mé tsjakohe ch'an ti chojni Israel, la itsjé sin tsokjan sin tsinkáchónki sin Ìnchéni Díos. ¹⁷*Tsítaón ch'an ntia tsixin Ìnchéni. Éxi k'uékjako Elías ósé mé tsjako ch'an la ko tsochónta kjuachaxin éxi k'uéchónta Elías. Jehe ch'an tsondáche ti sin it'é xjan kixin í tsjajonkohya ti xjeen sin la ko kjaxin ti sin titekakonhña mé tsitekaon sin. Mé xikaha tsonixjehe ch'an chojni kixin tsitekaon sin Ìnchéni ti ó itsi.

¹⁸Ndá ch'in Zacarías kjuanchankíhi ti ch'in ángel, ndáchro:

—¿Nkexrín tsonona kixin chaxin tsohen tíhi? Kixin janhan la ó tádana la ko ti ichjin chonta la ó nána tjan.

¹⁹*Ndá ángel ndáchro:

—Janhan Gabriel t'aha ixra Díos, mé k'uetóan ch'an k'uinka kixin tsotjonka ti nkehe jina tsohen. ²⁰Kjánchó ijie kuitekákonhña ti nkehe xrjanká, la tsonósian, xitjahya tsonixja hasta tsoxítjajia ti ñao tsokjîhi ti xjan. La xikaha tsoxiteyá kaín ti nkehe ndáxrjan —ichro ti ángel.

²¹Andá ti sin k'uejóchóhen ti ndója nínko ti ch'in Zacarías, la

kóxakohen sin kixin imá isé kjuák'e ch'an nkaxehen ti nínko. ²²Ndá ti ó k'uauxrjexín ch'an ti nínko la í xitjahya nixja ch'an. Ndá kónohe sin kixin nkojín kjuaxroan kuènté Díos tsík'ikon Zacarías ti nkaxehen nínko. Ndá itja ch'an ó tjakoxin ch'an kixin í xitjahya nixja ch'an.

²³Ndá ti ó kjuixin ti ñao kjuích'e Zacarías ixra nkaxehen nínko ndá sákjuí ch'an ndoe ch'an. ²⁴Ndá chr'éxin la kjuák'eyá ti ichjién ch'an Elisabet. Ndá ndoe tjan ó kuítóhe tjan in'ó nitjó la kjuénkayáxin tjan: ²⁵“Tíhi kjuakoxin Ìnchéni kixin í tsjanoáhña chojni ti janhan kixin ó tsochonta xjan”, ichro tjan.

Ijnko ángel chrónka kixin tsokjîhi Jesús

²⁶Ndá k'uatínska injon nitjó ndá Díos k'uetuehen ti ángel Gabriel kixin sátsji injno chjasin ti nonte Galílea mé it'in Nazaret.

²⁷*Sátsjinixjehe ch'an injno tjan tjarisoá naxa kuákjahya tjan chojnindoa mé it'in tjan María. Jehe tjan mé tsothe tjan injno nkexro it'in José, tsík'axrjeníxin ti rey David. ²⁸Andá ti ángel k'uíxehen ti itjen tjan la ndáchro: —Díos tjinkítsa ti jaha. Ìnchéni Díos tjekoa. La imá kjuíntañaoan ch'an ke ti íso sichjin —ichro ti ángel.

²⁹Kjánchó ti ó k'uíkon tjan ti ángel la kóxakohen tjan la kjuénkayáxin tjan nkekuènté

xikaha ichro. ³⁰Ndá ndáchro ti ángel:

—Chrakonhña, María. Díos la imá tjetjinkitsa ti jaha. ³¹*Andá ijie la tsjak'èya, tsochonta ijnko xjan ndoa la sinchek'ian xjan Jesús. ³²*Ti ixjan la imá ts'etōan la ko its'in xjan Xjeen Díos nkaya nkajní. Ìnchéni Díos mé tsjajon kjuachaxin ts'etōan xjan éxi ijnko rey éxi k'uetōan ti rey David, ti nkexro ts'axrjeníxin xjan. ³³Nkochríxín tsjak'e xjan ts'etuehen xjan ti nación Israel, la tsjejehya ti kjuachaxin tsochóna xjan —ichro ti ángel.

³⁴Ndá María kjuanchankíhi ti ángel:

—¿Nkexrín tsohen tíha kixin janhan la naxa chontahya chojnindoa?

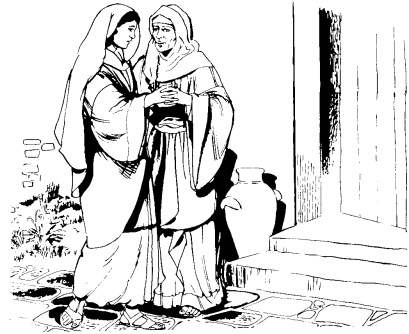
³⁵Ndá ti ángel, ndáchro:

—Ti Nchakuén Díos mé itsi la ko ti kjuachaxin kuènté Díos mé tsjak'e ti itjen éxi jnko ts'uan, ndá tsochonta ti xjan. Méxra ti ixjan tsokjíhi la tjóá xjan la its'in xjan Xjeen Díos. ³⁶Kjāxin tjan Elisabet naxa kjéhya jaha, la kjónté ó nána tjan la í jóhya tjan. Senó la k'uéchóntahya tjan ixjan, andá ijie la ó injon nitjó tjejá tjan. ³⁷*Kixin ti kjuachaxién Díos la tsjacha tsohen kaín nkehe.

³⁸Ndá María ndáchro:

—Janhan t'ahā ixra Ìnchéni Díos. Tsohen éxi k'uetōan ch'an.

Ndá kjuixin chrónka ti ángel tíha ndá sákjuí ch'an.



© 1996 David C. Cook

*María kjuitsjehe Elisabeth
(Lc. 1:39)*

**Tjan María sákjuitsjehe
ti tjan Elisabet**

³⁹Ndá ijnko ñao la María tjan sákjuí tjan ijnko chjasin itjen ti ijna Judea. ⁴⁰La ti ó kjuíji tjan ntiha ndá k'uíxehen tjan ndoe Zacarías la nixjehe tjan ti tjan Elisabet. ⁴¹Ndá ti ó kuíhin Elisabet nixja tjan María la chrika ti xjan nkaya tsee tjan. La antsí k'uáyéhe tjan kjuachaxién Nchakuén Díos. ⁴²La itsen ndáchro tjan:

—Díos imá kjuíntañaoan ke ti iso chojnichjin la ko kjuíncheñoan ch'an ti xjaan. ⁴³¿Xá nkexro ti janhan kixin kjuinixjana ti ñé Ìnchéni? ⁴⁴Kixin ti ó kuíhan nixja la ti xjana la chrika nkaya tsana kixin chéhe xjan kjuihá. ⁴⁵Díos sintañaoan kixin kuitekaoan la Ìnchéni Díos sinchexiteyá ti nkehe ndáchro.

⁴⁶Ndá ndáchro tjan María:

Asená la imá tjikosáyehe
 Ìnchéni Díos
 47 la chéhe asená kixin Díos
 sinchekaána.
 48 *Kixin Díos ikuá kuentá ti
 chojnichjin nóa ch'e ixra
 kuènté ch'an.
 Andá ijie la ko nkochrxín
 tsondáchro chojni kixin
 náxrjón tsjak'é janhan,
 49 kixin Díos chónta kaín
 kjuachaxin mé kjuasixína
 ijnko kjuaxroan ijie ti
 janhan;
 imá tjóá ti ihnié Díos.
 50 La nkochrxín tikonoéhe
 ch'an kaín ti sin
 tjikosáyehe ti jehe ch'an.
 51 Díos kjuasin itsjé kjuaxroan
 ijie;
 kuakitsje ch'an ti kjuachaxin
 chónta ti sin nchehnke
 52 *la ko kuakitsjehe ch'an ti
 kjuachaxin chónta ti sin
 t'etoan.
 Andá ti sin nóa la chjéhe
 ch'an kjuachaxin ts'etoan.
 53 Ti sin t'enxín kjinta la
 kjuajon ch'an kaín ti nkehe
 ticháxihin sin,
 andá ti sin rico jehó itja sin
 sákjuí sin.
 54 Kjuínkítsa ch'an ti nación
 Israel kixin ch'ehe sin
 ch'an ixra;
 La k'uitjáñehña ch'an,
 kuikonoéhe ch'an ti jehe
 sin,

55 *éxi tsíchenka ti sin
 k'uaxrjeníxini k'uejó ósé,
 Abraham la ko kaín ti sin
 ts'axrjeníxin ch'an.
 56 Ndá tjan María kuitoeko tjan
 Elisabet iní nitjó ndá chr'éxin
 xíkjan tjan ndoe tjan.

Kokjíhi Juan Bautista

57 Ndá ti ó xítja ti ñao
 sinchekokjíhi tjan Elisabet ti
 xjeen tjan, ndá kjuíncchekokjíhi
 tjan ijnko xjan ndoa. 58 Andá
 ti sin chjinaxón ndoe la ko ti
 sin kjéhya tjan mé kjuíjitsjehe
 sin tjan la imá chéhe sin kixin
 kuíhin sin kixin Díos imá
 kuikonoéhe ti jehe tjan. 59 *Ndá
 ti ñao jnxin ikjuí sin kixin
 sincheka sin xjan ti xroye kuènté
 sin judío. Ndá chrókjuinchek'in
 sin xjan Zacarías éxi it'é xjan.
 60 Kjánchó ti ñeh xjan ndáchro:
 —Náhí. Ticháxin its'in xjan
 Juan.

61 Ndá ndáchro sin:
 —¿Nkekuènté xíkaha chrók'uin
 xjan? Kohya nkexro naxa kjéhya
 xíkaha it'in.

62 Ndá kjuakoxin sin itja
 sin kjuanchankíhi sin ti it'é
 xjan nkexrín tjinkaon ch'an
 chrók'uin xjan. 63 Ndá ti it'é
 xjan mé kjuanchia ijnko nta
 intsí ndá ikjin: “Ti ihnié xjan
 mé Juan.” Ndá kaín ti sin tjejó
 ntiha la chrákon sin kixin xíkaha
 kjuanchia ch'an. 64 La tuénxín

kjuankíxin nixja ch'in Zacarías inaá, la chjéhe ch'an Díos kjuasáya. ⁶⁵ Ndá kaín ti sin tjejó chjinaxón ndøe sin mé chrákon sin. La nkuíxín ti ijna kuènté nonte Judea kufhin sin kixin xikaha tsíkóhen. ⁶⁶ Andá kaín ti sin kufhin mé kjuénkayáxin sin la kjuanchankíhi kícho sin:

—¿Xá nke ixra tsíkítõnhen ti xjan i?

Kixin ó nohe sin kixin chaxín Ìnchéni Díos kjuíncheñao ti ixjan.

Ti nkehe chrónka Zacarías

⁶⁷ Andá Zacarías it'é ti ixjan, la antsí k'uáyéhe ch'an ti kjuachaxin kuènté Nchakuén Díos la nixja ch'an itén Díos, ndáchro ch'an:

⁶⁸ Tjikosayéhéra Ìnchéni, ti Díos kuènté Israel, kixin ikui ti tjejóni a kjuínchekaá ti nación kuènténi.

⁶⁹ La kjuajon ch'an ijnko nkexro t'etõan sinchekaá ti jeheni k'uaxrjeníxin ti rey David, ti nkexro k'uékjich'ehe ixra Díos.

⁷⁰ Éxi k'uéchronka ti sin kjueyá Díos k'uéchronka itén ch'an ósé,

⁷¹ ndáchro kixin Díos sinchekaá ti jeheni kixin tsjachahya kaín ti sin nínkakohen ti jeheni.

⁷² La tsíkonoéhe ch'an ti sin k'uaxrjeníxini ósé,

la ts'itjáñehña ch'an ti nkehe tsíchronka ch'an tsoxiteyá.

⁷³ Ti nkehe tsíkjo Díos Abraham ósé kixin chaxín tsoxiteyá chr'éxin

⁷⁴ kixin Díos mé sinchekaá ti jeheni la kohya nkehe sich'e ti sin nínkaon kixin jína sich'ehe ni ixra Díos la tsochrakonhñani,

⁷⁵ la jína la ko tjóá ts'ejóni. Tsjikosáyeheni ch'an kaín ñao ti naxa tjejóchóni.

⁷⁶ *Andá jaha xjeeni mé its'ian, ti nkexro chronka itén Díos itjen nkaya nkajní.

Kixin ts'itõnxian ntja la sijncheyóxian ti ntja tsixin Ìnchéni.

⁷⁷ Jaha tsjákohé ti chojni chjasintajni nkexrín tsjin ti ijie chóna sin, ndá tsaá sin.

⁷⁸ Andá Díos mé imá tjehe ni la ko kuikonóeheni ndá kjuajon ch'an ijnko xrohi nixín kuixín nkajní ts'inkaséñaxíni.

⁷⁹ *La ts'inkaséñexín ti sin tjejó ti sítie la ko ti sin chrók'uitjáña, la tíhi mé ts'ikonxíni ti ntja tsjajon kjuaxróxin.

⁸⁰ Ndá xikaha tinkák'ánkí ti xjan la Díos kjuínchek'ánkí ti kjuaxrexinkaon kuènté xjan. La kjuák'e xjan nteje hasta kjuixrakájña ti ñao kjuankíxin kjuakohe ch'an ti chojni Israel.

K'okjíhi ti ixjan Jesús

(Mt. 1:18-25)

2 ¹Andá ti ñao a mé Augusto César k'uetōan kixin ts'ínixín ihnié kaín ti chojni síin ti chjasin t'etōan ch'an kixin tsonohe ch'an nkekjaín chojni síin. ²Ti xránkíxixín k'uínixín ihnié sin mé Cirenio k'uetōan Siria. ³La kaín chojni ticháxin sátsji sin chjasén sin kixin ts'ínixín ihnié sin. ⁴Mé xíkaha ch'in José k'uaxrjexín Nazaret nonte kuènté Galilea la sákjuí Judea ti chjasin Belén ti tsíkókjíexín ti rey David kixin José mé tsík'axrjeníxin ti nkexro a. ⁵Kixin ntiha ts'ínixínko ihnié

ch'an tjan María kixin jehe tjan tsíkatehe tjan kixin tsotehe sin. Andá jehe tjan la ó tjejá tjan. ⁶Ndá naxa k'uejó sin ntiha, la ó kjuixraká ti ñao tsokjíhi ti xjeen tjan María. ⁷Ndá ntiha kókjíexín ti xjeen tjan sao. La kjuínchek'ísímá tjan ika, la kjuak'enkaya tjan ijnko inta nieñá iko kixin k'uitjahya sin nketí chrókok'èxin sin.

Ti sin ángel la ko ti sin t'ayakohen kolélo

⁸Chjinaxón ti chjasin Belén mé tjejó iso chojni nteje t'ayakohen kolélo ti tie a. ⁹Andá titàya k'uikuén sin ijnko ángel kuènté Díos la nkuíxín ti tjejó sin la



© 1996 David C. Cook

*Ti sin ángel nixjehę ti sin t'ayakohen kolélo
(Lc. 2:9)*

k'uínkaséña kixin ti kjuachaxin ijié kuénté Díos kjuíkao ti ángel. Ndá jehe sin la imá chrákon sin. ¹⁰Andá ti ángel ndáchro:

—Chrakohnhara jahara. Ijie k'uinka tsotjonkara nkehe nixin tsöchèxin kaín chojni ¹¹kixin ijié ti chjasén ch'in David mé kókjéxín Ìnchéni Cristo, ti nkexro tsaáxinra. ¹²La tíhi tsonoaxínra ti ixjan mé tjechr'ísmá xjan ika la tjenkáya xjan ijnko inta nieñá iko —ichro ti ángel.

¹³Andá titàya k'uikuén sin nchónhña sin ángel kuixin nkaya nkajní tjejóko ti ch'in ángel tjejótsje sin chjéhe sin Díos kjuasáya, ndáchro sin:

¹⁴Kjuasáye Díos itjen nkaya nkajní kixin jehe ch'an imá chóna ch'an kjuachaxin. Ndá ti chjasintajni la ts'ixin kjuaxróxin ti tjejó ti sin sinchexiteyéhe Díos.

¹⁵Ndá ti ó xfkjan ti sin ángel nkaya nkajní, la ti sin t'ayakohen kolélo la ikjo kícho sin, ndáchro sin:

—Íntára sátsjini ti chjasin Belén tsjitsjeheni ti nkehe tsíkóhen kixin Ìnchéni k'uetóan ikui ti nkexro kjuínchenohe ti jeheni —ichro sin.

¹⁶Ndá tjian sákjuí sin la k'uitja sin ti tjan María la ko José la ko ti ixjan tjetsínkayá xjan jnko nta nieñá iko. ¹⁷Andá ti ó k'uíkon sin la chrónka sin ti nkehe tsíchronka ti ángel nkexrín ts'itja sin ti xjan.

¹⁸Ndá kaín ti sin la chrákon kixin xikaha chrónka ti sin t'ayakohen kolélo. ¹⁹Kjánchó María la asén k'uenkachjina tjan tíha la kjuénkayáxin tjan nkehe t'axrjexín tíha. ²⁰Ndá ti sin t'ayakohen kolélo la chéhe sin sákjuí sin la chjéhe sin Díos kjuasáya kixin kaín ti nkehe kuíhin la ko k'uíkon sin éxi tsíchronka ti ángel.

Sákjuíko sin ti xjan Jesús ti nínko Jerusalén

²¹*Andá ti ó xítja ti ijní ñao ndá kjuíncheka sin xjan xroye éxi kuehen ti sin judío la kjuínchek'in sin xjan Jesús éxi tsíndáchro ti ángel ti naxa kjuák'eyáhya tjan María.

²²Ndá ti ó kuítóhe tjan María jína éxi chrónka ti ley kuénté Moisés ndá sákjuíko sin xjan ti chjasin Jerusalén kixin tsochjéhe sin Díos kjuasáya. ²³*Kixin ndáchro ti xroon ley kuénté Ìnchéni Díos: “Kaín ti xjan ndoa tsokjíhi sao mé tsochjéhe sin Díos ts'óna kuénté.” ²⁴*Ndá xikaha sákjuí sin kixin ntiha tsajon sin iko tsochján tsochjéxin sin Díos kjuasáya éxi t'etóan ti ley kuénté ch'an, kixin yaá kontóá najni o yaá kontóá nteje chrókuajon sin.

²⁵Andá ti ñao a mé ti chjasin Jerusalén kjuák'e jnko nkexro ó táda it'in Simeón. Jehe ch'an mé ijnko chojni jína la ko nkochrín xráxinkaon ch'an Díos la ko chóhen ch'an kixin itsi ti nkexro tsaáxin ti sin Israel la chóna ch'an ti

nchakuén Díos ²⁶la tsíkjinchenohe ti jehe ch'an kixin naxa ts'enhña ch'an hasta ts'ikonjña ch'an Cristo, ti nkexro tsochr'án Ìnchéni Díos. ²⁷Ndá ti Nchakuén Díos kjuínchenohe ti ch'in Simeón kixin sátsji ch'an nínko. Ndá ti ó ikui ìñé la ko it'é ti xjan Jesús k'uíxehen sin nínko kixin sinchexiteyéhe sin ti nkehe t'etōan ti ley, ²⁸la ch'in Simeón kuákja ti xjan la kjóa ch'an la chjéhe ch'an Díos kjuasáya, ndáchro ch'an:

²⁹ Andá ijie Ìnchéni Díos,
tsjánjua kjuachaxin kixin
kjuaxróxin its'én janhan,
kixin ó kjuínchexiteyá ti
nkehe tsíndáchrua

³⁰ la ó k'uíkonxian ikuan ti
nkexro tsaáxini,

³¹ mé xíkaha kjuich'e kixin
ts'ikon kaín chojni.

³² *Jehe ch'an mé ti xrohi
ts'inkaséñaxín ntje ti sin
jehya Israelita,
la ko tsjikosáyehe ch'an ti
chjasin kuéntá Israel

—ichro ch'in Simeón.

³³ Ndá José la ko ti ìñé Jesús
la chrákon sin kixin xíkaha
ichro Simeón kuénté ti xjan.

³⁴ Ndá Simeón kjuíncheñao sin la
ndáche ch'an ti tjan María, ìñé ti
xjan Jesús:

—Ti ixjan i la ikui kixin itsjé
chojni Israel ti tsitekakonhña
sin xjan la ts'itjña sin la ko itsjé
ti sin tsitekaon la tsaá sin. La
nchónhña chojni tsotjinkakonhña

sin ti nkehe tsjako xjan. ³⁵La
xíkaha tsonoxín nkexrín
tjenkayáxin nkojnko chojni,
kjánchó tíha la éxi ijnko espada
tsjiaté asán —ichro Simeón.

³⁶ Kjaxin ntiha kjuák'e ijnko
tjan chronka itén Díos mé
it'in tjan Ana, xjeen Fanuel, la
tsík'axrjeníxin tjan ti nchat'á
Aser. Jehe tjan la ó nána tjan, la
ti naxa k'uétjarisoá tjan la kótehe
tjan la yato nánó ó kjuák'eko tjan
ti xii tjan ³⁷ndá ijie la ó ochenta
y cuatro nánó ik'án tjan. La í
sákjuixinhña tjan ti nínko, ntahó
kjuák'e tjan nchakotjin la ko tie
tjikosáyehe tjan Díos la nkoyaxón
kjoniehña tjan kixin tsonixjehe
tjan Díos. ³⁸ Ndá ti ñao a kóchjina
ti tjan Ana, la chjéhe tjan
kjuasáya Díos, níxja tjan kuénté ti
xjan Jesús nixjehe tjan kaín ti sin
tjejóchóhen kixin itsi ti nkexro
sinchekaá ti chjasin Jerusalén.

Ti ikjan sin Nazaret

³⁹ *Ndá ti ó kjuixin
kjuínchexiteyá sin kaín ti nkehe
t'etōan ti ley kuénté Díos ndá
ikjan sin Galilea ti chjasén
sin Nazaret. ⁴⁰ Andá ti ixjan la
k'uánkí xjan la ko tsanká xjan la
ko imá kónohe xjan kixin Díos
tjencheñao ch'an xjan.

Ti ixjan Jesús kjuák'e ti nínko Jerusalén

⁴¹ *Ti it'é la ko ìñé ti xjan
Jesús mé nkojnko nánó itji sin ti

chjasin Jerusalén ti kia Pascua.
⁴²Ndá ti ó xitja Jesús teyó nánó,
 la sákjuí sin kaín sin Jerusalén
 ti kia Pascua kixin xikaha
 kuéhen sin. ⁴³Ndá ti ó tsokjan
 sin ti chjasén sin ti ó k'uatsínka
 ti kia, la ti ixjan la tsíkitohe
 Jerusalén, kjánchó ti ñné la ko ti
 it'é xjan la kónoehña sin. ⁴⁴Kixin
 kjuénkayáxin sin kixin ách'e ti
 sin kuichréhe a tjenkákjan xjan,
 la xikaha chjina ijnko ñao tjejóyá
 sin ntia. Ndá ti ó kjueyá sin xjan
 ti tjejó ti sin kjéhya sin la ko ti
 sin chóxin sin ⁴⁵la k'uitjahya
 sin xjan. Ndá ikjan sin ti chjasin
 Jerusalén kixin tsjeyá sin xjan.

⁴⁶Ndá k'uatsínka iní ñao la
 k'uitja sin ch'an nkaxehen nínko
 tjetjaxin ch'an nkosiñe ti tjejó ti sin
 tjako ley la tjetihin ch'an ti nkehe

ndáchro sin la ko tjanchankíhi
 ch'an ti jehe sin. ⁴⁷Ndá kaín ti sin
 tjejótihin mé chrakon sin kixin imá
 nohe ti ixjan la ko jina kjuátehe
 kaín ti nkehe kjuanchankí sin.
⁴⁸Ndá ti ó k'uifkon ti ñné la ko ti it'é
 xjan la chrakon sin. Ndá ndáchro
 ti ñné xjan:

—Xjeeni, ¿nkekuènté xikaha
 kjuich'e? It'á la ko janhan la imá
 kóxakoheni kjueyáni ti jaha.

⁴⁹Ndá Jesús ndáchro:

—¿Nkekuènté xritjéyá ti
 jeheni? ¿Á noahña kixin ticháxin
 sich'eni ti ixra kuènté It'eni ní?

⁵⁰Kjánchó kienxínhña sin ti
 nkehe ndáchro ch'an.

⁵¹Ndá ikjan sin Nazaret. La
 kuitekakohen ch'an ti jehe
 sin. Andá ti ñné ch'an la imá
 kjuénkayáxin tjan kaín ti



© 1996 David C. Cook

Tí xjan Jesús kjuák'e xjan nínko
(Lc. 2:46)

©2016 Wycliffe Bible Translators, Inc
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/mx/>

nkehe kóhen. ⁵²*La ch'in Jesús nkák'ánkí ch'an la ko k'uánkí ti kjuaxrexinkaon kuènté ch'an, la Díos kóxríhín nkexrín kjuínchexiteyá ch'an la ko kjaxin kaín chojni kóxríhín sin kixin jína kjuák'e ch'an.

Juan Bautista kjuako itén Díos

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

3 ¹Ti nánó quince mé k'uetóan Tiberio, la ko Poncio Pilato kuék'etóan Judea, la Herodes k'uetóan Galilea, la ti kicho ch'an Felipe mé k'uetóan Iturea la ko Traconite, la ko Lisantias mé kuék'etóan ti nonte Abilinia. ²Andá Anás la ko Caifás mé k'uénchát'á t'etóan. Andá Díos nixjehe ch'in Juan, xjeen Zacarías, ti itjen ch'an nteje. ³Ndá ch'in Juan k'uatsínka ch'an kaín ti chjasin chjino ti ndarío Jordán kjuakohe ch'an chojni kixin chrókuítóhe sin ti ijíe sin la chrókuikite sin kixin chrókjuiin ti ijie chónta sin. ⁴*Éxi tjenixín ti xroon tsíkjin Isaías, ti nkexro k'uéchronka itén Díos ósé, ndáchro:

Tsihin sin itén ijnko nkexro tsjak'e nteje ts'èya tsondáchro:

“Tóxakohanra ncheyóxinra ntja tsixín Ìnchéni Takitjéhéra ijnko ntja ndoí.

⁵Kaín tsaka mé tsoyóxin, la ko kaín ijna la ko kaín itjo tsitóhe yóxin,

la ko ti ntja tsíxrèya mé tsoxrentoá,
la ko kaín ti ntja yóxinhña la tsoyóxin.

⁶Mé xikaha kaín chojni chjasintajni ts'ikon sin kixin Díos tsaáxin sin.”

Mé xikaha ichro itén Díos.

⁷*Ndá ti ó kjuíji chojni ntiha kixin tsikite sin la ch'in Juan ndáchro:

—Jahara tsík'axrjeníxinra konche. ¿Xá nkexro kjuakohara kixin chrókuinkehéra ti kjuanínkaon kuènté Díos ó tsi? ⁸*Ticháxin jína ts'ejora, la tsjáqoxinra kixin chaxín kjuítóxinra ti nkehe tjenkayáxinra. La chrókjuiinchenkehýara kixin k'uaxrjeníxinra Abraham, kixin janhan ndáxrjan kixin kjónté ti ixro i la Díos tsjacha sich'éna chojni tsík'axrjeníxin Abraham. ⁹*Ti hacha ó tjechóhen tsochrijinxín ti inta. Andá kaín inta t'ónahña ito jína la tsochrijin kixin tsoche.

¹⁰Andá ti chojni mé kjuanchankí: —Ndá ti xikaha, ¿la nkehe chrókjuiích'eni?

¹¹Ndá kjuátehe Juan:

—Ti nkexro chónta yaá camisa la chrókjuiinchekitonhen ti nkexro chóntahya ninkehó. La ti nkexro chónta nkehe sinie la chróchjéhe ti nkexro chóntahya nkehe sinie.

¹²*Kjaxin ikui iso ti sin nchekjènkí kixin chrókuikite sin. Ndá kjuanchankíhi sin Juan:

—Maestro, ¿nkehe chrókjuích'eni jeheni?

¹³Ndá ch'in Juan ndáchro:

—Jehó chrókjuanchiara ti nkehe titoan.

¹⁴Kjāxin iso ti sin soldado kjuanchankíhi sin Juan:

—¿Ndá jeheni nkehe chrókjuích'eni?

Ndá kjuátehe ch'an:

—Tehyara ninkexró ti chichakōen sin la ko ninkexró ch'énehñara kjuach'ia la kjónté ti chichaon tjachara ó kjuaxróxin chrók'uejora.

¹⁵Kaín ti chojni chjasin k'uejóchóhen sin la kjuanchankíhi asén sin kixin á Juan ti Cristo. ¹⁶Andá ch'in Juan ndáche kaín ti sin tjejó ntiha:

—Janhan mé ìntà ó tíkítexián chojni. Andá ti nkexro itsi chr'éxin mé tsíkítexínra ti Nchakuén Díos la ko xrohi. Jehé ch'an la antsí t'etoan ke janhan. La hasta tósuàna chrókjuásintanka ti correa tokaté ch'an. ¹⁷Jehé ch'an la ó tjexraá ti pala sinchetjuáxin ch'an ti noatrigó, tsakitsjekjan ch'an ti ntachjiji, la ti noatrigó la tsjenájín ch'an la ts'enkachjina ch'an. Andá ti ntachjiji la tsjakaxín ch'an ti xrohi nkochrín ts'ankahya —ichro Juan.

¹⁸Mé xikaha chrónkaxín Juan la ko itsjé iso nkehe

kjuínchexraxinkaon ch'an chojni la xikaha kjuako ch'an ti itan jína. ¹⁹*Kjāxin kjuenduéhe ch'in Juan ti ch'in Herodes, kixin jehé ch'an chóna ch'an ti tjan Herodías éxi ichjién ch'an, ti ichjién ti kícho ch'an Felipe, la ko ti iso nkehe jínahña tsíkijich'e ch'an. ²⁰Kjánchó Herodes la kuítekakhñña la antsí kjuasin ijie kixin chr'áxehen ch'in Juan ndoexhiso.

Ti kuikite ch'in Jesús

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹Ndá naxa tjak'echjinahña Juan, ti naxa kuikite ch'an chojni la kjāxin ch'in Jesús kuikite. Andá naxa tjenixjehé ch'an Díos la xitjehé nkajní ²²*ndá ti Nchakuén Díos k'uinkajin éxi ijnko kontóá tsjehe la kjuák'e chrítaón ikja ch'an. La kuíhin sin itén nkexro nkaya nkajní ndáchro:

—Jaha mé xjana imá tjuahá. Imá chàna kixin nchexiteyá.

Ti sin tsík'axrjeníxin Ìnchéni

Jesucristo

(Mt. 1:1-17)

²³Ti kjuankíxin kjuako ch'in Jesús mé k'uéchóna éxi treinta nánó.

La éxi kjuénkayáxin sin kixin it'é ch'an mé José.

Ndá it'é José mé Elí.

²⁴It'é Elí mé Matat;

3:19: Mt. 14:3, 4; Mr. 6:17, 18.

3:22: Gn. 22:2; Sal. 2:7; Is. 42:1; Mt. 3:17; Mr. 1:11; Lc. 9:35.

la it'é Matat mé Leví,
 it'é Leví mé Melqui;
 andá it'é Melqui mé Jana;
 it'é Jana mé José.
²⁵ Andá it'é José mé Matatias,
 it'é Matatias mé Amós,
 andá it'é Amós mé Nahum,
 la it'é Nahum mé Eslí;
 la it'é Eslí mé Nagai,
²⁶ andá it'é Nagai mé Maat,
 la it'é Maat mé Matatias,
 it'é Matatias mé Semei,
 it'é Semei mé José,
 andá it'é José mé Judá,
²⁷ it'é Judá mé Joana,
 la it'é Joana mé Resa,
 it'é Resa mé Zorobabel,
 andá it'é Zorobabel mé Salatiel,
 it'é Salatiel mé Neri,
²⁸ andá it'é Neri mé Melqui,
 it'é Melqui mé Adi,
 andá it'é Adi mé Cosam,
 it'é Cosam mé Elmodam,
 andá it'é Elmodam mé Er,
²⁹ it'é Er mé Josué,
 andá it'é Josué mé Eliezer,
 it'é Eliezer mé Jorim,
 andá it'é Jorim mé Matat,
³⁰ it'é Matat mé Leví,
 andá it'é Leví mé Simeón,
 it'é Simeón mé Judá,
 andá it'é Judá mé José,
 it'é José mé Jonán,
 andá it'é Jonán mé Eliaquim,
³¹ it'é Eliaquim mé Melea,
 andá it'é Melea mé Mainán,
 la it'é Mainán mé Matata,
 it'é Matata mé Natán,
³² andá it'é Natán mé David,
 andá it'é David mé Isaí,
 la it'é Isaí mé Obed,

andá it'é Obed mé Booz,
 andá it'é Booz mé Salmón,
 la it'é Salmón mé Naasón,
³³ andá it'é Naasón mé Aminadab,
 andá it'é Aminadab mé Aram,
 it'é Aram mé Esrom,
 la it'é Esrom mé Fares,
 it'é Fares mé Judá,
³⁴ andá it'é ti Judá mé Jacob,
 andá it'é Jacob mé Isaac,
 andá it'é Isaac mé Abraham,
 andá it'é Abraham mé Taré,
 andá it'é Taré mé Najor,
³⁵ It'é Najor mé Serug,
 andá it'é Serug mé Ragau,
 andá it'é Ragau mé Péleg,
 ndá it'é Péleg mé Heber,
 andá it'é Heber mé Sala,
³⁶ it'é Sala mé Cainán,
 la it'é Cainán mé Arfaxad,
 it'é Arfaxad mé Sem,
 la it'é Sem mé Noé,
 la it'é Noé mé Lamec,
³⁷ andá it'é Lamec mé Matusalén,
 it'é Matusalén mé Enoc,
 it'é Enoc mé Jared,
 la it'é Jared la mé Mahalaleel,
 la it'é Mahalaleel mé Cainán,
³⁸ andá it'é Cainán mé Enós,
 it'é Enós mé Set,
 la it'é Set mé Adán,
 andá Adán mé xj̄een Díos.

Ti Jínahña tjinkaon
chrókjuachròe ch'in Jesús
(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

4 ¹ Ch'in Jesús imá chóna
 kjuachaxin kuènté Nchakuén
 Díos ti ó kjanxin ch'an ti ndarío
 Jordán. La ti Nchakuén Díos mé
 sákjuiko ti jehe ch'an nteje. ² La

ntiha kjuák'e ch'an cuarenta ñao la kjoniehña ch'an ninkehó la ik'uén ch'an kjinta ndá ti Jínahña mé tjinkaon chrókjuachròe ti jehé ch'an. ³La ndáchro:

—Ti chaxín jaha ti Xjeen Díos la ndáche ti ixro i ts'óna niotja.

⁴*Andá ch'in Jesús, ndáchro:

—Náhí. Ndáchro xroon itén Díos: “Jehya niotja ó chrók'uejóchónxin chojni. Náhí. Kaín ti itan nixja Díos mé tjejóchónxin chojni.”

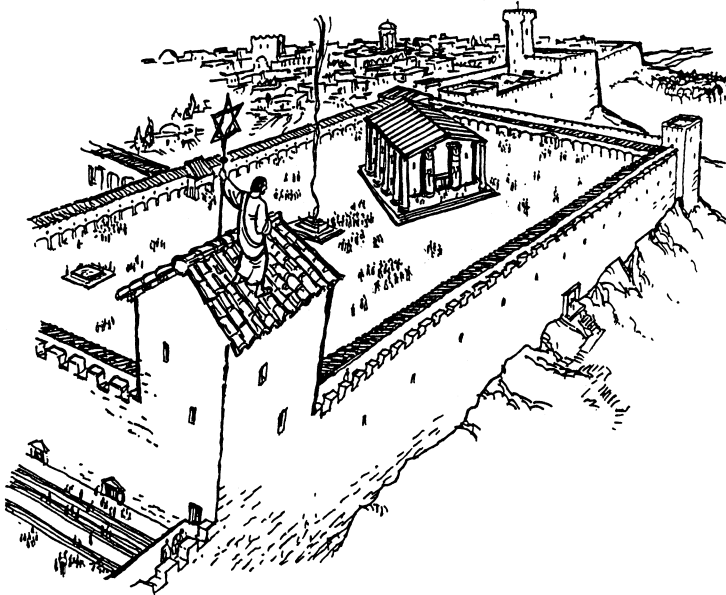
⁵Ndá ti Jínahña mé sákjuiko ch'in Jesús ijnko ijnā imá noi la kjuako kaín ti nación siín chjasintajni. ⁶La ndáchro:

—Janhan tsotjahá kaín ti kjuachaxin la ko kaín ti nkehe tjete chóna kaín ti nación. Janhan k'uayáha kaín tíha, la tsotjahá ti nkexro tjínkaon tsotjahá. ⁷Ti tsjak'exián tóch'ian tsjikosáyehé ti janhan la kaín ti nkehe la ts'óna kuéntá.

⁸*Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Sátjia Satanás, kixin ti xroon itén Díos ndáchro: “Jehó Díos chrókjuíkosáyehé la ko jehó Díos chrókjuich'ehé ixra.”

⁹Ndá ti Jínahña mé sákjuiko ch'in Jesús ti chjasin Jerusalén ikja ti nínko, la ndáchro:



*Ti Jínahña sákjuiko Jesús chritaón nínko
(Lc. 4:9)*

—Ti chaxín Xjeen Díos ti jaha la t'anótjexian ntihi ¹⁰*kixin ti xroon itén Díos ndáchro:

Díos mé ts'etuehen ti sin ángel kuénté kixin ts'ayakohen ti jaha.

¹¹ Tsotsé sin itjá

kixin tsotéhya totá ts'itja ixro ti ts'ánótjen.

¹²*Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Náhí. Kjaxin ndáchro xroon itén Díos: “Chjiñéhña chrókjuásixián kjuaxroan kjuachaxien Ìnchéni Díos.”

¹³Ndá xikaha kjuachahya ti Jínahña k'uetuehen ti ch'in Jesús, ndá kuítóhe iso ñao.

Ch'in Jesús kjuankíxin ti ixra kuénté

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴Ndá ch'in Jesús ikjan ch'an Galilea la imá chóna ch'an kjuachaxin kuénté Nchakuén Díos. La ó tsíkihin chojni nkuíxín ntiha nkexro ti jehe ch'an. ¹⁵La kjuakoxin ch'in Jesús ti nínkué sin kaín chjasin la ko kaín chojni chjéhe sin ch'an kjuasáya kixin kóxríhín sin ti kjuako ch'an.

Ch'in Jesús kjuák'e Nazaret

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶Ndá ch'in Jesús sákjuí ti chjasin Nazaret ti chjasin tsík'ánkíxin ch'an. Ndá ti ó ikui ti ñao toq'éhe sin la k'uíxehen ch'an ijnko nchia xrakuexin ti

sin judío kixin xikaha kuéhen ch'an. Ndá kjuák'exín ch'an toté ch'an kixin sinchekuáxin ch'an ti xroon itén Díos. ¹⁷Ndá chjéhe sin ch'an ti xroon tsíkjin ti profeta Isaías. Ndá kuakitjehé ch'an ti xroon la k'uitja ch'an ti ndáchro tíhi:

¹⁸*Ti Nchakuén Díos mé tjetjinkítsana,

la kjueyána Díos kixin tsoxrjanka ti itan jína tsihin ti sin nóa.

K'uetóan Díos kixin sintakitoha jína ti sin t'ává asén,

la ko tsjákohá ti sin tjejóchjina kixin tsaá sin,

la ko sintak'ikuán ti sin t'ikonhña,

la ko sintakaá kaín ti sin tjetjótjasóte,

¹⁹la tsoxrjanka kixin ó kjuixraká ti ñao kixin ti nkexro tsitekaon la tsaá sin.

²⁰Ndá ti ó kjuixin

kjuínchekuáxin ch'in Jesús ti xroon, la chjéhe ti nkexro tjinkítsa ti ixra nínko la kjuák'etjaxin. Ndá kaín ti sin tsíkónkotsé ntiha la naxá ó komá sin ti jehe ch'an. ²¹Ndá kjuankíxin chrónkaxin ch'an, ndáchro ch'an:

—Ijie la ó xiteyá ti nkehe chrónka ti xroon itén Díos kuihínra.

²²Ndá kaín sin kóxríhín sin ti kjuako ch'in Jesús la ko chrákon sin kixin náxrjón ti nkehe nixja ch'an. Ndá kjuanchankíhi kícho sin, ndáchro sin:

—¿A jehya tíhi ti xjeen José ní?
—ichro sin.

²³ Ndá kjuátehe ch'in Jesús,
ndáchro:

—Kjá tsondáchrora ti
nkehe ndáchro chojni: “Jaha
chojni nohe xroan, sao
chrókjuinchekitohé jína ti asán”,
la ko kjá tsondáchrora ti nkehe
kjuich'e Capernaum la xikaha
ch'e ti chjasená.

²⁴ *La naxa ndáchro ch'an:

—Ijanko nkehe chaxín
tsotjonkara kixin ti sin chjasén
ijnko nkexro chronka itén Díos la
xráxín chóntehya sin kjuasàya.

²⁵ *Chaxín ndáxrjan kixin k'uejó
itsjé chojnichjin tsíók'án ti
nación Israel ti ó kjuák'e Elías, ti
nkexro k'uéchronka itén Díos, la
í k'uañahña ichrin iní nánó kot'o
la imá kókjinta nkuíxín ntiha.

²⁶ *Andá Díos la k'uetueñhña
Elías sáchrókjuitsjehe nkojín ti
chojnichjin tsíók'án tjejó Israel.
Náhi. Díos la k'uetoan kixin
sátsjitsjehe ch'an ijnko chojnichjin
tsíók'án itjen chjasin Sarepta
chjina ti chjasin Sidón. ²⁷ *Kjaxin
ti nación Israel k'uejó nchónhña
chojni chóna chinlepra ti ó
kjuák'e Eliseo chrónka itén Díos,
kjánchó nijanko sin kuítóehya sin
jína jehó ch'in Naamán, tsíkjixín
Siria, mé kuitohe jína.

²⁸ Andá ti ó kuíhin kaín ti
chojni k'uejóxehen nínko tíha
la imá kónínkaon sin. ²⁹ La

k'uínkatjen sin la itsé sin ch'in
Jesús kuakitsjexín sin ch'an ti
chjasin a, la sákjuiko sin chrínta
ti itjo itjen ti chjasin a kixin
chrókjuinchek'anóttjenxin sin
ch'an ntiha. ³⁰ Kjánchó ch'in
Jesús k'uatínka nkosiñe ti tjejó
sin la sákjuí ch'an.

Ijnko chojni chóna nchakuén jínahña

(Mr. 1:21-28)

³¹ Andá ch'in Jesús sákjuí
ch'an ti chjasin Capernaum,
ijnko chjasin kuénté Galilea, la
ntiha kjuakohe ch'an chojni ti
ñao tok'éhe sin. ³² *La chrákon
sin nkexrín kjuako ch'an kixin
kjuakoqxín ch'an éxi ijnko chojni
chóna kjuachaxin.

³³ Ndá nkaxehen nínko kjuák'e
ijnko nkexro chóna nchakuén
jínahña la k'óyako itsen,
ndáchro:

³⁴ —Títohéni; ¿nkekuénté tjiaté
ti jeheni, jaha Jesús, tsíkjixín
Nazaret? ¿Á k'uinka kixin
sinchek'itjáñani ní? Ó noheni
nkexro ti jaha la ó noheni kixin
jaha mé ti nkexro tjóá kuénté
Díos —ichro ti nchakuén jínahña.

³⁵ Ndá ch'in Jesús jiehe
k'uetuehen ti nchakuén jínahña,
ndáchro:

—¡Táníá! T'axrjéxian ti nkexro i.

Ndá ti nchakuén jínahña
kjuáka ti nkexro a nkosiñe ti
tjejó sin la k'uaxrje la kohya

nkehe kóhen ti siníhi. ³⁶La kaín sin chrákon sin ikjo kícho sin, ndáchro sin:

—¿Xá nkexrín kixin xíkaha nixja ti nkexro i?, kixin chóna ch'an kjuachaxin t'etuehen ch'an ti nchakuén jínahña la titekaon.

³⁷Ndá nkuíxín ntiha kuíhin sin ti kjuaxroan kjuích'e ch'in Jesús.

Ch'in Jesús kjuínchekitohe jína ich'ee Pedro

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸Ndá ch'in Jesús k'uaxrjexín ti nínko la sákjuí ch'an ndoe Simón. Andá ti ich'ee Simón mé níhi tjan chóna tjan sóa ndá chrónoéhe sin ch'in Jesús kixin chrókjuinchekitóhe ch'an tjan jína. ³⁹Ndá jehe ch'an k'uisén ch'an ti itjen tjan la k'uetóan ch'an kixin tsjiin ti sóa la kjuiin. Ndá tuénxín k'uàya tjan la kjuajon tjan nkehe kjónie sin.

Ch'in Jesús kjuínchekitohe jína itsjé chojni

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰Andá ti ó tinkákjuataón ñao la kaín ti sin chóna siníhi chóna nkojín ichin mé kjuíkajao sin ti itjen ch'in Jesús. Ndá jehe ch'an kjuak'etja tja ch'an nkojnko sin la kuitóhe sin jína. ⁴¹La ko nchónhña chojni níhi chóna nchakuén jínahña mé k'uaxrje ti nchakuén jínahña la k'óyako, ndáchro:

—Jaha mé Xjeen Díos.

Kjánchó ch'in Jesús k'uetuehen ti nchakuén jínahña ts'axrje la kjuajonhña ch'an kjuachaxin kixin tsonixja kixin ti nchakuén jínahña ó nohe nkexro kixin jehe ch'an ti Cristo.

Ch'in Jesús kjuako ti nkuíxín Galilea

(Mr. 1:35-39)

⁴²Andá ti ó k'uínkaséña la ch'in Jesús sákjuí ijnko nketí kohya ninkexró. Kjánchó kaín ti chojni la kjuikjeyá sin ch'an ndá ti ó k'uitja sin ch'an la chrónoéhe sin ch'an kixin sáchrókjuixinhya ch'an ntiha. ⁴³Kjánchó kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Ticháxin sátsjia íso chjasin kixin tsoxrjanka ti itan jína kuénté ti kjuachaxin t'etuaxín Díos, kixin tíha ti ixra k'uinkaxian —ichro ch'in Jesús.

⁴⁴Andá xíkaha k'uájikjako ch'in Jesús kaín ti nketí tónkotséxin ti sin judío nkuíxín Galilea.

Ti kjuaxroan ijié kuénté koche

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

5 ¹Ndá ijnko ñao kjuák'e ch'in Jesús chrínta ti ndañao Genesaret, la kóchjina nchónhña chojni k'uúxitja kícho sin kixin tjinkaon sin tsihin sin itén Díos.

²Ndá k'uúkon ch'in Jesús kixin tjejó yaá ntabarco chrínta ti ndañao. Ndá ti sin itsé koche mé tsík'axrjexín sin ntiha la k'uejó sin

tjonemá sin ti nchísén tséya sin koche. ³Ndá ch'in Jesús k'uit'ótjen ijnko ti ntabarco, mé tíha ti ntabarco kuènté ch'in Simón, ndá chrónoéhe ch'an ti ch'in Simón kixin sátsjiko ti ntabarco ti antsí síin ìntà. Ndá kjuák'etjəxìn ch'an nkaya ti ntabarco la kjuəkohe ch'an kaín ti chojni k'uejó chrínta ti ìntà. ⁴Andá ti ó kjuixin nixja ch'in Jesús, la ndáche ch'an ti ch'in Simón:

—Tjikəa ti ntabarco í ti tjiá ìntà ninka ndá ité ti nchísén tseyə koche.

⁵*Ndá kjuátehe ch'in Simón, ndáchro:

—Maestro, kjuích'eni ixra kuenté tie la tséhyani ninkehó koche. Kjánchó ti jaha tétəan la tsochr'áni ti nchísén inaá.

⁶*Ndá xikaha kjuích'e sin, la nchónhña koche itsé sin la ti nchísén la kjuankíxin



© 1996 David C. Cook

*Ti kjuaxroan kóhen kixin itsé sin koche
(Lc. 5:6)*

5:5: Jn. 21:3. 5:6: Jn. 21:6.

©2016 Wycliffe Bible Translators, Inc
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/mx/>

tinkák'ichje. ⁷Ndá kjuá sin itja sin kixin chróxrakoa ti sin ch'eko sin ixra tjejóxehen ti fjnko ntabarco kixin tsjinkitsa. Ndá xrákaō sin ti ntabarco la kjuínchekaón sin koche yóí, hasta chjina chrók'uaniánkí inta. ⁸Ndá ti ó xikaha k'uíkon ch'in Simón Pedro la kjuák'exín ch'an toch'in ch'an nkayakon ch'in Jesús la ndáchro ch'an:

—Títóhéni, Ìnchéni, kixin jeheni la ijnko chojni chóna nchónhña ijie.

⁹Mé xikaha ichro ch'an kixin chrakon ch'an la ko kjaxin chrakon ti íso sin tjejóko ch'an kixin xikaha kóhen itsé sin nchónhña koche. ¹⁰La kjaxin Jacobo la ko Juan, xjeen Zebedeo, nkokoa ch'eko ixra ch'in Simón, chrakon sin, kjánchó ch'in Jesús ndáche ti ch'in Simón:

—Chrakonhña. Senó la koche k'uétsé Andá ijie la chojni tsjéyá —ichro ch'in Jesús.

¹¹Ndá ti ó kjuíjiko sin ti ntabarco chrínta inta la kuítóhe sin kaín la chréhe sin ch'in Jesús.

Kuítóhe jína ijnko chojni chóna chinlepra

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹²Andá kjuíji ch'in Jesús ijnko chjasin, ndá ikui ijnko chojni níhi chóna chinlepra. La ti ó k'uíkon ch'an ti ch'in Jesús la kjuák'exín ch'an toch'in ch'an, chróna ch'an, ndáchro ch'an:

—Ti tjinkaoan la jína chrókjuínchekitohéni jína.

¹³Ndá ch'in Jesús kjuak'etja tja ti siníhi, la ndáchro:

—Jeén tjínkaōan. Titóha jína.

Ndá tuénxín kjuin ti chinlepra la kuítóhe ch'an jína. ¹⁴*Ndá k'uetōan ch'in Jesús kixin ninkexró tsochenkahya ch'an. La ndáchro ch'an:

—Jehó titsjehé ti nchat'á la tjánjua ti nkehe tsík'etōan Moisés kixin xikaha tsonoexín kaín chojni kixin ó kuitōha jína —ichro ch'in Jesús.

¹⁵Kjánchó antsí k'uixikónohe kaín chojni ti kjuaxroan kjuasin ch'an, la nchónhña chojni kóchjina sin kixin tsihin sin nkehe tjako ch'an, la ko tsitōhe sin jína. ¹⁶Kjánchó ch'in Jesús la k'uaxrjenta ti kohya chojni la nixjehe ch'an Díos.

Kuítóhe jína ijnko nkexro tsík'en toté

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷Andá jnko ñao kjuák'e ch'an kjuako la ntiha k'uejótjaxin iso ti sin fariseo la ko ti sin tjako ley, tsík'jixin sin kaín ti chjasin tjejó Galilea la ko kaín ti chjasin intsi kuènté Judea la ko ti chjasin Jerusalén. Ndá ti kjuachaxin kuènté Díos kjuakoxin ch'in Jesús kixin jína nchekitōhe ch'an chojni jína. ¹⁸Ndá ntiha ikui iso chojni tinkátsénkí sin ijnko nkexro tsík'en toté tjenkáya

ijnko kania. La tjinkaon sin chrók'uixenko sin ch'an ti nchia la chrókjuak'e sin ch'an ti itjen ch'in Jesús. ¹⁹Kjánchó xitjahya ts'ixehen sin kixin nchónhña chojni síxehen ti nchia. Ndá k'uit'ótjen sin chrítaón, la koxrat'ò sin ti nchia la ntiha kjuinkajinxin sin ti síníhi tjenkáyá jnko kania hasta ti itjen ch'in Jesús. ²⁰Ndá ti ó k'uíkon ch'in Jesús kixin chaxín titekaon sin, la nixjehe ch'an ti nkexro níhi, ndáchro ch'an:

—Xjeeni, ó kjuixin kjuíhan ti ijie chonta.

²¹Andá ti sin tjako ley la ko ti sin fariseo mé kjuankíxin ikjo asén sin ndáchro sin: “¿Xá nkexro tíhi kixin ch'éna asén Díos? Ninkexró xitjahya tsjakjlin ijie chojni jehó Díos mé chóna kjuachaxin tsjatsen tíha.”

²²Ndá ch'in Jesús ó nohe nkehe tjenkayáxin sin, la ndáchro ch'an:

—¿Nkekuènté xikaha tjenkayáxinra? ²³¿Nkehe antsí xrahya chróndátjan ti nkexro í? ¿Kixin ti ijie chóna ch'an la ó kjuixin kjuin, o á antsí xrahya chróndátjan ch'an: “T'ínkatjen sátjia”? ²⁴Andá ijie tsjácoxian kixin ti Xjeen Díos k'óna Chojni mé chóna kjuachaxin ntihi chjasintajni tsjakjlin ijie chojni.

Ndá k'uetuehen ch'an ti nkexro tsík'en toté^a, ndáchro ch'an:

—T'ínkatjen, tjatsían ti kaníaa la sátjia ndoa —ichro ch'an.

²⁵Ndá tuénxín k'uínkatjen ti nkexro tsík'en toté nkayakon kaín sin la kjuatsen ch'an ti kania k'uékjaketák'á ch'an la sákjuí ch'an ndoe ch'an tinkáchjehe ch'an Díos kjuasáya. ²⁶Ndá kaín sin imá chrákon sin la chjehe sin Díos kjuasáya ndáchro sin:

—Ijie k'uíkoni ijnko kjuaxroan ijie —ichro sin.

Ch'in Jesús k'uéyehé ch'in Leví

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷Ndá chr'éxin k'uaxrjexín ch'in Jesús ntiha, la k'uíkon ch'an ijnko nkexro nchekjènkí it'in Leví, tjetjaxin ijnko nchia tjech'e cobra. Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Chr'éhé ti janhan.

²⁸Ndá ch'in Leví tuénxín k'uínkatjen la kuítóhe ch'an kaín nkehe la chréhe ch'an Jesús.

²⁹Ndá chr'éxin ch'in Leví kjuasin ch'an ijnko kia ijie ndoe ch'an, kjuikosáyexín ch'an Jesús la kjaxin ntiha k'uejò itsjé ti sin nchekjènkí la ko íso chojni kjonieko sin ch'in Jesús. ³⁰*Ndá ti sin fariseo la ko ti sin tjako ley mé kjuankíxin kjonta sin ti sin k'uájiko ch'in Jesús, ndáchro sin:

—¿Nkekuènté ntekoara la ko t'ikoara ti sin nchekjènkí la ko ti sin chóna ijie?

^a 5:24 tsík'en toté paralítico
5:30: Lc. 15:1, 2.

³¹Ndá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro:

—Ti chojni niehña la ticháxienhña sin nkexro tsjajon xroan. Jehó ti chojni níhi mé ticháxihin nkexro tsjajon xroan.

³²Janhan la k'uinkakjéyáhya ti chojni jína tjejó. K'uinkakjéyá ti chojni chóna ije kixin chrókuítóhe sin ti ijíe sin la chrókuinkí sin ti nkehe tjenkayáxin sin.

Tjanchankíhi sin kuènté ti niehña chojni kixin tsonixjehe sin Díos

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³Ndá kjuanchankíhi sin ch'in Jesús, ndáchro sin:

—¿Nkekuènté kixin ti sin kuék'ajiko ch'in Juan la nkoyaxón niehña sin kixin nixjehe sin Díos, la xikaha ich'e ti sin xriko ti sin fariseo, andá ti sin xriko la inie sin la ko it'i sin?

³⁴Ndá ch'in Jesús, ndáchro:

—¿Xá jína chrókjoniehña ti chojni tsík'eyehe sin ijnko kia ti naxa tjejóko sin ti nkexro tsíkótehe ní? Ti naxa itjen ti nkexro tsíkótehe la xitjahya chrókjoniehña sin. ³⁵Kjánchó tsjixraká ti ñao tsotsé chojni ti nkexro tsíkótehe la sátsjiko sin ch'an ndá ti sin tsíkóchjina la ts'ává sin la í siniehña sin.

³⁶Kjaxin kjuíncheyóexin ch'in Jesús, ndáchro:

—Ninkexró tatéhya ijnko ika nixin ndá tjak'eñéhe ijnko

ika ntaxin kixin ti xikaha la chrók'uitjáña ti ika nixin, la ko kjaxin ti t'ò ti ika nixin la tsoyóehya ti ika ntaxin. ³⁷La xitjahya chrókuikja chojni ixran nixin ijnko tjuaxran ó ntaxin kixin ti ixran nixin la chrókótséchje ti tjuaxran ndaxin ndá chrók'uitjáña ti ixran la ko ti tjuaxran kjaxin. ³⁸Méxra ti ixran nixin la chrókuikia ijnko tjuaxran nixin kixin yóí la chrók'uitjáñahña. ³⁹La ninkexró ti ó tsjéxin ti ixran ntaxin naxa chrókóxrihin chrók'ui ti ixran nixin. Náhí. Tsondáchro kixin antsí jína ti ixran ntaxin —ichro ch'in Jesús.

Ti sin k'uájiko Jesús tsétaón iso noatrigo ti ñao tok'éhe chojni

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

6 ¹*Ijnko ti ñao tok'éhe chojni la ch'in Jesús k'uatsínka iso nonte tsf'ínká noatrigo. La ti sin k'uájiko ch'an mé tsétaón sin iso noatrigo la nkaya itja sin k'óntajiná sin, k'ónie sin. ²Ndá ti sin fariseo mé kjuanchankí, ndáchro:

—¿Nkekuènté tjejoch'era ti nkehe kohya kjuachaxin tsohen ti ñao tok'éheni? —ichro sin.

³Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—¿Á kjuínchekuáxinhñara ti xroon chrónka nkehe kjuích'e David la ko ti sin k'uájiko ch'an nkonaá ti ó ik'uén sin kjinta ní?

⁴ *Jehe ch'an mé k'uíxehen ch'an ti nchia kuènté Díos la kjónie ch'an ti niotja tsíkónao kuènté Díos, la ko kjaxin ti sin k'uájiko ch'an kjónie sin kjónté jehó ti sin nchat'á chóna kjuachaxin sinie tíha.

⁵ La kjaxin ndáchro Jesús:

—Andá ti Xjeen Díos k'óna Chojni la chóna kjuachaxin ts'etōan nkehe tsohen kjónté ti ñao tok'éhe chojni.

Ti nkexro tsíxamá itja

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ndá ijnko ñao tok'éhe chojni la k'uíxehen ch'in Jesús ijnko nchia xrakuexin ti sin judío la kjuankíxin kjuako ch'an. Ndá ntiha kjuák'e ijnko chojni tsíxamá ti itja chjina. ⁷ La ti sin tjako ley la ko ti sin fariseo ts'áyéhe sin ch'in Jesús la tjinkaon sin chrók'uikon sin á sinchekitohe ch'an jína ti nkexro a ti ñao tok'éhe chojni ndá jína tsjanchia sin ijje. ⁸ Kjánchó ch'in Jesús ó nohe nkehe tjenkayáxin asén sin, la nixjehe ch'an ti nkexro tsíxamá itja, ndáchro ch'an:

—T'ínkatjen, tjak'e nkosiñe ntihi.

Ndá k'uínkatjen ti nkexro a la kjuák'exín toté. ⁹ Ndá ndáche ch'an ti íso sin:

—Tsjánchánkíhara ijnko nkehe. Ti ñao tok'éheni la, já chrókjuích'eni ti nkehe

jína ní o ti nkehe jínahña? ¿Á chrókjuinchekaáni chojni ní o chrók'ónáni chojni?

¹⁰ Ndá komá ch'an kaín ti chojni tjejó ntiha la ndáche ch'an síníhi:

—Tjéntoá itjá.

Ndá ti nkexro a kjuendoá itja la ó kuitōhe jína. ¹¹ Ndá ti ó k'uíkon ti sin fariseo la kónínkaon sin la ikjo kícho sin nkehe sich'ehe sin ti ch'in Jesús.

Ch'in Jesús kjueyá ti teyó sin

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹² Andá ijnko ñao ch'in Jesús chríin ijnko ijna kixin ntiha tsonixjexín Díos la ntahó kjuák'e ch'an kuenté tie nixjehe ch'an Díos. ¹³ Ndá ti ó k'uínkaséña la k'uéyehe ch'an ti sin chréhe ti jehe ch'an la k'uíchehe ch'an teyó sin ts'ajiko ch'an mé kjaxin kjuínchek'in ch'an sin apóstol. ¹⁴ Ti sin a mé it'in; Simón, la kjaxin kjuínchek'in sin Pedro; la ko kícho ch'an Andrés, Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Jacobo xjeen Alfeo; Simón Zelote, ¹⁶ Judas kícho ch'in Jacobo; la ko Judas Iscariote, ti nkexro kjuínchekji ch'in Jesús.

Ch'in Jesús kjuakōhe nchónhña chojni

(Mt. 4:23-25)

¹⁷ Ndá ch'in Jesús k'uinkajikoxin sin ti ijna la k'uejó

sin ijnko nonte yóxin la ko ntiha k'uejō ti sin chréhe jehe ch'an. Kjaxin k'uixikóchjina nchónhña chojni kjuixin nkuixín Judea, Jerusalén la ko ti chrínta ndañao kuènté Tiro la ko Sidón. Ikjui sin kixin tsihin sin ti nkehe tsjako ch'in Jesús la ko tsitohe sin jína. ¹⁸Ndá ti sin k'uéchóna nchakuén jínahña kjuaxróxinhña kuek'ejō sin la kuitohe sin jína. ¹⁹La kaín chojni tjinkaon chrókuákóxin sin ch'an kixin kjuínchekitōhe ch'an jína kaín chojni kixin chóna ch'an kjuachaxin ijie.

**Ti kjuachéhe la ko ti
kjuaxróxinhña**

(Mt. 5:1-12)

²⁰Ndá komá ch'in Jesús ti sin k'uájiko la ndáchro:

—Díos sincheñao ti jahara nóara kixin ts'ayéhéra ti nonte nkaya nkajní.

²¹Díos sincheñao ti jahara t'énxína kjinta ijie kixin chr'éxin sintera jína.

Díos sincheñao ti jahara tsjankara ijie kixin chr'éxin tsjanora.

²²*Díos sintañaora ti nínkakohanra chojni, ti tsotjinkakohña sin ti jahara, la t'ándaxíhanra sin la ko tsondáchro sin kixin jínahña ts'ákjexin sin ti ihníjára kixin tinkachónkíra ti Xjeen Díos k'óna Chojni.

²³*Chrochontara kjuachéhe la ko chrókócháhara ti ñao a kixin

ts'ayéhéra ti nkehe antsí jína nkaya nkajní kixin kjaxin ti t'áchrii sin la xíkaha kjuate sin ti sin k'uéchronka itén Díos.

²⁴Nóa ti chojni rico kixin kjuaxróxinhña ts'ejō sin chr'éxin kixin ó kjuixin k'uáyéhe sin kaín nkehe ntihi.

²⁵Nóa ti chojni kjonie jína ntihi, kixin kjuaxróxinhña ts'ejō sin chr'éxin kixin ts'énxínra kjinta.

Nóa ti sin tjano ijie, kixin kjuaxróxinhña ts'ejō sin chr'éxin kixin ts'avá sin la ko tsotsjánka sin.

²⁶Nóa ti nkexro kaín chojni tsjikosáyehe sin ijie kixin ti sin k'uaxrjeníxin sin la xíkaha kjuíkosáyehe sin ti chojni nduáhya k'uéchronka itén Díos.

**Tsotjueheni ti sin nínkakohen
ti jeheni**

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷Andá jahara tjejotihínra mé ndáxrjan kixin chrótjuehéra ti sin nínkakohanra la ko jína chrókjuínkítsara ti sin tjinkakohña ti jahara. ²⁸Jína nixjehéra ti sin t'ándaxíhanra la ko tjanchehéra Díos sincheñao ch'an ti sin chónkíhara. ²⁹Ti ijnko nkexro tsochjéhe jnko tuāanra, la chrókjókara ti ijnko kjaxin. Ti nkojín nkexro tjinkaon tsakítsjahara ti ika t'ítsatera la titōhé sátsjiko sin camisára kjaxin. ³⁰Ti nkojín nkexro tjanchahára nkehe la chjehéra sin. Andá ti

tsakítsjahara sin jnko nkehe kuèntára, la tjanchehyara sin kixin ts'ókjan sin. ³¹*Méxra tjákoxinra saora, ti nkehe tjinkáonra tsjakoxin chojni ti jahara.

³²*Ti jehó tjuhéra ti nkexro tjuhára la, ¿nkehe chrókjuachara? Kixin kjónté ti sin jínahña la xikaha ich'e sin. ³³Andá ti jehó tjíkosayehéra ti nkexro tjikosáyehe ti jahara la, ¿nkehe chrókjuachara? Kixin ti sin jínahña la kjaxin sin xikaha ich'e sin. ³⁴Andá ti jehó nchekjenra chichaon ti sin tjénkayáxinra kixin ts'ókjahanra sin, la, ¿nkehe chrókjuachara? Kixin ti sin jínahña chóna ije la kjaxin sin nchekjen kícho sin chichaon la chóhen sin kixin tsjacha ti chichakoen sin. ³⁵Méxra jahara chrótjuhéra ti sin nínkakohanra la ko jína chrókjuich'ehéra sin la ko chrókjuinchejenra sin chichaon la chróchoénhñara kixin chrók'okjan sin antsí. Ndá ti xikaha sich'era la imá tsjachara la ko tsónara xjeen Díos nkaya nkajní kixin Díos la jína, kjónté ti sin chóntehya kjuasàya ti jehe ch'an la ko ti sin jínahña. ³⁶Chrokuikonoéhéra kichuara éxi ti It'ára itjen nkaya nkajní la tikonoéhe ch'an chojni.

Chrok'uándaxiéhñani kichóni

(Mt. 7:1-5)

³⁷*Chrok'uekahyara ije ókjé chojni ndá Díos

chrókjuanchahyara ch'an ije. Chrokuétuanhñara kixin chrókjuasóte ijnko chojni ndá Díos chrókjuinchejasótiahayara. Chrok'uitjáñahanra ichrén ije kjuásihanra ijnko chojni ndá Díos chrókjuinche'itjáñehe ch'an ti ije kjuásinra. ³⁸Chjehéra íso chojni ti nkehe ticháxihin sin ndá Díos tsotjáhara ti nkehe jína. Tjetóxin tsotjáhara Díos la ícha ts'enka ch'an íso ts'ótsjéyehe ch'an la hasta ts'ixik'itjijin ti nkehe tsjajon ch'an. Díos tsotjáhara ch'an éxi ti nkehe tsíchjehéra íso chojni.

³⁹*Ndá kjuíncheyóexin ch'an, ndáchro ch'an:

—¿Á jína kixin ijnko chojni t'ikonhña chrókuinkatséhe ijnko chojni t'ikonhña ní? Ti xikaha la kjá yóí sin ts'ánótjeñá sin nkójín tòye. ⁴⁰*Ijnko nkexro xrákohe la kanhño tjeoan ke ti nkexro tjako. Kjánchó ti ó tsjixin tsoxrakohe la tsoyóhe éxi ti nkexro kjuako.

⁴¹*¿Nkekuènté tsjehé ti chjínínó intsí tjenkánkí ikon ti kichua, ndá t'ikonhña ti inta ije tjenkánkí ti ikuan? ⁴²Ti xikaha la, ¿nkexrín chróndáche ti kichua: “Titohé tsakítsjenkía ti chjínínó intsí tjenkánkí ikuan”, ti t'ikonhña ti inta ije tjenkánkí ti ikuan? Jaha la nduáhya tjénkayáxian. Sao takítsjenkia ti inta ije tjenkánkí ti ikuan ndá jína ts'ikuan tsakítsjenkía ti chjínínó intsí tjenkánkí ikon ti kichua.

Ti ito t'óna t̄jats̄oanxíni ti inta*(Mt. 7:17-20; 12:34-35)*

⁴³'Kohya inta jína chrók'óna ito jínahña, la ko k̄jaxin kohya inta jínahña chrók'óna ito jína. ⁴⁴*Kixin nkojnko inta mé t̄jats̄oanxíni ti ito t'óna. Ti ntach'í la xitjahya ts'óna ito higo la ko xitjahya ts'óna to uva. ⁴⁵*Ijnko chojni jína la jína nixja kixin jína ti asén. Andá ijnko chojni jínahña la nixja ti nkehe jínahña kixin ti jínahña mé t̄jinká ti asén kixin éxi t̄jenkayáxin asén chojni mé xikaha nixja ti ir'ua sin.

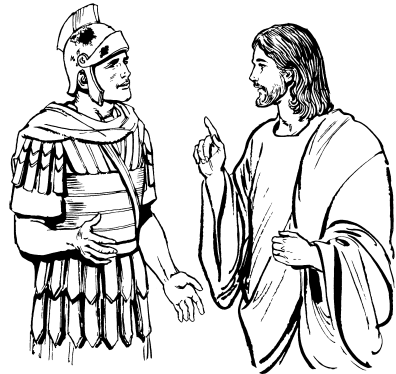
Ti yaá n̄kexro k̄juích'éna nchia*(Mt. 7:24-27)*

⁴⁶'N̄kekuènté ndáchrora “Ìnchéni, Ìnchéni”, andá n̄hexiteyéh̄yara ti nkehe tétuahanra? ⁴⁷Kaín ti n̄kexro tóchjina la tihin ti nkehe ndáxrjan la ko titekaon ⁴⁸mé yóh̄e sin éxi ijnko n̄kexro k̄juích'éna nchia la s̄ao k'óxr̄aya n̄inka ndá k̄juích'éna nchia chr̄itaón ti t̄j̄o a. Ndá ti ó kui nd̄aninche la ikui ti ìnt̄a k'uindate ti nchia, la ní k'uinkihya ti nchia kixin jína tsík'óna kixin chr̄itaón ti it̄j̄o a t̄jekjen. ⁴⁹Andá ti n̄kexro tihin ti nkehe xr̄janká ndá titekakönh̄a mé tóyóh̄e éxi ijnko n̄kexro k̄juích'éna nchia chr̄itaón inche la kohya it̄j̄o chr̄ínkí. Andá ti

ó kui ti nd̄aninche la k'uindate ti nchia la k'uátj̄oá ti nchia la kuenté ti nchia la k'uitj̄aña.

Kuitohe jína ijnko n̄kexro ch'ehe ixr̄a jnko soldado romano*(Mt. 8:5-13)*

7 ¹Ndá ti ó k̄juixin nixjeh̄e ch'in Jesús ti chojni, la sákjuí ch'an Capernaum. ²La ntiha k̄juák'e ijnko capitán romano mé chón̄ta ch'an ijnko n̄kexro ch'ehe ixr̄a ti jeh̄e ch'an la imá t̄juehe ch'an la níhi t̄jet'en. ³Ndá ti ó kuíhin



© 1996 David C. Cook

*Ch'in Jesús la ko ti capitán romano
(Lc. 7:2)*

ti capitán it̄j̄o sin kuènté ch'in Jesús la ichr'án ch'an iso ti sin t̄áda judío tsitsjeh̄e sin ch'in Jesús la tsochronoéh̄e sin ch'an kixin chrók̄juíji ch'an chrók̄juinchekit̄oh̄e ch'an jína ti n̄kexro ch'ehe ixr̄a ti jeh̄e

ch'an. ⁴Ndá jehe sin sákjuí sin la kóchjinehe sin ch'in Jesús la chrónoéhe sin ch'an ndáchro sin:

—Ti capitán la imá jína ch'an; chrókjuia chrókjuinkĩsa ch'an ⁵kixin jehe ch'an tjehe ch'an ti nación kuènténi, la k'uetóan ch'an kixin ts'óna ijnko nchia tsoxrakuexini itén Díos —ichro sin.

⁶Ndá ch'in Jesús sákjuíko sin. Ndá ó kjuíjichjina sin ti nchia ndá ti capitán mé k'uetuehen iso chojni chóxin kixin tsondáchro:

—Ti capitán la tósuehe kixin chrókjuia ti ndoe ch'an kixin jehe ch'an la jehya chojni jína ch'an. ⁷La xikaha kósuehe ch'an chrókjuíjikyeyá ch'an ti jaha. Méxra jehó chrók'uetóan la ti nkexro a la chrókuitóhe jína. ⁸Kixin kjaxin ti capitán t'etuehen la ko kjaxin t'etuehen ch'an ti sin soldado. La ti ó t'etuehen ch'an ijnko sin kixin sátsji la sátsji sin la ti ó t'éyehé ch'an íjnko sin la xrakoa sin la ko ti ó t'etuehen ch'an íjnko sin kixin sich'e sin ijnko ixra la nchexiteyá —mé xikaha ichro ti sin ikui.

⁹Ndá ti ó kuíhin ch'in Jesús tíha la chéhe ch'an kixin xikaha kjuénkayáxin ti capitán, andá nkátjía ch'an komá ch'an ti chojni chréhe la ndáchro ch'an:

—Chaxín ndáxrjan kixin naxa k'uitjáhya nijnko nkexro israelita xikaha titekaon éxi ti nkexro i.

¹⁰Ndá ti ó kjan ti sin tsík'ítuehen la k'uíkon sin kixin ó tsíkitohe jína ti nkexro níhi.

Xechón xjeen ijnko tjan ik'án chjasin Naín

¹¹Ndá chr'éxin la sákjuí ch'in Jesús ijnko chjasin it'in Naín, sákjuíko ch'an ti sin k'uájiko ch'an la ko íso chojni. ¹²Ndá ti ó kjuíjichjina sin ti chjasin la k'uíkon sin nchónhña chojni sákjuíkjavá sin ijnko chojni tsík'en, ti nkokoa xjan chónta ti tjan ik'án la itsjé chojni sákjuikotoxin sin tjan. ¹³Ndá ti ó k'uíkon Ínchéni, la kuíkonoéhe ch'an ti tjan a, la ndáchro ch'an:

—Tsjankahya.

¹⁴Ndá ch'in Jesús kóchjina la kjuak'etja tja ti nkehe tjenkáya ti nkexro tsík'en. Ndá ti sin tinkátsénkí tíha la chóhen sin. Ndá ch'in Jesús nixjehé ti nkexro tsík'en, ndáchro:

—Ndasoá. Janhan ndáxrjan: T'àyá.

¹⁵Ndá ti nkexro tsík'en la tuénxín kjuák'etjixin ch'an la kjuankíxin nixja ch'an. Ndá ch'in Jesús kjuajon ti ndasoá la ti ññé la sákjuíko. ¹⁶Ndá ti ó k'uíkon sin ti nkehe kóhen la kaín sin chrákon sin la kjuankíxin chjéhe sin Díos kjuasáya, ndáchro:

—Díos mé ichr'án ijnko chojni imá t'etóan chronka itén Díos ts'ejókoni.

Kjaxin ndáchro sin:

—Ó ikui Díos tsjinkĩsa ti chjasin kuèté.

¹⁷Ndá kuenté Judea la ko kaín ti chjasin chjinaxón ntiha kuíhin sin ti nkehe kjuích'e ch'in Jesús.

**Ti sin ichr'án ch'in Juan
Bautista**
(Mt. 11:2-19)

¹⁸Andá ti sin k'uájiko ch'in Juan mé chrónka sin kaín ti nkehe tsíkóhen. Ndá Juan k'uéyehe yaá ti sin k'uájiko ch'an ¹⁹la k'uetoan sátsjitsjehe sin ti ch'in Jesús tsjikjanchankíhi sin kixin á jehe ch'an ti nkexro itsi o á tsochóhen sin íjnko nkexro. ²⁰Ndá ti sin a la sákjuí sin la kóchjina sin ti itjen ch'in Jesús, la ndáchro sin:

—Juan Bautista k'uetoan ikuini tsjanchankíni kixin, ¿á jaha ti nkexro itsi ní? O, ¿á naxa tsochóheni íjnko nkexro? —ichro sin.

²¹Ti ñao kjuíji sin, mé ch'in Jesús kjuínchekitohe jina itsjé chojni la mé kjuatsen ch'an kaín ti ichin chóna sin la ko kuakitsje ch'an nchakuén jínahña la ko kjuínchek'ikon ch'an itsjé chojni t'ikonhña. ²²*Ndá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro:

—Sátjira chen kara ch'in Juan kaín ti nkehe k'uíkonra la ko ti nkehe kuihínra kixin ti sin kuék'ikonhña la ó t'ikon sin, ti sin k'uékjihya la ó itji, ti sin k'uéchóna chinlepra la ó kuitohe sin jina, ti sin k'uékienhña la ó tihin sin, ti chojni tsík'en la ó xechón sin, la ko ti sin nóa la ó kuíhin sin ti itan jina tsaáxin sin. ²³Díos sincheñao ti nkexro kohya nkehe ts'inkákonhen

ti tinkáchónki sin ti janhan —ichro ch'in Jesús.

²⁴Ndá ti ó sákjuí ti sin ichr'án ch'in Juan ndá nixjehe ch'in Jesús ti sin k'uejó ntiha kuenté ch'in Juan, ndáchro ch'an:

—Ti ó sákjuíra nteje, la, ¿nkehe k'uíkonra? ¿Á k'uíkonra íjnko itji nchexráyehe xrinto ní? ²⁵Ti náhi, ¿la nkehe k'uíkonra? ¿Á k'uíkonra íjnko nkexro tsík'itsá jina? Náhi. Ti chojni tsík'itsá jina la ko chóna kaín nkehe náxrjón la tjejó sin ti nchia kuenté ti sin rey. ²⁶¿Andá nkehe k'uíkonra? ¿Á k'uíkonra íjnko nkexro chronka itén Díos ní? Chaxín ndáxrjan kixin jehe ch'an la antsí chóna ch'an kjuachaxin ke ti sin k'uéchronka itén Díos ósé. ²⁷*Kixin jehe ch'an mé ti nkexro ikui éxi chrónka ti xroon itén Díos ndáchro:

Janhan tsochr'an íjnko nkexro tsochronka ti itan kuéntana ts'itónxin ntia, kixin tsjasiyóxin ti ntia kuéntá.

Mé ichro ti xroon itén Díos. ²⁸La íjnko nkehe chaxín tsotjonkara kixin kaín ti nkexro k'uejó senó k'uéchronka itén Díos la kanhño tjetoo sin, andá ch'in Juan Bautista la antsí tjetoo. Kjánchó ti nkexro tjetuanhña ijie, la ti ó ts'áyéhe sin ti kjuachaxien Díos itjen nkaya nkajni, la antsí tsetjetoan ke Juan.

²⁹*Ndá ti ó kuíhin kaín ti chojni la ko ti sin nchekjènkí tsikíkite

ch'in Juan kaín ti nkehe nixja Jesús ndá kienxín sin kixin Díos la jína, ³⁰kjánchó ti sin fariseo la ko ti sin tjako ley mé kuitekakonhña sin ti nkehe kjuako ch'in Juan, la xikaha kjuakoxin sin kixin tjinkakonhña sin tsochréhe sin Díos kixin kuikitehya sin. ³¹Ndá ndáchro Ìnchéni:

—¿Nkexrín chrókuıntayóaxian ti chojni tjejó ijie? ¿Nkehe tóyóhe sin? ³²Tóyóhe sin ti chájan tjejótxaxin ti ndasin tsítan, la t'éyehe kicho ndáchro sin: “K'uánoani flauta, kjánchó jahara la tehyara. Itsjeni isón kuènté chojni tsík'en la tsjankahyara.”

³³Kixin ó ikui Juan Bautista la kjoniehña niotja la ko k'uihya vino la ndáchrora kixin chóna ch'an nchakuén jínahña. ³⁴Ndá ti ó ikui ti Xjeen Díos k'óna Chojni la kjónie la ko ik'ui, la ndáchrora kixin imá itsjé inie ch'an la ko imá it'i ch'an la ko t'iton ch'an ti sin tjasin ijie la ko ti sin nchekjènkj. ³⁵Kjánchó ti kjuaxrexinkaon kuènté Díos mé tjakoxin ti nkexro chréhe ti xjeen Díos.

**Ch'in Jesús kjuák'e ndøe
ijnko fariseo it'in Simón**

³⁶Ijnko ti sin fariseo mé chrónoéhe ti ch'in Jesús kixin tsjiji ndøe ch'an sinie sin. Ndá sákjuí ch'in Jesús ndøe ti nkexro a, la kjuák'etjxaxin ch'an ti itjen mesa. ³⁷*Andá ti chjasin a itjen injko chojnichjin chóna

nchónhña ijie, kónohe kixin tsíkji ch'in Jesús ndøe ti fariseo kixin sinieko sin ch'an. La ikui tjan kjuikao tjan injko ixro tjete síkaón aceite xraxé náxrjón.

³⁸Ndá tsjánka tjan kóchjinehe tjan toté ch'in Jesús la ndakon tjan kjuátanxín toté ch'an la kaxihi tjan kjuínchexámáxin tjan toté ch'an la ko kjonieko tjan kochíto ti toté ch'an la kjuíncheka tjan toté ch'an ti aceite xraxé náxrjón. ³⁹Ndá ti ó k'uíkon ti fariseo tsík'eyehé ch'in Jesús la ikjo sin asén sin: “Ti chróóchaxín jnko nkexro chronka itén Díos, tíhi la chrókónohe kixin ti chojnichjin tjetákoxin ch'an la injko chojni chóna nchónhña ijie”, ichro ti fariseo. ⁴⁰Ndá ch'in Jesús ndáche ti fariseo:

—Simón, janhan chonta injko nkehe tsotjonka.

Ndá ti fariseo ndáchro:

—Chronka, Maestro.

⁴¹Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Yaá chojni k'uekixikéhen chichaon injko nkexro nchekjen chojni chichaon. Ijnko la síká quinientos denario. Andá ti jnko la cincuenta denario. ⁴²Ndá yóí sin kjuachahya sin k'ókjan sin ti chichaon síká sin ndá ti nkexro síkéhe sin kuikonoéhe ti jehe sin la k'óxika ch'an ti síká sin yóí sin. Andá ijie chronka nkexro ti yóí sin antsí chrótjuehé ti nkexro kuikonoéhe ti jehe sin.

⁴³Ndá kjuátēhe Simón ndáchro:

—Janhan ndáxrjan kixin ti nkexro imá kuikonoéhe ti jehe ch'an.

Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Ndoá tјénkayáxian.

⁴⁴Ndá ch'in Jesús komá ti tjan a la ndáchro ch'an:

—¿Á t'íkuan ti chojnichjin i ní? Janhan k'uixanhān ndoa la kjuájonhña intā k'ontia toténá. Kjánchó jehe tjan la ti ndakon tjan kjuínchek'óntixín ti toténá la ko kaxihi tjan kjuínchexámáxin tjan. ⁴⁵Jaha la kjuájonhña ijnko kochító, kjánchó jehe tjan titoéhya tjan nieko kochító toténá.

⁴⁶Kuikjajinhña aceite ikja. Andá jehe tjan kuikite tjan aceite xraxé náxrjón toténá. ⁴⁷Mé xikaha ndáxrjan kixin kaín ti ijie chóna tjan la ó kjuiin kixin imá tjehe tjan ti janhan. Andá ti nkexro ntsíkoá ijie kjuuihin la ntsíkoá tjakoxin kixin tjuana —ichro ch'in Jesús.

⁴⁸Ndá ch'in Jesús ndáche ti tjan a:

—Ti ijie chonta la ó kjuixin kjuuihan.

⁴⁹Andá kaín ti sin tsíkóchjina k'uejótjāxin ti itjen ch'in Jesús mé kjuankíxin ikjo kícho sin, ndáchro sin:

—¿Xá nkexro tíhi kixin takjiihin ijie chojni?

⁵⁰Kjánchó ch'in Jesús ndáche ti chojnichjin a:

—Ó kuaá jaha kixin kuitekaoan ti janhan. Ijie la kjuaxróxin sátsjia ndoa.

Ti chojnichjin kjuíh'ehe ixra ch'in Jesús

8 ¹Andá chr'éxin la ch'in Jesús k'uáji ch'an itsjé chjasin ihyé la ko chjasin ntsí kjuako ch'an la ko chrónka ch'an ti itan jina kuenté ti kjuachaxin t'etoaxín Díos, k'uájiko ch'an ti teyó sin. ²*La kjaxin chréhe iso chojnichjin tsíkjinchekitohe ch'an jina kixin tsíkakítsje ch'an nchakuén jínahña k'uéchóna sin la ko tsíkjatsen ch'an ti ichin k'uéchóna sin. Ijnko ti tjan a mé it'in María kjaxin tikítexín sin tjan Magdalena, ti nkexro tsík'axrjexín yato nchakuén jínahña, ³kjaxin tjan Juana, ichjién Chuza, ti nkexro k'uékjich'ehe ixra Herodes kuék'etoan; Susana la ko iso sin. Kaín sin kjuajon sin ti nkehe k'uéchóna sin kjuínkítsa sin ch'in Jesús.

Ti nkexro k'uęnka nonte

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴Ndá nchónhña chojni tsíkjixin itsjé chjasin kónkotsé sin ti itjen ch'an. Ndá ch'in Jesús kjuíncheyóexin jnko nkehe, ndáchro:

⁵—Ijnko nkexro sákjuik'ęnka nontee. La ti ó tjet'ęnka ch'an la iso ti noatje la xęjin chrínta ntia ndá nkátja chojni la ti koxroxe

ikui la kjónie ti noa. ⁶Iso ti noa la k'uitj́ chrík'á ixrō ndá k'uaña la tjoka xamá kixin kanhño síin itjo. ⁷Ndá iso ti noatje la k'uitj́ chrík'á kach'í, ndá ti kach'í la k'uánkí ndá í xitjahya k'uánkí ti ino kixin tsíkjate ti kach'í. ⁸La iso ti noa la k'uitj́ ti inche jína la k'uaña la k'uánkí nteto la k'óna jína mé nkojnko ti noatje la k'óna ciento ñeno noa.

Ndá ti ó kjuixin kjuako ch'in Jesús kaín tíha ndá itsen ndáchro ch'an:

—Ti tjinkáonra chrókuihínra la tihínra jína.

**Ch'in Jesús chrónka nkekuèté
kjuíncheyóxin**

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹Ndá ti sin k'uájiko ch'an mé kjuanchankí sin nkehe t'axrjexín ti nkehe kjuíncheyóxin ch'an.

¹⁰*Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Díos mé kjuajon kjuachaxin kixin tsonohara ti nkehe tienxínhña iso chojni kuèté ti kjuachaxin t'etoaxín Díos, kjánchó ti sin titekakonhña la kjuintayóaxoán kixin kjónté tjejótsjehe sin la ts'ikonhña sin, kjónté tjejótihin sin la tsienxínhña sin.

**Ti nkehe t'axrjexín ti nkexro
k'ueñkə nonte**

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹*Tíhi t'axrjexín ti nkehe kjuintayóaxoán. Ti noatje mé ti itén Díos. ¹²Andá ti noatje

k'uitsínka chrínta ntja mé tóyóhe ti sin kuíhin ti itan jína, ndá ikui ti Jínahña la kjuínchek'itjáña kaín ti itén Díos kuíhin sin kixin tsitekakonhña sin ti nkehe chrókuaáxin sin. ¹³Ti noa k'uitsínkak'á ixrō la yóhe ti chojni kuíhin ti itén Díos la tjoka kóxríhín la imá chéhe kuitekaon, kjánchó nínkahya chóna nuéé, ndá ti ó itsi ti kjuaxróxinhña, la tsítóhe ti itén Díos kuíhin.

¹⁴Andá ti noatje k'uitsínkak'á kach'í la yóhe ti chojni kuíhin ti itan jína, kjánchó tjinkíhya sin ti nkehe tjenkayáxin kixin naxə tóxakohen sin ti ixrə chóna sin la ko tjinkaon sin tsochóna sin itsjé chichaon la ko ti nkehe tóxríhín sin mé t'inkákonhen la xitjahya sich'ehe sin ixrə Díos. ¹⁵Andá ti noa k'uitsínka nonte jína mé yóhe ti chojni kuíhin ti itén Díos, la kaín asén kuitekaon la kuítóehya sin ti itan, ndá xíkaha jína ch'ehe sin Díos ixrə.

**Kohya nkehe ómó itjen
chrókónoxínhña**

(Mr. 4:21-25)

¹⁶*¹⁷Nijnko nkexro chrókjuinçek'ákjen ijnko xrohi ndá chrókjuak'ema nkaxehen ichi o chrínkí cama. Náhí. Noi chrókjuak'e ti xrohi kixin ti nkexro ts'ixehen ti nchia la ts'ikonxín jína ti xrohi a. ¹⁷*Kixin kohya nkehe chrók'uejómá ndá chrókónoxínhña; la ko kohya nkehe imó ninkexro

noehña chrókónoxínhña chr'éxín kixin kaín nkehe la tsonoxín ti xrohi. ¹⁸*Méxra chrókuihínra jína kixin ti nkexro chóna mé antsí ts'áyéhe. Andá ti nkexro chónahya, la kjónté ti nkehe tjenkayáxin chóna, la ts'axrjehe.

İñé la ko kicho ch'in Jesús

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹Ndá ti ñé la ko kicho ch'in Jesús mé kjujji sin, la xitjahya tsochjina sin kixin nchónhña chojni tjejó ntiha. ²⁰Andá ijnko sin chenka sin ch'in Jesús:

—İná la ko kichua tjejó sin ndója la tjinkaon sin tsonixjehe sin ti jaha.

²¹Kjánchó ch'in Jesús, ndáchro:

—Ti sin tihin itén Díos la ko titekaon sin mé tíha ti naná la ko kichina.

Ch'in Jesús kjuinçek'ixratán ti xrinto la ko ti ñta

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²²Ndá ijnko ñao k'uixehen ch'in Jesús ijnko ntabarco la ko ti sin k'uájiko ch'an. Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Sátsjini tóhe ti ndañao.

Ndá sákjuí sin. ²³Ndá naxa tjejó'tatóye sin, la ch'in Jesús tsík'ajua. La imá tjiān chjehe xrinto chritaón ñta, la xrankíxin sítikia ñta ti ntabarco ndá chrakon sin kixin ts'aniánkí sin ñta. ²⁴Ndá kjuínčekjayehe sin ch'an, la ndáchro sin:

—Maestro, Maestro, tjejó't'aniankíni ñta.

Ndá ch'in Jesús k'uàya la k'uetuehen ti xrinto la ko ti ñta kixin ts'ixitán, ndá tuénxín k'uixítá. ²⁵Ndá ndáche ch'in Jesús ti sin k'uájiko:

—¿Nkekuènté chaxínhña titekáonra Díos?

Kjánchó jehe sin la chrakon sin itjo sin kicho sin:

—¿Xá nkexro tíhi? Kixin t'etuehen ti xrinto la ko ti ñta la titekaon.

Ti nkexro Gadara chóna nchakuén jínahña

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶Ndá kjujji sin ti Gadara, ti tóhe ndañao chok'èxín Galilea.

²⁷Ndá k'uínkajinxin ch'in Jesús ti ntabarco la kóchjina ijnko nkexro itjen ntiha, ósé chóna nchakuén jínahña. La ni ika t'inkáyaha ch'an, la ko jehya ndoe ch'an kjuák'e ch'an, jehó ti tsíxravá chojni ó kjuák'e ch'an.

²⁸Ndá ti ó k'uíkon ti ch'in Jesús la kjuák'exín toch'in, la itsen ndáchro:

—¿Nkekuènté tjiaté ti jeheni?, jaha Jesús, Xjeen Díos, itjen nkaya nkajní. Chrónòhahi kixin sinčekjasótehyani.

²⁹Xíkaha ichro kixin ch'in Jesús tsík'etuehen kixin ts'axrxéxin ti nkexro a. Nchónhña vece la ti nchakuén jínahña kuék'etuehen ti nkexro

a; la itsjé vece k'ueétsé sin ch'an k'ueékjinchentetoxín sin cadena itja la ko toté ch'an, kixin tjinkaon sin itónkoá chrókjuák'e ch'an. Kjánchó k'uekóchríjin ch'an ti cadena tsíkóntetoxín ch'an la ti nchakuén jínahña tjinkaon sáchrókjuiko ti jehe ch'an nteje. ³⁰Ndá ch'in Jesús kjuanchankí ndáchro:

—¿Nkexrín it'ian?

Ndá ti nkexro ndáchro:

—Legión.

Kixin nchónhña nchakuén jínahña chóna ti nkexro a.

³¹La xikahó kaín ti nchakuén jínahña chrónoéhe ti ch'in Jesús kixin chrók'uetóanhña kixin Sáchrókjui sin ti tóye nínka. ³²Ndá ntiha ti ijna a sín nchónhña kochíno xrinie. La ti nchakuén jínahña chrónoéhe ch'in Jesús kixin chrókjuajon kjuachaxin chrók'uixehen sin ti kochíno a. Ndá kjuajon ch'an kjuachaxin. ³³Andá ti nchakuén jínahña k'uaxrjexín ti nkexro a, la k'uixehen ti kochíno. Ndá kaín ti kochíno kuinká va, sákjuí va, k'uanótjeña va nkaya tsaka, k'uánótjenkí va inta la ik'uén va.

³⁴Ndá ti sin t'ayakohen ti kochíno ti ó k'uíkon sin tíha, la chrákon sin, kuinká sin sákjuichronka sin ti chjasén sin la ko ti rancho. ³⁵Ndá kaín chojni k'uaxrjexín sin chjasin sákjuitsjehe sin ti nkehe tsíkóhen. Andá ti ó kjuíji sin ti itjen ch'in Jesús, la k'uíkon sin kixin ntiha itjen ti nkexro

tsík'axrjexín ti nchakuén jínahña. Ntiha tjetjxin ch'an ti itjen toté ch'in Jesús, chr'inkáya ch'an ika la ó jína itjen ch'an, la imá chrákon sin. ³⁶Andá kaín ti sin tsík'ikon nkehe kóhen mé chrónka sin nkexrín kuitohe jína ti nkexro k'uechóna ti nchakuén jínahña. ³⁷La kaín ti chojni chjasin Gadara chrónoéhe sin ti ch'in Jesús kixin sáchrókjuixin ch'an ntiha kixin imá chrákon sin. Ndá ch'in Jesús k'uit'ótjen ti ntabarco la sákjuixin ntiha. ³⁸Ndá ti nkexro tsík'axrjexín ti nchakuén jínahña mé chrónoéhe ch'in Jesús kixin kjaxin sáchrókjuiko sin, kjánchó ch'in Jesús k'uetuehen kixin tsitohe la ndáchro:

³⁹—Ikjan ndoa la chrónka nkexrín ti kjuachaxin ijie kuènté Díos kuítoaxián jína.

Ndá sákjuí ti nkexro a la chrónka ch'an nkuíxín ti kjuaxroan ijie kjuích'e ch'in Jesús kuitoexín ch'an jína.

Ti xjeen Jairo la ko ti tjan kuákóxin iké ch'in Jesús
(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰Ti ó ikjan ch'in Jesús ti íjnko tóhe ndaño la nchónhña chojni tjejó ntiha la chéhe sin kixin kjuíji ch'an, kixin kaín sin tjejóchóhen sin ti jehe ch'an. ⁴¹Ndá ikui ijnko nkexro it'in Jairo ijnko ti nkexro t'etóan kuènté ti nínko judío. Ndá kjuák'exín ch'an toch'in ch'an toté ch'in Jesús la chróna ch'an kixin sáchrókjuí ch'in Jesús ndoe

ch'an ⁴²kixin nkokoxón xjeen ch'an chjin chón̄ta teyó nánó la ó tjet'en tjan. Ndá sákjuí ch'in Jesús la nchónhña chojni chréhe la tinkák'indate sin ch'an.

⁴³La ntiha tjenkákjan ijnko chojnichjin níhi, ó chón̄ta teyó nánó sítji tjan ijni. La kaín ti nkehe k'uéchón̄ta tjan la kjuínchekji tjan kixin kjuenkehe tjan ti sin tjajon xroan la ninkexró kjuachahya kjuínchekitohe jína ti jehe tjan. ⁴⁴Ndá jehe tjan la kóchjina tjan nóton ch'in Jesús, la kuákóxin tjan ti iké ch'an, ndá tuénxín ti ijni la ó kjuixén.



*Ti tjan itsé iké Jesús
(Lc. 8:44)*

⁴⁵Ndá ch'in Jesús kjuanchankí: —¿Nkexro kuákóxin ti janhan? Ndá kaín sin ndáchro sin kixin ninkexró. Ndá Pedro la ko ti sin k'uájiko ch'an ndáchro sin:

—Maestro, nchónhña chojni tjejó ntihi hasta tótéka kicho sin, ¿ndá nkekuènté tjánchánkia kixin nkexro kuákóxin ti jaha?

⁴⁶Kjánchó ch'in Jesús ndáchro:

—Nkojín nkexro kuákóxin ti janhan kixin kónona k'uaxrje ti kjuachaxin kuéntana kuitoxín chojni jína —ichro ch'an.

⁴⁷Ndá ti ó kuihin ti tjan kixin ó kónohe ch'an la chrákon kon tjan kóchjina tjan la kjuák'exín tjan toch'in tjan nkayakon ch'in Jesús. Ndá chrónka tjan nkayakon kaín chojni nkekuènté kuákóxin tjan iké ch'in Jesús la ko nkexrín kuitohe tjan jína.

⁴⁸Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Xjeeni, ó kuitoḡa jína kixin kuitekaoan ti janhan. Kjuaxróxin sátjia ndoa.

⁴⁹Ndá naxa tjejóto sin la ijnko nkexro kjuixín ndoe ti nkexro t'etōan kuènté ninko, la ndáche ti nkexro a:

—Xjaan la ó kjuixin ik'uén. Í chjèhya ixra ti maestro.

⁵⁰Ndá ti ó kuíhin ch'in Jesús tíha la ndáchro:

—Chrakonhña. Titekaoan ti janhan la tsitohe jína ti xjaan.

⁵¹Ndá ti ó kjuíji sin ti nchia la kuítóehya ch'in Jesús kixin kaín chojni chrók'uixehen ti nchia. Jehó Pedro, Jacobo, Juan la ko ti it'é la ko ti iñé ti xjachjin k'uixehen sin ti itjen ti xjan. ⁵²Ndá kaín ti sin tjejó ntiha la tsjánkama sin ti xjan, kjánchó ch'in Jesús ndáchro:

—Tsjankahyara. Ti xjan la tsík'enhña xjan; jehó tjejua xjan.

⁵³Ndá kjuanoá sin ch'an kixin jehe sin la nohe sin kixin tsík'en xjan. ⁵⁴Ndá ch'in Jesús itsé itja ti xjan, la itsen nixjehe ch'an, ndáchro ch'an:

—Cháchjin, T'àyá.

⁵⁵Ndá ikjan asén xjan la tuéxín k'uínkatjen tjan. La k'uetoan ch'in Jesús kixin tsajon sin nkehe sinie tjan. ⁵⁶Ndá it'é la ko iné tjan la chrakon sin. Kjánchó ch'in Jesús k'uétuehen ti sin a, kixin ninkexró chróchenkahya sin kixin xíkaha kóhen.

Ch'in Jesús ichr'án ti teyó sin

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

9 ¹Ndá ch'in Jesús k'uetoan kixin tsóhchina ti teyó sin ndá chjéhe ch'an sin kjuachaxin kixin tsakítsje sin kaín ti nchakuén jínahña chóna chojni la ko sinchekitohe sin jína chojni. ²La k'uetoan ch'an kixin sátsjikjako sin ti kjuachaxin t'etoaxín Díos la ko sinchekitohe sin chojni jína. ³La ndáchro ch'an:

—Sátjikoáhyara ninkehó nkehe kixin tsicháxihara ntja, tákjáhyara ti inta tjixinra, ni bolsa, ni niotja, ni chichaon, la ko tjikoahyara ijnko ika, jehó ti ika tjejochr'inkayára ó. ⁴Ndá ti tsjasánra ijnko nchia la tsajon sin kjuachaxin la ntahó titohara. Hasta tsjixinjña ti ixra ndá sátjixinra ntiha. ⁵*Andá ti tsjasánra ijnko chjasin ndá tsajonhña sin kjuachaxin ts'ejora ntiha la t'axrjéxinra ti chjasin a, la ts'oxènjinra ti inche chóna totára kixin tsjáqoxinra

kixin Díos sinchekjasóte ti sin a —ichro ch'in Jesús.

⁶Ndá sákjuí sin kaín ti chjasin ntsínsí tjejó ntiha sákjuichronka sin ti itan jína tsaáxin chojni la ko kjuínchekitohe sin chojni jína kaín chjasin.

Ti k'uén Juan Bautista

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷*Andá Herodes t'etoan ntiha la kuíhin kaín ti ixra tjech'e ch'in Jesús la kóxakohen ch'an kixin ndáchro iso sin kixin Juan Bautista la ó tsíxechón. ⁸La iso sin ndáchro kixin Elías ti nkexro k'uéchronka itén Díos ósé, mé tsíxechón. Ndá iso sin la ndáchro kixin kjá nkojín ti sin k'uéchronka itén Díos ósé tsíxechón, ichro sin. ⁹Kjánchó Herodes ndáchro:

—Janhan kuétoan kóchrjin sin ikja ch'in Juan. ¿Ndá nkexro t'hi kixin kuíhan kixin nchónhña kjuaxroan tjech'e ch'an?

Ndá kjaxin jehe ch'an tjinkaon ch'an chrókjuitsjehe ch'an ti ch'in Jesús.

Ti kjónie in'ó mil chojni

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44;

Jn. 6:1-14)

¹⁰Ndá ti ó ikjan ti sin k'uájiko ch'in Jesús la chrónka sin kaín ti nkehe kjuích'e sin. Ndá ch'in Jesús k'uaxrjentáko sin ti kohya ninkexró chjinaxón chjasin Betsaida. ¹¹Kjánchó ti ó kónohe

chojni kixin ntiha itjen ch'in Jesús la sákjuichréhe sin. Ndá ch'in Jesús kjuajon kjuachaxin ts'ejó sin la chrónka ch'an nkexrín itjen ti kjuachaxin t'etuañxín Díos la ko kjuínchekitohe ch'an chojni jína.

¹²Ndá ti ó kóntanonte la ti teyó sin k'uájiko ch'in Jesús kóchjina, la ndáchro sin:

—Nixjéhé ti chojni tjejó ntihi kixin sátsji sin ti chjasin chjinaxón tsok'éhe sin la ko tsjeyá sin nkehe sinie sin kixin ti nteje ntihi la kohya nkehe tsochjéheni sin.

¹³Kjánchó ch'in Jesús ndáchro:

—Jahara chjéhéra sin nkehe sinie sin.

Ndá kjuátehe sin, ndáchro sin:

—Chóntahyani itsjé nkehe; jehó in'ó niotja la ko yaá koche ó chóntani. ¿Á tjinkaoan sátsjik'enani nkehe sinie kaín sin ní?

¹⁴Kixin ntiha k'uejó chjina in'ó mil chojnindoa. Andá ch'in Jesús ndáche ti sin xriko:

—Ndáchera sin tsonkojié sin, ts'ixitjaxin sin nkojnko cincuenta sin.

¹⁵Andá xikaha k'uetōan sin, la kaín sin k'uixitjaxin sin. ¹⁶Ndá kuákja ch'in Jesús ti in'ó niotja la ko ti yaá koche, ndá konta ch'an nkajni la chjéhe ch'an Díos kjuasáya kixin kjuajon ti nkehe sinie sin. Ndá kóchrít'o ch'an ti niotja la ko ti koche la chjéhe ch'an ti sin xriko ch'an. Ndá jehe sin k'óxikeyehe sin, kaín ti chojni tjejó ntiha. ¹⁷Ndá kaín sin kjónie

sin la kókjehe sin. Andá chr'éxın kjuenájın sin kaín ti nkehe tsíxehe la kaón teyó ntaxra.

Pedro chrónka kixin Jesús mé ti Cristo

(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

¹⁸Ndá ijnko ñao k'uaxrjenta ch'in Jesús kixin tsonixjéhe Díos. Ndá ti sin xriko ch'an mé kóchjina sin la kjuanchankí ch'an ndáchro ch'an:

—¿Nkehe ichro ti chojni kixin nkexro ti janhan?

¹⁹*Ndá jehe sin ndáchro sin:

—Iso sin la ndáchro kixin jaha ti Juan Bautista. Andá iso sin la ndáchro kixin jaha mé Elías. La iso sin ndáchro sin kixin jaha mé ijnko ti sin k'uéchronka itén Díos ósé la ó tsíxechón.

²⁰*Ndá kjuanchankí ch'in Jesús ndáchro:

—Ndá jahara, ¿nkechro, nkexro ti janhan?

Ndá ndáchro Pedro:

—Jaha mé ti Cristo ichr'án Díos.

Ch'in Jesús chrónka kixin its'en

(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30—9:1)

²¹Ndá ch'in Jesús k'uetōan kixin ninkexró tsochenkahya sin nkexro ti jehe ch'an. ²²La kjaxin ndáchro ch'an:

—Ti Xjēen Díos k'óna Chojni mé ticháxin tsjasóte ch'an la nchónhña nkehe tsohen ch'an la tsitekakuenhña ti sin t'etōan kuènté nınko, ti sin t'etuehen ti sin ncha't'á la ko ti sin tjako ley.

Ts'óñá sin ch'an, kjánchó nixin ñao la ó tsoxechón ch'an.

²³ *Ndá chenka ch'in Jesús kaín sin:

—Ti nkojinra tjinkáonra tsochrehéra ti janhan la ticháxin tsjtohéra kaín ti nkehe tjaké asánra, ndá tsamára ti ntacruz kuéntára nkojnko ñao, la tsochrehéra ti janhan. ²⁴ *Kixin ti nkexro tjinkaon sinchekaá asén mé ts'itjáña. Andá ti nkexro sinchek'itjáñaxín asén kixin tinkáchónki ti janhan la tsaá.

²⁵ ¿Xá nkehe tsohen ti chrókjuacha chojni chróchónka kaín ti nkehe síin chjasintajni, ndá chrókjuinchek'itjáña ti kjuachón?

²⁶ Andá ti nkojín chojni tsosuéhe kixin tinkáchónki ti janhan la ko ti nkehe tjákua, la kjaxin ti Xjeen Díos k'óna Chojni mé tsosuéhe chróndáchro kixin chóxin ti jehe sin ti ó itsi ch'an éxi ijnko rey tsikáo ch'an ti kjuachaxin kuénté It'é ch'an la ko ti sin ángel tjóá.

²⁷ Chaxín ndáxrjan kixin iso ti chojni tjejó ntihi tjejótihin sin, la naxá ts'enhña sin ts'ikonjña sin ti kjuachaxin t'etoaxín Díos.

K'uúixitoxin nkexrín tsjehe ch'in Jesús

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Ndá ó k'uatsínka ijní ñao ti tsíchronka ch'in Jesús tíhi ndá k'uéyehé ch'an Pedro, Juan la

ko ch'in Jacobo sákjujko ch'an chritaón ijna kixin tsonixjehe ch'an Díos. ²⁹ Ndá ch'in Jesús tjenixjehe Díos la k'uúixitoxin nkexrín tsjehe ch'an, ti iké ch'an la tjóá la ko tjákini tsjehe. ³⁰ La xrinahña k'uúikon sin yaá chojni tjejótjo ch'in Jesús mé tíha la Moisés la ko Elías. ³¹ La imá t'inkaséña nkondatjen^b ti tjejó sin la tjejótjo sin nkexrín tsjasóte la ko ts'enxín ch'in Jesús ti chjasin Jerusalén. ³² Ndá Pedro la ko ti sin tjejóko ch'an la imá kuíhi sin kotáchrin; kjánchó kjónté k'uejósjehe sin la k'uúikon sin ti kjuachaxin kuénté ch'in Jesús la ko k'uúikon sin ti yóí chojnindoa tjejóko sin ch'an. ³³ Ndá ti ó sátsji yóí ti sin tjejóko ch'in Jesús ndá Pedro ndáchro:

—Maestro, jína kixin tjejóni ntihi. Sich'éñani iy'á its'uan ijnko kuéntá la ijnko kuénté Moisés la ko ijnko kuénté Elías.

Kjánchó Pedro la noehña nkehe ti tjechro. ³⁴ Ndá naxá tjenixja ch'an la ikui ijnko itji kjuéjójakjan sin. Ndá ti sin k'uúájiko ch'in Jesús la chrákon sin tjejó chríkjan ti itji. ³⁵ *Ndá kuíhin sin chríkjan ti itji itén ijnko nkexro ndáchro:

—Tíhi mé Xjana, imá tjuahá. Tihínra ti nkehe tsochronka ch'an.

³⁶ Andá ti ó kjuixin kuíhin sin ti itan, la k'uúikon sin kixin ó jehó ch'in Jesús itjen. Ndá jehe sin la

^b 9:31 *nkondatjen* alrededor

9:23: Mt. 10:38; Lc. 14:27. 9:24: Mt. 10:39; Lc. 17:33; Jn. 12:25.

9:35: Is. 42:1; Mt. 3:17; 12:18; Mr. 1:11; Lc. 3:22. 9:35: 2Pe. 1:17, 18.

tání sin kaín ti ñao a la ninkexró chénkahya sin ti nkehe k'uúikon sin.

Kuitohe jína ijnko chájan chón̄ta nchakuén jínahña

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷Ndá ti ñao chr'éx̄in ti ó k'uínkaj̄inx̄in sin ti ij̄n̄a la nchónhña chojni sákjuixih̄in nt̄ija ch'in Jesús. ³⁸La ijnko chojni tjenkákjan ntiha la kjuúji la itsen nixja, ndáchro:

—Maestro, chrónòahani kixin chrótsjehé ti xjan nkokoxón chóntani kixin níhi ch'an.

³⁹Chón̄ta ch'an nchakuén jínahña la nchek'éyato ch'an la ko nchek'aniáte ti jehe ch'an la ko nchexrán̄ka ch'an kixin ti kjuatjoté la ndalóxr̄jo sítjix̄in ti ir'ua ch'an. Mé x̄ikaha tóhen ch'an, la kjuaxróxinhña itjen ch'an.

⁴⁰Ndá chrónoéheni ti sin xrikoá chrókuakitsje sin ti nchakuén jínahña, kjánchó kjuachahya sin.

⁴¹Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Jahara chojni chaxínhña titekaon ti janhan. Jehya jína tjenkayáxinra. ¿Xá hasta nkekjaín ñao nax̄a tsjak'e tsjákohára? Xrákoá ti xjan méhe.

⁴²Ndá kóchjinako sin ti chájan. La ti nchakuén jínahña kjuáka xjan nonte la ko kjuínchek'aniáte ch'an inaá, kjánchó ch'in Jesús jiehe k'uetuēhen ti nchakuén jínahña kixin ts'axrjexín ntiha. Ndá k'uaxrje ti nchakuén jínahña la

kuitohe ch'an jína. Ndá ch'in Jesús kjuikohe ti ixjan ti it'é. ⁴³Andá kaín sin chrákon sin kixin k'uúikon sin ti kjuachaxin ij̄ié kuénté Díos.

Ch'in Jesús chrónka inaá kixin its'en

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Ndá nax̄a chrákon sin kaín sin kixin ti kjuaxroan ij̄ié kjuích'e ch'in Jesús, la chenka ch'an ti sin xriko ch'an:

⁴⁴—Tihínra jína tíhi la t'itjãnahñara. Tsotsé sin ti Xjeen Díos k'óna Chojni la tsjikaán sin ch'an ti tjejó ti sin t'etoan —ichro ch'an.

⁴⁵Kjánchó jehe sin la kienxínhña sin ti nkehe ndáchro ch'an kixin nax̄a kjuajonhña Díos kjuachaxin kixin tsienxín sin, ndá chrákon sin la í kjuanchankíehya sin ch'an nkehe t'axrjexín ti nkehe ndáchro ch'an.

Nkexro ti antsí tjeoan

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶*Ndá ti sin k'uájiko ch'in Jesús kjuankíxin ikjo kícho sin kixin nkexro ti jehe sin antsí tjeoan. ⁴⁷Kjánchó ch'in Jesús kónohe nkehe tjenkayáxin sin la kuákja ch'an ijnko chájan, ndá kjuák'e ch'an chjino ti itjen ch'an, ⁴⁸*ndá ndáchro ch'an:

—Ti nkojín nkexro chrókuákja ti xjan i kixin tinkáchónki ti janhan mé x̄ikaha chrók'uáyéhe sin ti janhan. Andá ti nkojín

nkexro chrók'uáyéhe ti janhan mé xikaha t'áyéhe sin ti nkexro ichr'ána k'uinka. Andá ti nkexro antsí chrókjuinchenkehya la antsí t'áyéhe kjuachaxin ts'etoan.

Ti nkexro nínkakuenhña ti jeheni la nkokoa tjejókoni
(Mr. 9:38-40)

⁴⁹Ndá ndáchro Juan:

—Maestro, k'uíkon ijnko nkexro kjuachaxin ihníá kuakitsjexín nchakuén jínahña chóna chojni. Ndá chenkaní kixin xikahña chrókjuích'e ch'an kixin xrikoxyani ch'an.

⁵⁰Andá ch'in Jesús ndáchro:

—Xikahya chróndáche ch'an kixin ti nkexro nínkakuenhña ti jeheni la kjaxin tjinkítsa ti ixra ich'eni —ichro ch'in Jesús.

Ch'in Jesús kjuenduéhe Jacobo la ko Juan

⁵¹Andá ti ó kuichjina ti ñao sátsji ch'in Jesús nkaya nkajní, la kjuénkayáxin ch'an sátsji ch'an Jerusalén. ⁵²La ichr'án ch'an chojni kuitónxin ntja, ndá jehe sin la sákjuí sin ijnko chjasin intsí kuénté Samaria, sákjuikjeyá sin nchia tsok'èxín sin. ⁵³Kjánchó ntiha la kjuajonhña sin kjuachaxin kixin k'uíkon sin kixin ti sin a la tjinkaon sátsji Jerusalén. ⁵⁴*Andá ti ó k'uíkon Jacobo la ko Juan, ti sin xriko ch'in Jesús, la ndáchro:

—Inchéni, zá tjinkaoan kixin tsjanchiani xrohi ts'inkajixín

nkajní ts'itjáñaxín sin éxi kjuích'e Elías ní?

⁵⁵Ndá ch'in Jesús kuinkátjía komá ti jehe sin la kjuenduéhe ch'an sin, ndáchro ch'an:

—Jahara la noahñara nkexro nchakuén chontara ⁵⁶kixin ti Xjeen Díos k'óna Chojni la kuihya kixin sinchek'itjáña chojni. Náhí. Ikui ch'an kixin sinchekaá ch'an chojni —ichro ch'in Jesús.

Ndá sákjuí sin íjnko chjasin.

Ti sin tjinkaon chróchréhe ch'in Jesús
(Mt. 8:19-22)

⁵⁷Ndá sákjuí sin la ó tjejóya sin ntja, la xéta sin ijnko nkexro ndáche ti ch'in Jesús:

—Inchéni, tjinkaoni tsochréheni ti jaha kjónté nketí sátsjia.

⁵⁸Ndá ch'in Jesús, ndáchro:

—Ti koxróntá la chóna va itjueé va la ko ti koxroxé la chóna va kaké va. Andá ti Xjeen Díos k'óna Chojni la chóntahya nketí tsok'èxín.

⁵⁹Ndá ndáche ch'an ti íjnko nkexro:

—Chréhé ti janhan.

Andá kjuátehe ti nkexro a, ndáchro:

—Inchéni, titohéni saó tsíkjaváni it'éni.

⁶⁰Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Titohé kixin ti chojni tsík'en tsjavá kícho. Jaha la sátsjia tjàkua nkexrín itjen ti kjuachaxin

t'etuañxín Díos —ichro ch'in Jesús.

⁶¹*Ndá ndáchro ti ñjñko nkexro: — Ñchéni, tjinkaoni tsochréheni ti jaha, kjánchó titohé tsjinixjeheni ti sin tjejó ndoeni.

⁶²Ndá ndáchro ch'in Jesús: —Ti nkexro kjuankíxin tsotsé ti arado ndá tsokotohe nóton la xitjahya sich'ehe ixra Díos.

Ti setenta chojni sátsjikjako

10 ¹Ndá chr'éxin Ñchéni kjueyá ch'an ñjñko setenta chojni ndá k'uetōan ch'an sátsji sin yayaá sin tsitónxin sin ntia kaín ti chjasin tjinkaon sáchrokjui ch'an. ²*Ndá ndáchro ch'an:

—Chaxín ndáxrjan kixin imá tsík'óna, kjánchó ti chojni sich'e ixra la tsjéhya. Méxra chrókjuanchehéra Ñché ti nonte kixin chróchr'án ch'an íso chojni chrókjuích'e ixra.

³*Sátjira. Xráxinkaonra kixin janhan tétuahanra sátsjira éxi kolélo chríkjan ti kondaníxra.

⁴Tsjikoahyara kabolsa, tjoa t'inka chichaon la ko tokate la choénhñara nixjehéra chojni ti ntia kixin tsoxrjenhña. ⁵Ti ó ts'ixehénra nkojín nchia la saon nixjehéra sin, ndáchrora kixin ts'áyehé sin kjuaxróxin. ⁶Andá ti tjejó ti sin chóna kjuaxróxin la ts'áyehé sin ti kjuaxróxin.

Andá ti náhi, la ti kjuaxróxin chrók'uaýehé sin la sátsjikoára.

⁷*Ndá ti nchia tsjajon sin kjuachaxin la chrókuítōhara, la ntiha intera la ko it'ira ti neke tjajon sin, kixin ti nkexro ich'e ixra la síin kjuachaxin tsoxenkehe sin. Tsjihyara ñjñko nchia la ñjñko nchia. ⁸Ti ó tsjasánra ñjñko chjasin la tsjajon sin kjuachaxin ts'ejora la intera ti neke tsjajon sin. ⁹La nchekitōhéra jína ti chojni níhi tjejó ntiha. La chen kara sin kixin ti kjuachaxin t'etōaxín Díos la ó tejóko sin. ¹⁰*Andá ti ó tsjasánra ñjñko chjasin, ndá tsjajonhña sin kjuachaxin, la t'axrjéxinra ntiha sátsjira ti ntia, la ndáchrora: ¹¹*“Kjonté ti inche chonta toténi la ts'óxèjini kixin tjakoxini kixin Díos sinchekjasótia. Kjánchó chrókónohara tíhi kixin ti kjuachaxin t'etōaxín Díos la kjínhña itjen ti tjejora.” ¹²*Chaxín ndáxrjan kixin ti ñao a la kjuaxróxinhña ts'atsínka sin. Antsí náxrjón ts'atsínka ti sin Sodoma ke jehe sin —ichro ch'in Jesús.

Iso chjasin titekakonhña

(Mt. 11:20-24)

¹³*Ndá ndáchro ch'in Jesús: — ñNóara jahara tjejora Corazín! ñNóara jahara tjejora Betsaida! Ti chrók'uixin ti kjuaxroan

9:61: 1Rs. 19:20. 10:2: Mt. 9:37, 38. 10:3: Mt. 10:16. 10:7: 1Co. 9:14; 1Ti. 5:18.

10:10: Hch. 13:51. 10:11: Mt. 10:7-14; Mr. 6:8-11; Lc. 9:3-5.

10:12 a: Gn. 19:24-28; Mt. 11:24; b: Mt. 10:15.

10:13: Is. 23:1-18; Ez. 26:1—28:26; Jl. 3:4-8; Am. 1:9, 10; Zac. 9:2-4.

©2016 Wycliffe Bible Translators, Inc

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/mx/>

k'uíkonra ti chjasin Tiro la ko Sidón, la tjoka chrókjuítóxin sin ti nkehe tjenkayáxin sin, la chrók'uinkáya sin ika tié la ko chrókjuinçek'ia sin asén sin nteso kixin chrókjuakoxin sin t'ává sin. ¹⁴ Kjánchó ti ñao tsitoexín ijíe chojni la jahara antsí tsjasótiara, ke ti chjasin Tiro la ko Sidón. ¹⁵ *Andá jahara chojni Capernaum, tjénkayáxinra kixin imá nohara, la sátsjira nkaya nkajní, ichrora, kjánchó chaxínhña. Jahara sátsjira tsjasótiara ti siín ti sin tsík'en. ¹⁶ *Ti nkexro tihin ti nkehe ndáchrora la tihin sin ti nkehe ndáxrjan, andá ti titekakuenhña sin ti jahara la titekakuenhña sin ti janhan. Andá ti nkexro titekakonahña ti janhan la titekakonhña sin ti nkexro ichr'ána k'uinka.

Ti ikjan ti sin setenta

¹⁷ Andá ti ó ikjan ti sin setenta sátsíkji la imá chéhe sin, ndáchró sin:

—Inchéni, hasta ti nchakuén jínahña titekakohen ti jeheni ti ó t'ákjenxini ti ihníá.

¹⁸ Ndá ndáchró ch'in Jesús:

—Chaxín, k'uíkuan kixin ti Jínahña la k'uánótjexin nkajní éxi ijnko kjónkíxin xikaha.

¹⁹ *Tsjehéra janhan kjuánjua kjuachaxin kixin kjónté konche la ko konchija tsinkatjara la

ninkehó tsoanhñara kixin ninkehó ti kjuachaxin kuénté ti Jínahña tsjachahya. ²⁰ Kjánchó chrókócháhyara kixin ti nchakuén jínahña titekakohen ti jahara, Náhí. Chrókócháhara kixin sínixín ihníára nkaya nkajní —ichro ch'in Jesús.

Ch'in Jesús nixjehe Díos

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Andá tuénxín ti Nchakuén Díos kjuínchechéhe ti ch'in Jesús la ndáchró ch'an:

—Tjaha kjuasáya jaha It'éni, ñché nkajní la ko chjasintajni, kixin jaha kjuánjua kjuachaxin kixin ti sin kanhño nohe la chrókienxín sin ti nkehe kuénté nkajní la kjuájonhña kjuachaxin kixin ti sin imá nohe chrók'uitja sin tíhi. Mé xikaha kóxríhan jaha It'éni.

²² *T'aná mé kjuajon kaín nkehe. Kohya ninkexró chaxín chóxin ti Xjeen Díos. Jehó ti It'é ch'an. La ko ninkexró chóxin ti It'é ch'an. Jehó ti Xjeen Díos la ko ti sin tsíkjejá ch'an kixin tjinkaon ch'an tsochóxin sin ti It'é ch'an —ichro ch'in Jesús.

²³ Ndá komá ch'an ti sin k'uájiko ch'an la ndáchró:

—Díos sincheñoa ti sin k'uíkon éxi t'ikonra. ²⁴ Chaxín ndáxrjan kixin itsjé ti sin k'uéchronka itén Díos ósé la ko itsjé ti sin rey k'uétjinkaon sin chrók'uikon sin

éxi t'ikonra, kjánchó k'uíkonhña sin, k'uétjinkaon sin chrókuihin sin ti nkehe tjejtihínra ijie, kjánchó kienhña sin.

**Ch'in Jesús kjuíncheyóexin
ijnko samaritano jína**

²⁵*Ndá ijnko maestro tjako ley k'uínkatjen la nixjehe ch'in Jesús kixin tjinkaon tsonoexín á chaxín nohe ch'in Jesús tsjatehe, la ndáchro:

—Maestro, ¿nkexrín chrókjuích'eni ndá chrók'uitjani ti kjuachón nkochrín?

²⁶Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—¿Nkexrín nixja ti ley? ¿Nkexrín tiénxian?

²⁷*Ndá ti maestro tjako ley la ndáchro:

—“Tsojtjueheni Ìnchéni Díos kaín aséni la ko kaín ti fuerza chóntani la ko kaín ti kjuaxrexinkaon kuènténi la ko chrótjueheni kíchóni éxi tjuexíni aséni.”

²⁸*Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Jína kjuátehe. Xíkaha ich'e la tsochonta ti kjuachón.

²⁹Kjánchó ti maestro tjako ley la tjinkaon chrókjuakoxin kixin jína ti nkehe tsíkjanckh'á la kjuanchankí inaá, ndáchro:

—¿Xá nkexro ti kíchóni chrótjueheni?

³⁰Ndá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro:

—Ijnko chojni kjuixin ti ntja tixin ti chjasin Jerusalén sátsji nó

chjasin Jericó, ndá k'uát'óhe ntja iso xíchee, la kueéhe sin ch'an kaín ti nkehe sáchrókjuiko ch'an, la ko tsíkakítsjehe sin ti iké ch'an, la tsíkjate sin ch'an, ndá sátsíkji sin tsíkitohe sin ch'an, ó chjina tjet'en ch'an. ³¹Ndá xrínahña k'uatsínka ijnko nchat'á ti ntja a, ndá k'uíkon ch'an xíkaha la ándosén ch'an k'uatsínké ch'an. ³²Kjaxin tiha k'uatsínka ijnko ch'in levita ndá ti ó k'uíkon ch'an xíkaha la ándosén ikjin k'uatsínka ch'an. ³³*Ndá ijnko nkexro kjuixin nó Samaria k'uatsínka ti ntja a, ndá k'uíkon ch'an tjetsínka ti nkexro a la kuikonoéhe ch'an. ³⁴Ndá kóchjinehe ch'an ti nkexro tsíkóníhi la kjuích'ehe ch'an xroan ti tsíchrit'o, chjéhe ch'an aceite la ko vino la kjuínchentetoxin ch'an ika. Ndá kjuínchekíták'á ch'an ti siníhi a, ti kolóchoe ch'an. Ndá sákjuíko



© 1996 David C. Cook

*Ti ch'in Samaritano kjuinkítsa
(Lc. 10:34)*

ch'an ijnko nchia tok'èxín chojni ndá ntiha k'uayakohen ch'an ti nkexro a. ³⁵Ndá ti ó kón̄ao ti ó sátsji ch'an la kuakitsje yaá chichaon la chjéhe ch'an inché ti nchia ndáchro ch'an: "T'ayakohénra ti nkexro i, andá ti tsicháxihin ch'an antsí la ti ó tsokjan ndá tsjénkaha kafn", ichro ti ch'in samaritano. ³⁶Andá ijie, ¿nkexro ti iní sin k'uatsínka ti ntja a, antsí tjeuhe ti nkexro kjuíncheníhi ti xíchee?

³⁷Andá kjuátehe ti maestro tjako ley:

—Ti nkexro kuikonoéhe ti nkexro tsíkóníhi.

Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Sátjia la xikaha ich'e —ichro ch'in Jesús.

Ch'in Jesús sákjuí ndoe Marta la ko María

³⁸*Naxa tjetji ch'in Jesús la kjuúji ijnko chjasin intsí. La ntiha itjen ijnko tjan it'in Marta, la kjuajon tjan kjuachaxin kuítohe ch'in Jesús ndoe tjan. ³⁹Ndá jehe tjan chóna tjan ijnko kícho tjan it'in María. Ndá jehe tjan kjuák'etjaxin tjan toté ch'in Jesús la tihin tjan nkehe tjako ch'an. ⁴⁰Kjánchó tjan Marta la tóxakohen tjan kixin nchónhña ixra chóna tjan, ndá kóchjinehe tjan ch'in Jesús la ndáchro tjan:

—Inchéni, ¿á ándosán kixin ti tjan kichóni la tjinkitsahya tjan ti jeheni, kixin jehóni tjech'eni

kaín ixra ní? Ndáche tjan kixin tsjinkitsa tjan ti jeheni.

⁴¹Andá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro:

—Marta, Marta, jaha la imá tóxakohan kixin nchónhña ixra chonta la kjuaxróxinhña itjen.

⁴²Kjánchó jehó nkokoa nkehe ti tjetjoan. La María la k'uíchehe tjan ti nkehe antsí jína la ko ninkexró tsakítsjehya ti jehe tjan.

Ch'in Jesús tjako nkexrín tsonixjeheni Díos

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

11 ¹Andá ijnko ñao ch'in Jesús tjenixjehe Díos ijnko nketí. Ndá kjuixin la ijnko ti sin xriko ch'an mé ndáchro:

—Inchéni, tjákohéni nkexrín tsonixjeheni Díos éxi ch'in Juan kjuakohe ch'an ti sin k'uájiko ch'an.

²Ndá ch'in Jesús ndáchro: —Ti ó tsonixjehéra Díos la ndáchrora:

It'éni Díos itjen nkaya nkajní, jaha imá tjóá.

Chrokui ti kjuachaxin kuéntá.

Chrokjuich'e ti nkehe tóxrínhan ntihi chjasintajni éxi tjech'e nkaya nkajní.

³Tsjánjua ti niotja sinieni nkojnko ñao.

⁴La t'óxika ti nkehe jínahña kjuich'eni kixin kjaxini ts'itjáñeheni ti nkehe kjuich'ehe chojni ti jeheni.

Titoéhyani kixin xrahya chrókjuasini ijie.

Nchekaáni kixin
chrók'uenhñani nkojín
nkehe jínahña.

⁵Kjaxin ndáchro ch'in Jesús:

—Ti nkojinra chontara ijnko
chojni choxián, ndá ti itsjira
ndøe ti nkexro a k'axrotjen
chróndáchera: “Kíchóni,
nchekjeni iy'á niotja ⁶kixin
nantá ó kui ijnko chojni chóxini
kuijín ikjín la chóntahyani
nkehe tsochjéheni ch'an.”

⁷Andá ti nkexro choxián
itjen nkaxehen chrókjuatehe,
chróndáchro: “Chjeéhyani ixra.
Ti ndója ndøeni la ó tekjehe. La
ti xjeeni la tjejó't'ok'ékoni xjan,
la xitjahya ts'ayani tsotjáhani.”

⁸Chaxín ndáxrjan kixin kjónté
tjinkakohña ch'an chrók'uaya
ch'an kjónté chóxin ch'an, la
kjá ts'aya ch'an tsajon ch'an
kaín nkehe tichánxihan kixin
í tjinkakohña ch'an naxa
tsjak'ekán nchia ts'èya. ⁹Méxra
ndáxrjan: Tjánchíára la Díos
tsotjáhara; tjéyára la ts'itjára;
t'inkara puerta la tsoxitjehe.

¹⁰Kixin ti nkexro tjanchia la
ts'áyéhe; la ko ti nkexro tjeyá
la ts'itja; la ko ti nkexro t'inka
puerta la tsoxitjehe.

¹¹'Xá nkojinra chontara ixjan
ti chrókjuanchia xjan niotja la
chrókjuájonra ijnko ixro ní? Q
ti chrókjuanchia xjan koche la,
çchróchjehéra xjan ijnko konche
ní? ¹²Q ti chrókjuanchia xjan
koja la, çchrókjuájonra ijnko

konchja ní? ¹³Kixin jahara kjónté
chojni jínahñara la nohara
tsochjehéra xjaanra nkehe jína,
andá ti It'éni itjen nkaya nkajní
la nkexrín chrókjuajonhña
ch'an ti Nchakuén ch'an ti
chrókjuanchiara.

**Jesús chóna kjuachaxien
Jínahña, ichro sin**

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)

¹⁴Ndá ch'in Jesús kuakitsje
ijnko nchakuén jínahña
tsíkjinchenosín ijnko chojni.
Ndá ti ó tsík'axrje ti nchakuén
jínahña la ti nkexro xitjahya
nixja la jína nixja. Ndá kaín
chojni chrákon sin kixin xikaha
tsíkjich'e ch'in Jesús. ¹⁵*Ndá
nkojín ti sin k'uejó ntiha
ndáchro:

—Ti nkexro a la takitsje
nchakuén jínahña kixin chóna
kjuachaxin kuènté Beelzebú, ti
nkexro t'etuehen kaín ti jínahña
—ichro sin.

¹⁶*Andá iso sin tjinkaon sin
chrókjuachaxin sin ch'in Jesús la
kjuanchehe sin ijnko kjuaxroan
kuènté nkaya nkajní. ¹⁷Kjánchó
ch'in Jesús ó nohe nkehe
tjenkayáxin sin la ndáchro:

—Ti nkojín gobierno nkokónhña
tjenkayáxin ndá tsajonko
kícho la ts'itjána ti kjuachaxin
ts'etoxánxín sin, la kjaxin ti sin
tjejó nkokoa nchia ti nkokónhña
tsjenkayáxin sin, la kjaxin
séhya ts'ejó sin nkokoa. ¹⁸Andá

ti Jínahña ti chrókjuajonko kícho, ¿la nkexrín chróchóna kjuachaxin naxa chrók'uetōan kixin chrók'uaxrje ti nchakuén jínahña? Ndá jahara ndáchrora kixin janhan takítsjexián nchakuén jínahña kjuachaxiēn Beelzebú. ¹⁹Andá ti xíkaha la, ¿nkexro chjēhe kjuachaxin ti sin chrēhe ti jahara kixin tjacha sin takitsje sin nchakuén jínahña? Jehe sin tjakoxin sin kixin nduáhya tjénkayáxinra. ²⁰Andá ti kjuachaxiēn Díos takítsjexián ti nchakuén jínahña la tíha chrókónoaxinra kixin ti kjuachaxiēn Díos mé ó ikui ti tjejora.

²¹Ti ijnko chojni imá tsehe yámá chika t'ayakohen ndōe, la ti nkehe chóna la ts'itjáñahña. ²²Andá ti itsi ijnko nkexro antsí tsehe ke ti nkexro a, la tsjajonko ti inché ti nchia, ndá ti tsjacha la tsakítsjehe kaín ti chika yámá ch'an la ko tsákja kaín ti nkehe sín ntiha. ²³*Ti nkexro titekakhñña ti janhan mé nínkakona sin. Andá ti nkexro tjinkítsahya ti janhan mé t'inkákonhen ti ixra it'a —ichro ch'in Jesús.

Ti nchakuén jínahña ikjan

(Mt. 12:43-45)

²⁴Ndáchro ch'in Jesús:

—Andá ijnko nchakuén jínahña tsík'axrjexín ijnko chojni la ixri

ti nonte xámá xritjeyá nketí tsok'èxín. Ndá ti ó k'uitjahya nketí tsok'èxín la tjenkayáxin: “Tsokjan ndona^c k'uaxrjéxian.” ²⁵Ndá ti ó ikjan la t'ikon éxi ijnko nchia náxrjón tsjehe, tsíkótjóá. ²⁶Ndá sákjuikakjín í yato nchakuén jínahña antsí jínahña. Ndá kaín k'uíxehen asén ti chojni a la antsí náxrjónhña kóhen ti nkexro a ke ti senó —ichro ch'in Jesús.

Ti kjuachéhe chaxín

²⁷Ndá ch'in Jesús tjenixja ch'an chronka ch'an kaín tíha ndá ijnko chojnichjin tjenkákjan ti jehe sin la itsen nixja tjan, ndáchro tjan:

—Chéhe ti nkexro kjuínchekokjía la ko kjuíntak'ánkía.

²⁸Ndá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro:

—Antsí chéhe ti nkexro tihin ti itén Díos la ko titekaon sin.

Tjanchia sin ijnko kjuaxroan

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹*Ndá nchónhña chojni sítónkotsé ti itjen ch'in Jesús ndá jehe ch'an kjuankíxin nixja ch'an, ndáchro ch'an:

—Ti chojni sín ijie la jínahña sin; tjanchia sin kixin chrókjuásian ijnko kjuaxroan náxrjón, kjánchó tsjākoxinhña nijnko kjuaxroan; jehó ti nkehe

^c 11:24 ndona mi casa

11:23: Mr. 9:40. 11:29: Mt. 16:4; Mr. 8:12.

tsíkóhen Jonás, ti nkexro k'uéchronka itén Díos ósé.
³⁰ *Ndá éxi kóhen Jonás la kónoexín ti sin chjasin Nínive mé xikaha tsohen ti Xjeen Díos k'óna Chojni kixin ts'ikon ti chojni siín ijie. ³¹ *Andá ti ñao tsitoexín ijíe chojni ti tjejó ijie, la ti tjan reina tsíkixín nó Sur mé ts'inkatjen tjan la tsjanchia tjan ijie kixin tsjasóte sin. Kixin jehe tjan la ikjín kjuixín tjan kuíhin tjan ti kjuaxrexinkaon jína nixja Salomón. Andá ijie itjén janhan la antsí chonta kjuachaxin ke Salomón. ³² *La ko ti sin chjasin Nínive kjaxin ts'inkatjen sin ti ñao tsitoexín ijíe chojni, la tsjanchia sin ijie tsondáchro sin kixin tsjasóte ti chojni tjejó ijie kixin ti sin chjasin Nínive la kuítohe sin ti ijíe sin ti ó kuíhin sin ti itén Díos chrónka Jonás. Andá ijie itjén janhan la antsí chonta kjuachaxin ke Jonás.

Ti xrohi t'inkaséñaxín cuerpoé chojni

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ *Nijnko chojni chrókjuinçek'ákjen ijnko xrohi ndá chrókjuakíma la ko chrókjuak'ehya chrínkí ijnko ntacajón. Náhí. Noi chrókjuák'e ti xrohi kixin ts'ikonxín chojni. ³⁴ Ti ikonra mé yóhe éxi ijnko xrohi t'inkaséñaxín ti cuerpo kuéntára. Andá ti

jína ti ikonra la kuenté cuerpo kuéntára tsochónta xrohi. Andá ti jínahña ti ikonra la kuenté cuerpo kuéntára la sítie tsjak'e. ³⁵ Chrokóxakohanra kixin jína chrók'uayakohénra ti xrohi chontara kixin chrók'uankahya la chrók'uixitiéhya ti tjejora. ³⁶ Andá ti kuenté ti cuerpo kuéntára chróchónta xrohi la ko nít'o chrók'uixitiéhya ndá chrók'uíkonra jína éxi chróchontara ijnko lámpara jína ch'e ixra.

Ch'in Jesús chrónka kixin nduáhya tjako ti sin fariseo la ko ti sin tjako ley

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40;

Lc. 20:45-47)

³⁷ Andá ti ó kjuixin nixja ch'in Jesús, ndá ijnko fariseo chrónoéhe ch'in Jesús kixin sátsjiko ch'an ndoe ch'an sinie sin. Andá ti ó kjuíji sin ntiha la k'uíxehen sin nchia, ndá kjuák'etjaxín ch'in Jesús chjino ti itjen mesa. ³⁸ Ndá ti fariseo la chrákon kixin k'uíkon ch'an kixin ch'in Jesús k'óntihya itja ti ó sinie éxi kuehen sin ich'e sin, ³⁹ kjánchó Ìnchéni ndáchro:

—Jahara chojni fariseo tjonimára ndója ti vaso la ko ti plato. Andá ti nkaxehen asánra la sikaón kjuachee la ko kjuachjinoxíhin. ⁴⁰ Jahara lontira. ¿A noahñara kixin

11:30: Jon. 3:4. 11:31: 1Rs. 10:1-10; 2Cr. 9:1-12. 11:32: Jon. 3:5.

11:33: Mt. 5:15; Mr. 4:21; Lc. 8:16.

ti nkexro kjuích'éna ti ndója la koí nkaxehen kjuích'éna ní? ⁴¹ Ti kaín asánra chrókjuínchekitonhénra ti chojni nóa ti nkehe chontara la kuentéra chrókótjóára.

⁴² *Nóara jahara fariseo. Jahara chjehéra Díos ijnko ite parte kaín ti kaxroan tjiko nkehe inieni. Ndá tahyara kuentá ti nkehe jína chrókjuích'era la ko nkexrín chrótjuéhéra Díos. Jína chróchjehéra Díos ti nkehe la ko chrók'uitjáñahñara chrókjuínkĩtsara kichuara.

⁴³ *Nóara jahara fariseo. Tjinkáonra ts'ejotjaxinra ti silla tjetoan nkaxehen nĩnko la ko tjinkáonra kixin jína tsonixjehé chojni ti jahara ti ó tsoxétara sin ntja.

⁴⁴ *Nóara jahara maestro tjáko ti ley la ko jahara fariseo. Ch'iyehé asánra kixin tinkachónkira Díos. Kjánchó jahara la éxi ti tóye tsíxravá chojni tsík'en, t'ikonhña chojni la t'atsínka sin nátaón la noehña sin kixin tsíxravá chojni ntiha.

⁴⁵ Ndá ijnko ti maestro tjako ley kjuátehe, ndáchro:

—Maestro, ti xikaha ndáchrua la, zá kjaxinhña jeheni t'ándaxínhíni ní?

⁴⁶ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Kjaxin nóara jahara tjákora ley. Tétuéhénra chojni sich'e sin ijnko nkehe imá ixra chrókjuachahya chojni

chrókjuích'e. Andá jahara la nijnko ndedo nchek'inkihyara kixin chrókjuínkĩtsara sin.

⁴⁷ *Nóara jahara, ch'énara tjat'o chritaón ti tsíxravá ti sin k'uéchronka itén Díos ósé tsík'óñá ti sin k'uaxrjenínra. ⁴⁸ Ndá xikaha tjákoxinra kixin nchoxon ti nkehe tsík'jich'e ti sin k'uaxrjenínra kixin jehe sin k'óñá sin ti nkexro k'uéchronka itén Díos, andá jahara ch'énara tjat'o ti tsíxravá sin.

⁴⁹ *Mé xikaha ti kjuaxrexinkaon jína chrónkaxín Díos: “Janhan tsochr'án chojni tsochronka ti itan kuéntana la ko tsochr'án chojni tsijkjako taná. Andá ti chojni la ts'óñá nkojín ti nkexro a la ko tsochónkíhi sin ti iso sin, ichro Díos.” ⁵⁰ Andá Díos mé tsjanchia ijje ti chojni siín ijje kixin k'uitjĩ ijnié kaín ti sin k'uéchronka itén ch'an ndesi ti xrankíxin k'óna chjasintajni, ⁵¹ *ndesi ti k'uitjĩ ijnié Abel hasta ti k'óñá sin Zacarías, k'óñáxin sin ch'an nkosiñe ti itjen altar la ko ti nĩnko. Andá Díos mé sinchekjasóte ch'an ti sin tjejó ijje kixin xikaha kjuích'e sin.

⁵² *Nóara jahara maestro tjáko ti ley kixin tjinkákonhñara kixin iso chojni tsonohe sin ti nkehe chaxín la ni jahara tjinkákonhñara sinchexiteyára tíha la ko kjaxin titoéhyara kixin iso chojni chrókuitekaon sin —ichro ch'in Jesús.

⁵³Ndá ti ó kjuixin nixja ch'in Jesús kaín tíha, la ti sin tjako ley la ko ti sin fariseo mé imá kónínkaon sin ndá kjuankíxin kjuanchankíhi sin ch'an nchónhña nkehe ⁵⁴kixin chrókjuachaxin sin ch'an kixin ách'e nduáhya chrókjuatehe ch'an ndá chrókjuanchia sin ijie.

Ti nkehe t'ánkíxin niotja kuènté ti sin fariseo

12 ¹*Andá nchónhña mil chojni tsíkónkotsé sin la hasta t'indate kícho sin. Ndá ch'in Jesús nixjehe ti sin k'uájiko, ndáchro:

—Chrokuitekákonnhñara ti nkehe nduáhya tjenkayáxin ti sin fariseo, kixin ndáchro sin jnko nkehe jína la ókjé nkehe tjakoxin sin. ²*Kohya nkehe imó ijie chrókónoxínhña chr'éxin, la ko kohya nkehe tjemá ijie chrókónoehña chojni chr'éxin. ³Kaín ti nkehe ndáchrora ti sítie la chr'éxin tsihin chojni ti ó nchakotjin; la ko kaín nkehe ndáchrora imó nkaxehen nchia la chr'éxin itsen tsochronka sin chritaón nchia tsihin kaín chojni.

Nkexro ti chróchrakoheni

(Mt. 10:28-31)

⁴Jahara chojni chóxini, chrakuenhñara ti chojni t'óná ti cuerpo, kixin chr'éxin la kohya nkehe tsjacha sin chrókjuít'ahara

sin. ⁵Kjánchó tsotjonkara nkexro tsochrakohénra. Chrakohénra ti nkexro tsjacha ts'óná ti cuerpo la ko tsochr'an chojni ti síin xrohi ts'ankahya nkochríxin. Ti nkexro a mé chrakohénra.

⁶'Á chrókóxixinhña in'ó koxroxé yaá chichaon ntsíntí ní? Kjánchó Díos ts'itjáñehña nijnko ti jehe va. ⁷Kjonté ti kaxihi chóna ikjára la Díos nohe nkekjaín. Méxra chrakonhñara kixin antsí tjete sínkíra ke ti nchónhña koxroxé.

Chróchronkani kixin tinkáchónkini Ìnchéni

(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸'Ndáxrjan kixin ti nkexro tsochronka kixin tinkáchónki ti janhan nkayakon chojni, la kjáxin ti Xjeen Díos k'óna Chojni, tsochronka kixin chóxin ti jehe sin, nkayakon ti sin ángel kuènté Díos. ⁹Andá ti sin sinchemá ti janhan tsondáchro kixin chonhña ti janhan nkayakon chojni, la kjáxin janhan tsondáxrjan kixin chónhña sin nkayakon ti sin ángel kuènté Díos.

¹⁰*'Andá ti nkojín nkexro ts'ándaxínhin ti Xjeen Díos k'óna Chojni la naxa jína ts'itjáña ti ijie sin. Andá ti nkexro ts'ándaxínhin ti Nchakuén Díos la xitjahya tsjin ti ijie sin.

¹¹'*Ti ó tsjiko chojni ti jahara nkaxehen ti nchia xrakoexín

ti sin judío o ti tjejó ti sin t'etōan la tóxakuanhñara nkehe tsjatehéra la ko tóxakuanhñara nkehe tsixrora ¹²kixin ti ó tsonixjara la ti Nchakuén Díos sinchexraxinkáonra nkehe tsixrora.

Ti chojni rico nduáhya tjenkayáxin

¹³Ndá ijnko ti nkexro tjenkákjan ti sin tsíkónkotsé mé ndáche ti ch'in Jesús:

—Maestro, ndáche ti kíchóni kixin tsjajon ti nkehe chrókuákjani tsíkitohe it'eni.

¹⁴Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Lontira jahara. ¿Nkekuènté ch'énara juez ti janhan kixin chrók'óxikayaha ti nkehe chrókuákjára?

¹⁵Kjaxin ndáchro ch'in Jesús:

—Chrokóxakohanra ti chontara itsjé nkehe kixin jehya ti nchónhña nkehe chróchontara ndá kjuaxróxin chrók'uejora.

¹⁶Ndá kjuíncheyóexin ch'in Jesús ijnko nkehe, ndáchro:

—Kjuák'e ijnko chojni chóna itsjé nkehe la ti nontee ch'an la imá k'óna. ¹⁷Andá ti nkexro a kjuénkayáxin ndáchro: “¿Nkexrín chrókjuít'a ijie kixin chontahya nketí ts'inkachjinañá ti noa?” ¹⁸Ndá ndáchro ch'an: “Ó nona nkehe sít'a. Ts'óxika ti t'inkachjinañá noa chonta ndá sít'ána ijnko antsí ijie kixin ts'inkachjinañá kaín ti nkehe k'óna. ¹⁹Ndá tsondátjan asená:

Aséni, nchónhña nkehe chóntani síchjína la tíha tsjacha itsjé nánó. Méxra ijie tok'áha, inte, la ko it'ia”, ichro ti nkexro a.

²⁰Kjánchó Díos ndáche ti nkexro a: “Lontia kixin xikaha ichrua kixin ijie tie itsi ijnko nkexro tsjanchia ti asán. Andá ti nkehe kjuásichjína la, ¿xá nkexro ts'óna kuènté tíha?”, ichro Díos.

²¹Mé xikaha tsohen ti nkexro chóna nchónhña nkehe ntihi chjasintajni, ndá kjueyáhya ti nkehe kuènté nkaya nkajni —ichro ch'in Jesús.

Díos mé t'ayakohen ti xjeen

(Mt. 6:25-34)

²²Ndá chr'éxjin ndáche ch'in Jesús ti sin xriko:

—Tjonkara kixin chrókóxakuanhñara ti nkehe chrókjontera la ko ti ika chrók'uitsara, ²³kixin antsí sínkí ti kjuachón ke ti nkehe sinieni o ti nkehe its'ini la ko antsí sínkí ti cuerpo kuèntára ke ti ika chrók'uitsara. ²⁴Tsjehéra nkexrín siín ti kontálo. T'enkahya va la ko tjáhya va la ko chóntahya va nketí ts'enkachjinañá va noa, kjánchó Díos la tjajon nkehe sinie va. Andá jahara la antsí tjetoanra ke ti iko xritjaká. ²⁵¿Á nkojinra tjenkayáxinra kixin ti imá chrókóxakohanra ndá chrókjuachara chrók'uankíra it'o metro ní? ²⁶Ndá ti xitjahya chrókjuich'era tíha, kjónté ijnko nkehe intsí, ¿ndá nkekuènté tóxakohanra ti íso nkehe siín?

²⁷*Tsjehéra nkexrín t'ánkí ti itsjo lirio, ch'ehya ixra la ko tjonhña. La chaxín ndáxrjan kixin kjónté ti rey Salomón k'uéchénta kaín ti ika náxrjón tsjehe kuék'inkáya la naxa kjuíncheyóehya éxi tsjehe ti itsjo a. ²⁸Andá ti Díos xikaha nchek'itsá kaín ti kayoa, kjónté ijie síchón la ndóye tsoche, la xikaha tsjajon ch'an ti nkehe ts'ítsara jahara. ¿Ndá nkekuènté naxa chaxínhña titekákonhñara Díos? ²⁹Méxra chrókóxakuanhñara nkehe sintera o nkehe its'ira. ³⁰Kixin ti chojni chónhña Díos la xritjeyá sin kaín tíha, kjánchó It'ára itjen nkaya nkajní la ó nohe kaín ti nkehe tichánxíhanra. ³¹Méxra saó chrókjuéyára ti kjuachaxin kuènté Díos, ndá jehe ch'an tsjajon ch'an kaín ti nkehe tichánxíhanra.

Ti nkehe tjete síin nkaya nkajní
(Mt. 6:19-21)

³²'Chrakonhñara jahara kolélo kuéntana. Kjónté tsjéhyara la It'ára tóxríhín tsotjáhara ti kjuachaxin kuènté ch'an. ³³Nchekjira ti nkehe chontara la chjehéra ti sin chóntahya. Andá ti xikaha la tsontaxinhña ti tjoa t'inka chíchakoanra kixin ti nkehe tjete síin nkaya nkajní la tsjejhya la ko ntiha la kohya xíchee la ko ts'ínhña ikué. ³⁴Kixin ti nketí chontara ti nkehe tjete la ntiha tsjak'e ti asánra.

Ticháxin listo chrók'uejóchóhenei

³⁵*Ticháxin listo ts'ejochonhénra la ko tsjak'eche ti xrohi kuéntára. ³⁶*Chrok'ónara éxi ti chojni ch'exín ixra tjechóhen kixin tsokjan ti lámóé tsíkji jnko kia tsíkótehe chojni kixin ti ó itsi la ts'èya, la tjoka tsakitjehe sin ti puerta. ³⁷Díos sincheñao ti sin ich'e ixra ti ó tsokjan ti lamo la ts'ikon kixin naxa tjejótsjehe sin. Chaxín ndáxrjan kixin ti lamo la ts'etóan ch'an kixin ts'ejótjaxin sin ti itjen mesa ndá jehe ch'an tsjajon ch'an nkehe sinie sin. ³⁸Kjónté chrókui ti lamo k'axrotjen o nandóye la chrók'uikon ch'an kixin naxa tjejótsjehe sin la xikaha antsí tsochéhe sin. ³⁹*Chrokónohara tíhi kixin ti chrókónohe ti inché nchia nke hora chrókui jnko xíchee la chrókjuak'etsjehe la chrókuítóehya kixin chrók'uixehen ti xíchee la chrókueé. ⁴⁰Méxra jahara kjaxinra chrók'uejotsjehera kixin noahñara nke hora itsi ti Xjeen Díos k'óna Chojni.

Ti nkexro jína ich'e ixra
(Mt. 24:45-51)

⁴¹Andá ch'in Pedro ndáchro: —Inchéni, ¿á jehóni kjuíncheyóexián ti nkehe ndáchrua ní o kaín chojni?

⁴²Ndá ndáchro Ìnchéni:

—Ti nkexro t'etōan tóhen ixra la jína t'etōan la ti lamo ts'etōan kixin ts'ayakohen ch'an ti chojni siín ti nchia la tsjajon ch'an nkehe sinie sin chjintii hora. ⁴³Díos sincheñao ti nkexro a ti ó itsi ti lamo la ts'ikon kixin chaxín tjech'e ch'an ixra. ⁴⁴Chaxín ndáxrjan kixin ti lamo la tsochjéhe ch'an kaín ti ixra chóna ch'an ts'etōan ti nkexro a. ⁴⁵Andá ti nkexro ich'e ixra tsjenkayáxin kixin tjokahya tsokjan ti làmoé, ndá tsjankíxin tsjajonko ti íso chojni ich'e xra, ti chojnindoa la ko ti chojnichjin, la sinie la ko its'i la ko tsokoa. ⁴⁶Andá ti ñao tjenkayáxinña ti nkexro a la ko ti hora noehña ch'an la tsokjan ti lamo. La ti lamo la sinchekjasóte ch'an ti nkexro kjuínchexiteyáhya la ts'etōan ch'an sátsji ti nkexro a tsjasóteko ti sin titekakhña. ⁴⁷Andá ti nkexro nohe ti nkehe tjinkaon ti làmoé la tóxakuenhña la titekakhña kjuínchexiteyá ti nkehe tjinkaon ti lamo la mé imá tsjasóte ch'an ts'ekon ch'an. ⁴⁸Andá ti nkexro noehña ti nkehe tjinkaon ti làmoé ndá ich'e nkehe nduáhya la kanhño tsjasóte. Kixin ti nkexro k'uáyéhe nchónhña nkehe la antsí itsjé ixra ts'áyéhe la ko antsí itsjé ixra tsoxranchehe ti nkexro k'uáyéhe itsjé.

Nkokoahya tsjenkayáxin chojni

(Mt. 10:34-36)

⁴⁹'Janhan k'uinka kixin sintak'ákjen xrohi ti chjasintajni. La tjinkaōan kixin ó chrókjuak'ek'akjen ti xrohi, Kjánchó naxa náhí. ⁵⁰*Ticháxin nchónhña tsona tsjasótena. Tóxakona tsoxiteyáxia kaín tíha. ⁵¹¿Á tjenkayáxinra kixin k'uinkakian kjuaxróxin ti chjasintajni ní? Náhí. K'uinka kixin nkokoahya tsjenkayáxin chojni. ⁵²Kixin ndesi ijie la ti sin naxa kjéhya la nkokoahya tsjenkayáxin sin. Iní chojni tsonínkakohen ti yaá. Ti yaá chojni la tsonínkakohen ti iní. ⁵³*Ti it'é xjan la tsonínkakohen ti xjeen ndoa, la ti xjan ndoa tsonínkakohen ti it'é. Ti ñné xjan la tsonínkakohen ti xjeen chjin, la ti xjan chjin la tsonínkakohen ti ñné. Ti ich'ee sin la tsonínkakohen ti tikínteē la ti tikínta la tsonínkakohen ti ich'ee.

Ti nkehe chrónkaxín nkehe tsohen

(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴Kjaxin ndáche Ch'in Jesús kaín ti chojni tjejó ntíha:
—Ti ó t'ikonra t'áya tji ti tjiatóxin ñao, la ndáchrora kixin ts'aniá ichrin, ndá xikaha tóhen. ⁵⁵La xikaha ti ó chjéhe xrínto tjixín nó sur la ndáchrora kixin

tsosóa, ndá xikaha tóhen. ⁵⁶Jahara chojni nkojinxónhña tjénkayáxin. Nohara tjénkayáxinra nkexrín tsohen nkajní la ko chjasintajni. ¿Ndá nkexrín tiénxinhñara ti nkehe sítóhen ti tjejora ijie?

Kjuaxróxin chrók'uejókoni ti sin nínkakohen ti jeheni
(Mt. 5:25-26)

⁵⁷¿Nkekuènté tjéyáhyara ti nkehe jína chrókjuich'era? ⁵⁸Ti nkojín nkexro tjanchia ijie chrókjuiko ti jahara nkayakon ti sin t'etóan la ícha jína ntía ó chrókjóxinra ti nkexro a kixin tsoyóxin ti kjuanínkaon kixin sátsjikoáhyara ch'an ti itjen juez, kixin ti juez ts'etóan kixin sátsjikoára ti sin comandante, andá ti comandante chróchr'axahanra ndoexjiso. ⁵⁹La tjonkara kixin ts'axrjéxinhñara ntiha hasta tsjènkara kaín ti chichaon chontara.

Tjinkia ti nkehe tjénkayáxin o tsjasótia

13 ¹Andá ti ñao a, la iso sin k'uejó ntiha chenka sin Jesús nkexrín kjuích'e Pilato k'uetoan its'en iso chojni tsíkjixín Galilea la kónkojiéko ti ijnié sin ti ijnié ti iko t'óná sin chjéxin sin kjuasáya Díos. ²Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—¿Á tjénkayáxinra kixin xikaha kóhen ti sin tsíkjixín Galilea kixin antsí chóna sin ijie ke ti iso sin chjasén ntiha ní? ³Ndáxrjan

kixin kjá náhi. Andá jahara ti tsjínkíhyara ti tjénkayáxinra la kaínra xikaha its'enra. ⁴Andá ti dieciocho sin ik'uén ti ó k'oya ti torre siloé la, ¿á tjénkayáxinra kixin antsí chóna ijie ke ti iso sin tjejó Jerusalén ní? ⁵Chaxín ndáxrjan kixin náhi. Andá ti jahara tsjínkíhyara ti tjénkayáxinra la kaínra xikaha ts'itjáñara.

Éxi ti inta t'ónahña to higo

⁶Kjaxin kjuíncheyóexin ch'in Jesús jnko nkehe ndáchro:

—Ijnko chojni chóna ijnko inta t'óna to higo nontee la sákjuitsjehe á k'óna ti ito. Andá ti ó kjuíji ntiha ndá tsjehe la k'uitjahya ninkehó. ⁷Ndá ndáche ti nkexro t'ayakohen ti nonte: “Ó tji iní nánó t'inkatsjahá ti inta i la k'uitjáhyá ninkehó to higo. T'óchrínjña ti inta kixin tsoxehe ti nonte.” ⁸Andá ti nkexro a ndáchro: “Titohé ijie nánó ó ndá janhan sintantáha inche la ko tsotjahá nchekatjehe^d ⁹la ách'e ts'óna ito. Andá ti náhi la jína ts'ochrínjña.”

Ijnko tjan níhi kuitóhe jína ti ñao tok'éhe chojni

¹⁰Ndá ijnko ñao tok'éhe chojni la Ch'in Jesús kjuák'e ijnko nchia xrakuxin ti sin judío la kjuako. ¹¹Ndá ntiha itjen ijnko chojnichjin níhi chóna nchakuén jínahña la ó dieciocho nánó kjuíncheníhi ti jehe tjan, tjesékoá tjan, xitjahya xrentoá tjan. ¹²Andá ti ó k'uifon

^d13:8 *nchekatjehe* abono

ch'in Jesús kixin xikaha itjen ti chojni chjin la k'uéyehē ch'an tjan ndáchro ch'an:

—Ó kjuìihan ti ichin chonta.

¹³Ndá ch'in Jesús kjuak'etja tja tjan a, la tuénxín xrentoá tjan la chjéhe tjan Díos kjuasáya.

¹⁴*Andá ti nkexro t'etoan kuènté nínko la kónínkaon kixin ch'in Jesús kjuínchekitohe jína ijnko chojni ti ñao tok'éhe sin, la ndáche ti chojni tjejó ntiha:

—Siín injon ñao jína tóhen ixra, chrók'uinkara chrókuítóhara jína la jehya ti ñao tok'éheni.

¹⁵Andá Ìnchéni kjuátehe, ndáchro:

—Jahara nkojinxónhña tjénkayáxinra. ¿Á tjásindankéhyara ti koxintaara o ti kolóchoara tjikoara va it'i va ìnta ti ñao tok'éheni ní? ¹⁶Andá ti tjan í tsík'axrjeníxin Abraham la ó chóna dieciocho nánó tsíkjinchenteto ti Jínahña la, ¿á jehya jína chrókjuásintanká ti nkehe tsíkóntetoxín tjan ti ñao tok'éheni ní?

¹⁷Ndá xikaha ichro Jesús la kaín ti sin kónínkaon la kósuéhe sin. La kaín ti chojni tjejó ntiha la chéhe sin k'uíkon sin kaín ti kjuaxroan ijíé kjuakoxin ch'in Jesús.

Ti itje mostaza

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—¿Nkehe tóyóhe ti kjuachaxin t'etoaxín Díos la ko nkehe jína

chrókjuintayóaxian? ¹⁹Éxi ijnko itje mostaza tsík'enkaxin ijnko chojni ñontēe. La ti ó ts'aña la ts'ánkí nteto la ts'óna ijnko inta ijíé. Andá ti koxroxé xritjaká mé itsi va sich'éna va kaké va chrík'á ti inta.

Ti nkehe t'ánkíxin niotja

(Mt. 13:33)

²⁰Ndá ndáchro ch'in Jesús inaá:

—¿Nkehe chrókjuintayóaxian ti kjuachaxin t'etoaxín Díos? ²¹Tíha la éxi ti nkehe nchek'ánkí niotja kjuinkíjaxín ijnko chojnichjin iní medida harina. Landá ti ich'o la k'uánkí.

Ti puerta tekahya

(Mt. 7:13-14, 21-23)

²²K'uat sínka ch'in Jesús kaín chjasin ihyé la ko kaín chjasin ntsínsi nkákjako ti itan jína kixin ó sátsji ch'an chjasin Jerusalén. ²³Andá ijnko nkexro kjuanchankí:

—Ìnchéni, ¿á isokoá ti sin tsaá ní?

Ndá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro:

²⁴—Tóxakohanra t'ixéénxinra ti puerta tjekahya kixin nchónhña chojni tjínkaon sin chrók'uixehen sin, kjánchó tsjachahya sin. ²⁵Ti ó ts'íkjehe ìnché ti nchia ti puerta, ndá jahara ts'ejora ndója ts'èyara ts'inkara ti puerta tsondáchrora: “Jaha itjen nkaxehen, takitjehé nchia”, tsixrora. Kjánchó ti

ìnché nchia tsjatehe tsondáchro: “Nónahña nketí k'uinkaxínra jahara”, tsixro ch'an. ²⁶Ndá jahara tsjankíxinra tsondáchrora: “Kjonieni la ko k'uikaoni nkokqa ti jaha la ko kjuák'e kjuákua ti ntia chjaséni”, tsixrora. ²⁷*Kjánchó ti ìnché nchia la tsondáchro: “Chaxín ndáxrjan kixin chónhña nkexro ti jahara. Sátsjixinra ntihi jahara chojni kjuích'e ti nkehe jínahña.” ²⁸*Ndá ntiha tsotsjankara la ko sintetaónra ñénora ti ó ts'ikonra Abraham, Isaac, Jacob la ko kaín ti sin k'uéchronka itén Díos ts'ejó sin ti itjen Díos t'etoan, ndá jahara la ts'axrjéxinra ntiha. ²⁹Kixin tsjixín chojni nó tjiétoxin ñao la ko nó tjiátóxin ñao la ko nó norte la ko nó sur la ts'ejótjaxín sin ti itjen Díos t'etoan la sinie sin. ³⁰*Andá iso ti sin kanhño tjetoean ijie la antsí ts'etoan sin, andá ti sin imá t'etoan ijie la ti ñao a la ts'ítuehen sin.

T'ává ch'in Jesús

(Mt. 23:37-39)

³¹Andá ti ñao a la ikui iso ti sin fariseo la ndáche sin ch'in Jesús: —Sátjixian ntihi kixin ti rey Herodes la tjinkaon ts'óná ti jaha. ³²Ndá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro: —Sátjira chen kara ti nkexro jínahña: “Ijje la ko ndóye tsakítsje nchakúen jínahña chóna chojni

la ko sintakitohá chojni níhi jína la níxin ñao la tsjixína ti ixra kuéntana.” ³³Kjánchó ticháxin kixin naxa sáttja ijje la ko ndóye la ko ti ñao chr'éxin kixin nijnko nkexro chrónka itén Díos t'énxin ndója ti chjasin Jerusalén.

³⁴Jerusalén, Jerusalén. Jaha t'ooná ti nkexro tjako itén Díos la tjetexian ixro ti sin ichr'án Díos ikui chrókuinkítsa. Itsjé vece tjínkaon chrókónkotséra la chrók'uayakohanra éxi ijnko kochíká t'ayakohen ti xjeen chrínkí kañeñe, kjánchó jahara la tjinkákonhñara.

³⁵*Chrókónoha kixin Díos la tsítóhe ti jahara la ts'ikonhñara ti janhan hasta ti ñao tsondáchrora: “Jína ti nkexro kuxín kjuachaxin ihnié Ìnchéni Díos.”

Kuitóhe jína ijnko nkexro tsík'atjoyé kuenté

14 ¹Andá ti ñao tok'éhe sin sákjuí ch'in Jesús ndóe ijnko fariseo t'etoan kixin ntihi sinieko ch'an sin. Ndá ti iso sin la tsjehe sin nkehe sich'e ch'an. ²Ndá ntiha chok'èxin^e ti itjen ch'an mé itjen ijnko chojni tsík'atjoyé kuenté. ³Ndá ch'in Jesús kjuanchankíhi ti sin tjako ley la ko ti sin fariseo, ndáchro: —¿A síin kjuachaxin sinchekitoheni jína ijnko chojni níhi ti ñao tok'éheni ní, o náhi?

^e 14:2 *chok'èxin* frente, delante de él, en frente

13:27: Sal. 6:8. 13:28: Mt. 22:13; 25:30. 13:28: Mt. 8:11, 12.

13:30: Mt. 19:30; 20:16; Mr. 10:31. 13:35: Sal. 118:26.

⁴Kjánchó jehe sin la tání sin. Andá ch'in Jesús sákjuíko ti sijníhi la kjuínchekitohe ch'an jína la k'uetōan ch'an kixin sátsji ti nkexro a. ⁵*Ndá chr'éxin ndáche ch'in Jesús ti sin fariseo: —Ti nkojinra chontara kolócho o koxinta la ti chrókuitsinkahya va tóye la, ¿á senóhña chrókuakítsjetaónra va kjónté ti ñao tok'éheni ní? —ichro ch'an. ⁶Ndá jehe sin la ninkehó kjuátehya sin.

**Ti sin tsík'eyehé sin itsji
kia tsíkkótehe chojni**

⁷Ti ó k'uíkon ch'in Jesús kixin ti sin tsíkkóchjina ti kia la kjueyá sin ti silla antsí tjetōan ts'ejótjaxin sin chjina ti mesa ndá kjuíncheyóxin ch'an, ndáchro ch'an:

⁸*—Ti nkojín nkexro ts'eyahára ijnko kia tsotehe chojni la tjéyahyara ti silla antsí tjetōan; ti náhi la itsi nkojín nkexro antsí tjetōan ⁹ndá ti ó itsi nkexro k'uéyahára yóira la tsondáchro kixin ts'inkatjexnian ntiha kixin tsjak'e ti nkexro a. Ndá jahara la tsosuhára sátsjira tsjak'etjaxian ti silla kjuixixín. ¹⁰Méxra ti ó ts'eyahára sin ijnko kia la ícha jína chrókuak'etjaxian ti silla tjetuanhña, kixin ti ó chrókui ti nkexro k'uéyahára la tsondáchro: “T'atsínka tjak'étjaxian ti silla antsí tjetōan.” Ndá xikaha tsjikosáyahara sin nkayakon kaín ti sin ts'ejótjaxin ntiha. ¹¹*Kixin

kaín ti nkexro nchejié asén tjinkaon antsí ts'etōan la chr'éxin ts'ítuehen sin. Andá ti nkexro nchejiéhya asén k'uetjetoanhña la antsí ts'etōan.

¹²Kjaxin ndáche ch'an ti nkexro tsíkjasin kia:

—Ti ó tsjásian jnko kia la t'éyehya ti sin choxián, ni ti sin kichua o ti sin naxa kjéhya o ti sin rico tjejó chjino ndoa, kixin chr'éxin la tsjasin sin ijnko kia ndá ts'eyahá la ti xikahó la ó kjuixin kjanhán ti ixra. ¹³Ícha jína chrók'ueyehé ti sin nóa la ko ti sin tsixénká toté la ko ti sin xitjahya itji la ko ti sin t'ikonhña. ¹⁴Ndá antsí chrókkócháha kixin jehe sin la xitjahya tsokjanhan sin ti xra. Andá ti ó tsoxechón ti sin jína la Díos mé tsjenkaha ch'an kixin kjuínkítsa ti jehe sin.

**Ch'in Jesús kjuíncheyóxin
éxi ijnko kia ijié**

¹⁵Andá kuíhin ijnko ti sin tjejójtjaxin chjino ti mesa, la ndáche ch'in Jesús:

—Díos sincheñao ti sin sinie ti kia ijié ts'ixin nkaya nkajní, ti itjen Díos t'etōan.

¹⁶Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Ijnko chojni kjuasin ijnko kia ijié, ijnko kójín la k'uéyehé nchónhña chojni itsi ti kia a.

¹⁷Andá ti ó kuichjina ti hora sinie sin, ndá jehe ch'an k'uetuehen ch'an ijnko chojni ch'exín ixra tsjichenka kaín ti sin ó tsík'eyehé

ch'an kixin chrókóchjina sin kixin ó síchóhen ti nkehe sinie sin. ¹⁸Ndá kaín sin kjuankíxin sin kjuaxin^f sin nkehe, ndáchro sin kixin xitjahya tsji sin ti kia. Ti chojni saoxín kjuitsjehe ti nkexro la ndáchro: “Nandá k'uenani ijnko nonte la ticháxin tsitsjeheni, méxra xitjahya tsjjini, chrónòani kixin chrókónínkakohña, ichro ch'an.” ¹⁹Ndá ti ijnko nkexro la ndáchro: “Nandá k'uenani in'ó yunta koxinta, la ticháxin tsotsjeheni á jína ich'e va ixra, méxra chenka ch'an kixin chrókónínkakohña ch'an.”

²⁰Ndá ti ijnko nkexro la ndáchro: “Nandá kóteheni, méxra xitjahya tsjjini.” ²¹Ndá ti ó kjan ti nkexro ich'e ixra la chenka ti làmoé kaín ti nkehe ichro sin. Andá ti lamo la imá kónínkaon la ndáche ti nkexro ch'exín ixra: “Tjoka sátjia kaín ntja ti chjasin i la tsjikoa ntihi kaín ti sin nóa la ko ti sin tsixénká toté la ko ti sin xitjahya tji la ko ti sin t'ikohña.”

²²Ndá chr'exín ikjan ti nkexro ch'exín ixra la ndáchro: “Ó kjuínchexiteyáni éxi ti kuétoan la naxa xranka itsi iso chojni.” ²³Ndá ti lamo la ndáche ti nkexro ch'exín ixra: “Sátjia ti ntja ijie la ko kaín ti ntja ntsíntsi la tétuehén kaín ti chojni ts'itjá kixin chrókui sin ti nchia kuéntana ²⁴kixin nijnko ti sin k'ueyaha senó la ni tsotsjexínhña^g sin ti nkehe ichján

ti kia í”, mé xikaha kjuako ch'in Jesús.

Ixra tsochréheni Cristo

²⁵Nchónhña chojni nkáchréhe sin ch'in Jesús, ndá jehe ch'an kuinkátjía ch'an la ndáchro ch'an:

²⁶*—Ti nkojín nkexro tjinkaon tsochréhe ti janhan la ticháxin antsí tsotjuehe sin ti janhan ke ti it'é sin, o ñné sin o ichjién sin o xjeen sin o kícho sin ndoa o kícho sin chjin la ko kanhño chrótjuehé sin asén sin, andá ti náhi la xitjahya ts'óna discípulo kuéntana. ²⁷*La ko ti nkexro tsamáhña ti ntacruz kuénté ndá tsochréhe ti janhan la xitjahya ts'óna discípulo kuéntana. ²⁸Kixin xá nkexro ti sich'éna ijnko tjat'o nteto, ¿la senóhña tjenkayáxin nkekjaín chichaon tsicháxin la ko tsjehé á nchoxon chrókjuixixín chrók'ónaxín ti tjat'o? ²⁹Kixin ti tsjankíxin sin sich'éna sin ti tjat'o ndá chr'exín xitjahya tsjindaxín ti ixra, ndá kaín chojni ts'ikon sin la tsjano sin ³⁰la tsondáchro sin: “Ti nkexro a la kjuankíxin kjuich'éna jnko nchia, ndá ijie xitjahya sinchekjindaxin ch'an.” ³¹O xá nkojín rey t'etoan tsjajonko ijnko rey senóhña tjenkayáxin jína kixin ti ite mil soldado ó chóna la, ¿á chrókjuacha chrókjuajonko ti ikán mil soldado chóna ti ijnko nkexro t'etoan? ³²Andá ti chrókjuachahya chrókjuajonko ti

^f 14:18 *kjuaxin* excusarse ^g 14:24 *tsotsjexínhña* probarán, probar la comida
14:26: Mt. 10:37. 14:27: Mt. 10:38; 16:24; Mr. 8:34; Lc. 9:23.

ijnko rey, ndá naxa ikjín itjen la ícha jína chróchr'an ijnko nkexro tsochronòa kixin chrók'uixinhña ti kjuánínkaon a. ³³Mé xikaha nkojínra ti tsitoéhyara kaín ti nkehe tjénkayáxinra la xitjahya ts'óna discípulo kuéntana.

Ti xíjnta tsík'ánkehe

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴Méxra jína ti xíjnta, kjánchó ti chrók'uaxrjehe ti ijní chóna la xitjahya chrókójní ínaá. ³⁵Ndá ti xikaha la ni ti inche xitjahya tsjiko ni tsitjínkíhi ti inta t'óna ito jehó ts'itj'í ndója. Ti nkexro tjínkaon tsihin la chrókuihin jína kaín tíhi —ichro ch'in Jesús.

**Kjuíncheyóexin ch'in Jesús éxi
ijnko kolélo tsík'itjáña**

(Mt. 18:10-14)

15 ¹*Kaín ti sin nchekjènkjì la ko ti sin chóna nchónhña ijje kóchjinehe sin ch'in Jesús kixin tjínkaon sin chrókuihin sin ti nkehe tjechronka ch'an. ²Ndá ti sin fariseo la ko ti sin tjako ley mé kjuankíxin sin kjonta sin ch'in Jesús ndáchro sin:

—Ti nkexro i, la t'iton ti chojni chóna nchónhña ijje la ko nieko.

³Ndá ch'in Jesús kjuíncheyóexin jnko nkehe, ndáchro:

⁴—Ti nkojínra, chontara ciento kolélo ndá chrók'uitjáña ijnko va la, zá chrókuitoéhyara ti noventa y nueve va a nteje,

ndá sáchrókjuikjéyára ti iko tsík'itjáña hasta chrók'uitjára va? ⁵Ndá ti ó ts'itjára va ndá tсамára va la tsocháhara. ⁶Ndá ti ó tsokjanra ndoara ndá ts'eyéhéra kaín ti sin chojínra itjóra jína la ko ti sin chjinaxón ndoara ndá tsondáchera sin: “Tsochéheni ijie kixin ó k'uitjá ti kolélo k'uitjáña.” ⁷Chaxín ndáxrjan kixin antsí tsochéhe kaín ti sin tjejó nkaya nkajní ti ijnko chojni tsokjan tsochréhe Díos ke ti noventa y nueve chojni jína tjejó ticháxinhña tsjinkí ti nkehe tjenkayáxin.

Éxi ti chichaon k'uitjáña

⁸Ti jnko chojnichjin chóna ite chichaon, ndá ti chrókjuinçek'itjáña tjan ijnko ti chichaon a la, zá chrókjuinçek'ákjenhña tjan



Ti tjan kjuínçek'itjáña chichaon
(Lc. 15:8)

xrohi la chrók'uájón tjan ti nchia hasta chrók'uitja tjan ti chichaon ní? ⁹Andá ti ó ts'itja tjan la ts'éyehe tjan kaín ti chojnichjin jína itjo tjan la ko ti sin chjinaxón ndoe tjan la tsondáche tjan sin: “Tsochéhēni ijie kixin ó k'uitjani ti chichaon kjuínchek'itjáñani.” ¹⁰Mé xikaha ndáxrjan kixin imá tsochéhe kaín ti sin ángel kuènté Díos ti ijnko chojni tsítóhe kaín ti ijie tjasin.

**Éxi ti ixjan sákjuichroe
kjuínchexéhen chichaon**

¹¹Kjaxin ndáchro ch'in Jesús: —Ijnko nkexro chóna yaá xjan, ¹²la ti xjan tsoyo ndáche ti it'é: “It'éni, chjehéni kaín ti nkehe tónhēni tókan.” Andá ti it'é sin kóchrít'ohē ti nkehe chóna. Andá ti nkexro tsoyo k'uáyéhe ti nkehe tóhen tókan. ¹³Andá kanhñó itsjé ñao la ti ixjan tsoyo kjuínchekji kaín ti nkehe k'uáyéhe, la sákjuíko ti chichaon ókjé chjasin ikjín. La ntiha kjuínchexéhen kaín ti chichaon chóna kixin jehya jína kjuích'e. ¹⁴Andá ti ó kjuixin kjuéjehe ti chichaon ndá kókjinta ti chjasin ntiha la kohya nkehe sinie sin. Ndá jehe ch'an kjuankíxin t'enxín ch'an kjinta. ¹⁵Ndá sákjuikjeyá ch'an ixra sich'e ch'an. Ndá ti chjasin a mé itjen ijnko nkexro kjuanchehe ch'an ixra. Ndá ti nkexro a kjuajon ixra ndá k'uetōan kixin sátsji ch'an nontee ti nkexro a

kixin ntiha ts'ayakohen ch'an kochíno. ¹⁶Ndá jehe ch'an la t'enxín ch'an kjinta la tjinkaon ch'an chrókjonie ch'an ti nkehe inie ti kochíno kixin ninkexró tjejó ntiha chrohya tsjajon nkehe sinie ch'an. ¹⁷Ndá kjuák'e kjuénkayáxin ch'an: “Nchónhña chojni siín ndoe T'aná ich'e sin ixra la chóna sin nkehe sinie sin. Ndá janhan tjét'énxian kjinta ntihi. ¹⁸Méxra ijie la tsokjan ti itjen T'aná la tsondáxrjan: It'éni, kjuasini ijie, kuitekakuenhñani It'éni itjen nkaya nkajní la ko kuitekakuanhñani ti jaha. ¹⁹Tósuéhēni tsondáchrúa kixin xjaan ti jeheni. Ch'énani éxi ijnko chojni t'aha ixra.” ²⁰Ndá kuákja ch'an ntja la sákjuí ch'an ti ndoe it'é ch'an.

'Andá kjónté naxa ikjín ikui ch'an la ti it'é ch'an la ó tsík'ikon la imá kjuíkonoéhe ti xjeen. Ndá kuínká ti it'é ch'an kjuíxihin ntja ti jehe ch'an la kjóa ch'an la ko kjonieko ch'an kochíto. ²¹Ndá ti xjeen ch'an la ndáchro: “It'éni kjuasini ijie, kuitekakuenhñani Díos la ko kuitekakuanhñani ti jaha. Tósuéhēni tsondáchrúa kixin xjaan ti jeheni.” ²²Andá ti it'é ch'an la k'uéyehe ti sin ch'exín ixra la ndáchro ch'an: “Xrákoara ti ika antsí jína nchek'inkáyara ti xjana la ko tjak'énkayara ndedo itja ch'an ijnko koch'aninko la ko nchekjankara ch'an totjoa. ²³La tjikákjínra ti koxintáxjan antsí tsanká la t'oñára va kixin

siniekoni ti xjana i, tsjasihini ch'an kia. ²⁴Kixin ti xjana i la éxi ó tsík'en ch'an ndá ijie éxi ó xechón ch'an, tsík'itjáña ch'an ndá ijie ó kónoxín ch'an inaá." Ndá kjuankíxin sin kjuasin sin kia.

²⁵'Andá ti xjan sao la tjech'e ixra ti nonte. Andá ti ó ikjan ch'an la ó ikui ch'an chjinaxón nchia la kuíhin ch'an síin isón la ko ité sin. ²⁶Ndá k'uéyehé ch'an ijnko nkexro ch'exín ixra la kjuanchankí ch'an nkekuènté síin ti kia. ²⁷Ndá ti nkexro a la ndáchro: "Ti kichua la ó ikjan. Ndá it'á k'uətoan ik'uén ti koxintáxjan antsí tsanká kixin jína xíkjan ch'an." ²⁸Andá ti xjan sao la kónínkaon la chrohya k'uixehen ti nchia. Andá k'uaxrjexín nchia ti it'é ch'an la chrónða ch'an kixin chrók'uixehen xjan nchia. ²⁹Kjánchó jehe ch'an kjuátehe ch'an ndáchro ch'an: "Nchónhña nánó t'ahá ixra, la nkochríxín kuitekakohani kaín ti nkehe kuətoan, kjánchó kjuájonhña nijnko kotəntso chrókjoniekoni ti sin chóxini. ³⁰Andá ijie ikjan ti xjaan i kjuínchek'itjáña ch'an kaín ti nkehe chjehé ch'an, kjuasikoxin ch'an ijie chojnichjin. Ndá ijie ikjan ch'an la, ¿naxá t'oñá ti koxintáxjan tsanká sinie ch'an ni?", ichro ti ch'in sao. ³¹Ndá ndáchro ti it'é ch'an: "Xjeeni, jaha la xráxín tjejóko kíchóni ntihi. Kaín nkehe kuéntana la kuéntá kjáxin.

¿Nkekuènté nínkaon? ³²Andá ijie la ticháxin tsjasihini kia ti kichua la tsochéheni kixin ikjan ch'an kixin éxi tsík'en ch'an ndá ijie la ó tsíxechón ch'an, tsík'itjáña ch'an ndá ijie la kónoxín ch'an inaá."

Éxi ti nkexro kjuíuch'ehya ixra jína

16 ¹Kjáxin ndáche ch'in Jesús ti sin k'uájiko:

—Kjuák'e ijnko lamo rico mé kóchóna ijnko nkexro ch'exín ixra chjéhe kjuachaxin kixin ts'ətoan kaín ti ixra tsohen. Ndá ikui ijnko chojni chenka ti lamo: "Ti nkexro t'ətoan la nchexéhén ch'an ti chíchəkoan." ²Ndá ti lamo k'uéyehé ti nkexro ch'exín ixra la ndáche: "¿Á chaxín ich'e éxi kuíhan chrónka sin ní? Ijje tsjánjua kuentá ti ixra kjuíuch'e kixin í sích'ehya ixra tsətoan ntihi", ichro ti lamo.

³Andá ti nkexro t'ətoan tóhen ixra la kjuénkayáxin: "¿Nkehe chrókjuít'a ijie kixin ti lamo la í tsjajonhña ixra sít'a? Janhan la xitjahya sít'a ixra nontee chojni la ko tósuàna chrókjuanchak'a nkehe. ⁴Ó nona nkehe sít'a kixin tsochonta nkexro tsjajon kjuachaxin tsjak'é ndəe ti í tsochontahya ixra sít'a." ⁵Ndá k'uéyehé ch'an nkojnko ti sin síkéhe ti làmoé ch'an. Ndá ti nkexro sao ikui la kjuanchankí ti nkexro t'ətoan: "¿Nkekjain síkéhé lamoéni?" ⁶Andá ti chojni la ndáchro: "Sfíkani ijnko ciento

ntabarril aceite.” Andá ti nkexro t'et^oan la ndáchro: “Ntihi itjen ti xroon sínixín kixin síkán. Tjoka tjak'e nonte la ténixian kixin cincuenta ó síkán.” ⁷Ndá chr'éxín kjuanchankíhi ch'an íjnko nkexro: “Andá jaha, ¿nekejáin síká?” Ndá ti nkexro la ndáchro: “Íjnko ciento medida noatrigo.” Ndá ndáchro ti nkexro t'et^oan: “Ti xíkaha la ntihi itjen ti xroon tjenixín ti síkán. Ijie la ténixian kixin ochenta ó síkán.” ⁸Andá ti lamo kjuátsoan kixin kjónté jehya ixrā jína kjuích'e ti nkexro a la nohe nkehe kjuích'e, kixin antsí nohe nkexrín nixjehe íso chojni kjónté kjuích'ia. Mé xíkaha ti sin chonhña Díos la antsí nohe sin nixjehe sin íso chojni, ke ti nkexro ixri ti t'inkaséña; noehña sin nkexrín tsonixjehe sin íso chojni ti nkehe jína.

⁹Janhan la tétuahanra kixin chrókuichánxihanra ti chichaon síin chjasintajni kixin tsjínkítsara chojni kixin ndá itsjora sin jína, kjónté kanhño jína ti chichaon. Andá ti ó tsjeje kaín ti chichaon, ndá Díos tjen nkaya nkajní ts'áyàhara ch'an nkochrín.

¹⁰Ti nkexro jína k'uayakohen ti nkehe chóna, kjónté tsjéhya, la kjaxin chrókjuacha chrók'uayakohen ti nkehe itsjé chróchóna. Andá ti nkexro kjuachahya k'uayakohen ti nkehe tsjéhya chóna

la kjaxin chrókjuachahya chrók'uayakohen ti nkehe itsjé chróchóna. ¹¹Mé xíkaha ti xitjahya ts'ayakohénra ti chichaon kuènté chjasintajni, ¿la nkexrín chrók'uayéhéra ti nkehe tjete kuènté nkaya nkajní? ¹²Mé xíkaha ti kjuáchahyara k'uayakohénra ti chichaon kuènté ókjé nkexro, ¿la nkexro chrótjáhara ti nkehe chaxín tjete chróchontara?

¹³*Nijnko nkexro xitjahya sich'ehe ixrā yaá lamo kixin ijnko la tsonínkakohen la ti íjnko la tsotjuehe, o ijnko la tsitekakohen, la ti íjnko la tsitekakuenhña. Méxra xitjahya sich'ehe sin ixrā Díos ti tjinkaon sin tsochóna sin itsjé chichaon.

¹⁴Andá ti ó kufhin kaín tíhi ti sin fariseo imá tóxríhin chichaon, ndá kjuanoá sin ch'in Jesús. ¹⁵Andá ch'in Jesús ndáchro:

—Jahara jehó tjákoxinra kixin chojni jínara nkayakon chojni ó. Kjánchó Díos la chóxin asánra. Kixin ti nkehe imá tóxríhin chojni sich'e la Díos la tóxríenhña.

Ti ley la ko ti kjuachaxin t'et^oaxín Díos

¹⁶*Ti naxā kjuankíxinhña kjuako ch'in Juan la k'uékjako sin ti ley tsík'et^oan Moisés la ko ti nkehe tsíkjin ti sin k'uéchronka itén Díos ósé. Andá

ikui Juan la kjuako ch'an ti itan jína chronka ti kjuachaxin t'et̥oaxín Díos. Ndá kaín chojni imá tjinkaon sin chrókjuacha sin chrók'uejó sin ti itjen Díos t'et̥oan.

^{17*}Antsí xrahya chrók'uitjáña ti nkehe síin nkajní la ko chjasintajni, ke chróxiteyáhya ti itén Díos, kjónté ijnko nkehe intsí.

Chrokjuákeehya kícho chojni

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

^{18*}Kaín ti nkexro tsjákehe ichjién ndá tsákja ijnko chojnichjin la ó kjuasin ijie. La ko ti nkexro tsákja ijnko chojnichjin tsík'itsínkehe la kjaxin tjasin ijie.

Ti nkexro rico la ko Lázaro

¹⁹Kjuák'e ijnko nkexro imá rico, kuék'itsá ika náxrjón kjátse tié, tjete sínkí la ko kaín ñao k'uékjasin kia. ²⁰Ndá ti ndója ndoje ti nkexro a la k'uékjak'etjaxin ijnko chojni nóa it'in Lázaro la tjanchak'á, la k'uéníhi tsíchr'enka ntøe. ²¹La imá tjinkaon ch'an chrókjonie ti tot'ø nkehe xèjinkíxin ti mesa kuènté ti nkexro rico. La ti konia la tóchjina va la tjamá va ti tosóa chóna ti nkexro a. ²²Ndá ijnko ñao la ik'uén ti nkexro nóa. La sákjuiko ti sin ángel ti nketí náxrjón itjen ch'in Abraham.

La kjaxin ik'uén ti nkexro rico la sákjuikjavá sin. ²³Ndá ti ó itjen ch'an ti sátji ti sin tsík'en tsjasóte, ndá konta ch'an noi la ikjín k'uiskonxín ch'an kixin náxrjón ti itjen ch'in Abraham la ntiha itjen ti ch'in Lázaro. ²⁴Ndá itsen k'uéya ti nkexro k'uérico, ndáchro: "It'eni Abraham, tikonóehéni la tétuehén Lázaro kixin sinchekjata kohe^a ti ndedo itja ntsí inta ndá tsjak'etja ñejen kixin tsøxruehe kixin í tjinahñaⁱ sóa ntihi." ²⁵Kjánchó Abraham ndáchro: "Xjeeni, xráxinkaoan kixin ti kjuák'e chjasintajni la ó k'uayéhe itsjé nkehe náxrjón. Ndá Lázaro k'uáyéhe ti nkehe náxrjónhña, ndá ijie la kjuaxróxin itjen ch'an ntihi, andá jaha la tjetjasótía méhe. ²⁶La kjaxin itjen ijnko tsaka imá jié ti nkosiñe la xitjahya ts'átøye ti sin tjejó ntihi tsjiji sin ti itjen la ko kjaxin ti sin síin méhe la xitjahya itsji sin ntihi." ²⁷Ndá ti nkexro rico la ndáchro: "Xrjanoáhá It'eni Abraham kixin chróchr'an ch'in Lázaro sátsji ndøe T'aná ²⁸kixin ntiha chonta in'ó kíchina, la chróchenka ch'an sin kixin chrókuihya sin ntihi kixin chrókjuasótehya sin kixin ntihi la imá náxrjónhña." ²⁹Kjánchó ch'in Abraham ndáchro: "Ó chóna sin ti nkehe tsíkjin Moisés la ko ti sin k'uéchronka itén Díos ósé. Chrokuihin sin ti nkehe

^h 16:24 *kohe* punta, la punta de su dedo ⁱ 16:24 *tjinahña* no aguanto
16:17: Mt. 5:18. 16:18: Mt. 5:32; 1Co. 7:10, 11.

tsíndáchro ti sin a”, ichro ch'in Abraham. ³⁰Ndá ti nkexro rico la ndáchro: “Náhí, It'éni Abraham. Ti tsochr'an ijnko chojni tsík'en la tsitekaon sin la tsítóhe sin ti ijíe sin.” ³¹Ndá ndáchro ch'in Abraham: “Ti titekakonhña sin ti nkehe tsíndáchro Moisés la ko ti nkehe tsíndáchro ti sin tsíchronka itén Díos ósé, la tsitekakonhña sin kjónté chróxechón ijnko chojni tsík'en chrókjuichronka ti itan”, ichro ch'in Abraham.

Ti nkehe ts'itsínkaxín chojni
(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

17 ¹Ndá ch'in Jesús ndáche ti sin k'uájiko:
—Siín itsjé nkehe tsjasixín chojni ijíe, kjánchó nóa ti nkexro sich'iyehe ijnko chojni kixin chrókjuasixín ijíe kixin imá tsjasóte. ²Ícha jína chrókjuincheteyá sin ijnko xrochre la chrókuikjakánkí sin ndañaó kixin í chrókjuachròehya íjnko ti ixjan naxa noehña.
^{3*}Tóxakohanra kixin xikahña chrókjuásinra ijíe.
”Ti nkojín kichuara chrókjuít'ahara nkojín ijíe, la chrónixjehéra chróchenkara kixin jehya jína ti kjuit'ahara ch'an. ⁴Andá ti chrókuitekaon ndá chrókjuinkí ti nkehe tjenkayáxin, la chrók'uitjáñahanra ti nkehe kjuit'ahara ch'an. ⁴Kjónté chrókjuásihanra ch'an ijíe yato

vece nkokoa ñao la ko yato vece chróndáchro kixin í xikahña sich'e, la ticháxin ts'itjáñahanra ti nkehe kjuit'ahara ch'an.

Tjinkítsani kixin antsí chrókuitekaoni

⁵Ijnko ñao la ti sin k'uájiko ch'an la ndáchro sin:

—Tjinkítsani kixin antsí chrókuitekaoni ti jaha —ichro sin.

⁶Andá Ìnchéni ndáchro:

—Ti chrókuitekáonra ti janhan kjónté éxi jíexin ti itje mostaza la jína chrókuétuehénra ti inta sicómoro kixin chrók'uaxrjenkíxin ti itjen la sáchrokjui chróxenkaxín nkosiñe ndañaó, la ti inta la chrókjuinchexiteyá sáchrokjui.

Ti nkehe ticháxin sich'e ti nkexro ch'exín ixra

⁷Ti nkojinra chróchontara ijnko nkexro t'ahara ixra, ndá ti nkexro a chrókjanxin nontaara ti ó kjuixin kjuínchentá inche o k'uayakohen ti iko kuéntára, la, zá chróndáchera ch'an kixin senó chrókjuák'e ch'an chrókjonie ch'an ní? ⁸Kjá náhí. Kjá chrókuétuehénra ch'an kixin senó chrókjuinchechján ch'an ti nkehe sintera la ko chrókóyaxíhin kixin tsjajon ti nkehe sintera la ko chrók'uia. Ndá tsjixin, ndá jína tsjak'e ti nkexro a sinie la ko its'i. ⁹La,

¿á chróchjehéra ch'an kjuasáya kixin kjuínchexiteyá ch'an ti nkehe k'uétuehénra ní? Kjá náhí. ¹⁰Mé xíkaha jahara ti ó tsjixin sich'era kaín ti ixra k'uetóan Díos, la chróndáchrohyara kixin jína kjuich'era ixra kixin jehó ti nkehe k'uetóan ch'an ó kjuínchexiteyára, ichrora.

**Ite chojni chóna
chinlepra kuitohe jína**

¹¹Ndá sátsji ch'in Jesús chjasin Jerusalén la k'uatsínka sin Samaria la ko Galilea. ¹²Ndá kjuíji sin ijnko chjasin intsí la xéta sin ite chojnindoa níhi chóna chinlepra, la ikjín k'uejó sin, ¹³la itsen k'uéya sin, ndáchro sin:
—Jesús, Maestro, tikonoehéni kaíni.

¹⁴*Ndá ti ó k'uíkon ch'in Jesús, la ndáchro ch'an:

—Sátsjira tjichrehéra ti sin nchat'á ts'ikon kixin ó kuito'hara jína.

Ndá naxá ntia ó tjejóya sin sákjuí sin la kuitohe sin jína. ¹⁵Ndá ijnko nkexro a ti ó k'uíkon kixin ó kuitohe jína la ikjan, la itsen chjéhe kjuasáya Díos. ¹⁶La kjuák'exín toch'in toté ch'in Jesús la k'uisén hasta nkéhe nonte ikja la kjuajon kjuasáya. Ti nkexro í mé chojni tsíkjiixin Samaria. ¹⁷Andá ch'in Jesús ndáchro:
—¿Á jehya ite chojni kuitohe jína ní? ¿Ndá kjá ti ina sin? ¹⁸¿Á jehó ti nkexro tsíkjiixin ókjé

chjasin ó ikjan chjéhe kjuasáya Díos ní?

¹⁹Andá ndáche ch'in Jesús ti nkexro a:

—T'ínkatjen sáttja, kixin ti kuitekaoan Díos la kuito'ha jína.

**Itsi ti kjuachaxin t'etóaxín Díos
(Mt. 24:23-28, 36-41)**

²⁰Andá ti sin fariseo mé kjuanchankíhi sin ch'in Jesús kixin nkesá itsi ti kjuachaxin kuènté Díos. Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Ti ó itsi ti kjuachaxin kuènté Díos la xitjahya ts'ikon chojni.

²¹Xitjahya tsondáchro chojni: “Ntihi itjen”, o “Ntiha itjen”; kixin ti kjuachaxin kuènté Díos la itjen nkosiñe ti tjejora.

²²Ndá ch'in Jesús ndáche ti sin k'uájiko:

—Itsi ti ñao tsotjinkáonra ts'ikonra ti ñao itsi ti Xjeen Díos k'óna Chojni, kjánchó ts'ikonhñara. ²³Tsondáchro sin kixin ntihi itjen ch'an, o ntiha itjen, kjánchó sáchrókjuihyara la ko chróchréhyara sin. ²⁴Kixin éxi t'ikonra tjónkixín t'inkaséñaxín kuenté nkajní mé xíkaha tsóhen ti ó tsokjan ti Xjeen Díos k'óna Chojni. ²⁵Kjánchó ticháxin saó tsjasóte ch'an nchónhña la ko tsitekakuenhña ti sin tjejó ijie ti jehe ch'an. ²⁶*Éxi kóhen ti ñao kjuák'e Noé mé xíkaha tsóhen ti ó tsokjan ti Xjeen Díos k'óna Chojni. ²⁷*Ti chojni la inie sin la ko it'i

sin la ko sítótehe sin la ko kjuajon sin kjuachaxin kótehe ti xjeen sin. Hasta ti ñao k'uíxehen Noé ti ntabarco ndá k'uaniá ichrin, ndá ti sin kuítóhe ndója la kaín sin k'uitjáña sin. ²⁸*Kjaxin xíkaha kóhen ti kjuák'e Lot inie sin la ko it'i sin la ko kuék'ena sin nkehe la ko nchekji sin la ko t'enka sin nontee sin la ko ch'éna sin nchia. ²⁹Kjánhó ti ñao k'uaxrjexín Lot ti chjasin Sodoma, la nkajni kuixín xrohi la ko azufre, k'uénxin kaín ti sin k'uejé ntiha. ³⁰Mé xíkaha tsohen ti ñao itsi ti Xjeen Díos k'lóna Chojni.

³¹*Andá ti ñao a la ti nkexro tjejó chritaón nchia, ndá chóna ichrén nkehe tjete ti nkaxehen nchia la í chrók'uinkajinhña chrókuákja. Andá ti nkojín nkexro tjejó nontee la í chrókjanhña sin ndoe sin.

³²*Xráxinkaonra nkehe kóhen ichjién Lot. ³³*Ti nkexro tjinkaon kixin kohya nkehe chrókóhen mé ts'itjáña. Andá ti nkexro chrókuinçek'itjáñaxín asén kixin chróchronka itén Díos mé tsaá.

³⁴Chaxín ndáxrjan kixin ti ó tie nkokoja t'ejójuua yaá chojni la ijnko la sátsji la ti íjnko la tsítóhe. ³⁵Yaá chojnichjin nkokoja tjejót'o sin, ijnko la sátsji la ijnko tsítóhe. ³⁶Yaá chojni tjejóch'e sin ixra nontee sin, ijnko la sátsji andá ijnko la tsítóhe —ichro ch'in Jesús.

³⁷Ndá ti ó kuíhin sin tíha la kjuanchankíhi sin ch'in Jesús:

—¿Xá nketí tsohen tíhi, Ìnchéni? —ichro sin.

Andá ch'in Jesús kjuátehe ndáchro:

—Ti itjen ti iko tsík'en la ntiha tsonkotsé ti kontexrjen —ichro ch'in Jesús.

Ti tjan ik'án la ko ti juez

18 ¹Kjaxin kjuíncheyóexin ch'in Jesús ijnko nkehe kixin nkochrínín chrónixjehe sin Díos la ko chrók'óxrjéhya sin. ²Ndá ndáchro ch'an:

—Ijnko chjasin kjuák'e ijnko juez kjuikosáyehya Díos la ko k'uéchóntehya kjuasàya ninkexró. ³La kjaxin ntiha kjuák'e ijnko chojnichjin ik'án, nkoyaxón sákjuitsjehe tjan ti juez kjuanchia tjan ijje, ndáchro tjan kixin chrók'uixiyóxin kixin ijnko chojni nínkakohen ti jehe tjan. ⁴Nchónhña vece tjitsjehe tjan ti juez la chrohya ch'an sinchekitóexín ch'an. Ndá chr'éxin kjuénkayáxin ti ch'in juez ndáchro: “Kjonté tsjikosáyahya Díos la ko ninkexró chóntehya kjuasàya ⁵la ti tjan ik'án i nkoyaxón tjanchia tjan ijje, la tsjinkitsaha tjan tsoyóxin ti ijje tjanchia tjan kixin ti nkoyaxónhña itsi tjan tsochronòa tjan la antsí tsonínkaon.”

⁶Ndá ndáchro Ìnchéni:

—Mé xíkaha ichro ti juez jínahña. ⁷Andá Díos la, ¿xá chrókuinkitsehya ch'an ti sin

kjueyá ch'an ti ó chróchronòa sin nchakotjin la ko tie ní? ¿Á tjokahya chrókjuinkitsa Díos ti jehe sin ní?

⁸ Janhan ndáxrjan kixin Díos la tjoka tsinkitsa ch'an ti jehe sin. Andá ti ó tsokjan ti Xjeen Díos k'óna Chojni la, ¿á naxa chrók'uitja ch'an chojni tinkáchónki ti jehe ch'an ntihi chjasintajni ní?

Ti fariseo la ko ti nkexro nchekjènkj

⁹ Ndá ch'in Jesús nixjehe ch'an iso chojni tjenkayáxin sin kixin imá jína sin, andá ti iso chojni la náhí, la kjuíncheyóexin ch'an jnko nkehe, ndáchro ch'an:

¹⁰ —Iyó^j sin ndoa sákjuj sin nínko kixin tsonixjehe sin Díos. Ijnko la fariseo la ko ti ijnko la chojni nchekjènkj. ¹¹ Andá ti fariseo tjexín toté la itsen nixjehe Díos ndáchro: “It'éni Díos, kjuasáya kixin jeheni la chóntahyani ijje éxi ti iso sin kixin jehe sin la teé sin la ko ch'iyehé kícho sin la ko ch'iyehé sin chojnichjin. Kjaxin jeheni la jehya éxi ti nkexro nchekjènkj tjihin. ¹² Jeheni la niehñani yaá ñao nkojnko semana la ko kjaxin tjajoni ti texin parte ti nkehe tjachani^k”, ichro ti fariseo. ¹³ Andá ti chojni nchekjènkjⁱ la imá ikjín kuítóhe ch'an la kóntahya ch'an nkajín jehó chjéhe ch'an ntaquin ch'an, la ndáchro ch'an: “It'éni

Díos tjkonoéhéni kixin nchónhña ijje chóntani”, ichro ti nkexro a. ¹⁴ *Andá chaxín ndáxrjan kixin ti chojni nchekjènkj la kjuaxróxin ikjan ndqe kixin Díos kujkonoéhe ti jehe ch'an la kjuin ti ijje chóna ch'an, andá ti fariseo la náhí. Kixin kaín chojni nchejié asén^m la imá tsontsí. Andá ti nkexro nchejiéhya asén la ts'ánkí ti kjuachaxin kuènté.

Ch'in Jesús kjuíncheñao chájan

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ Kjaxin kjuikao sin chájan ntsínsí ti itjen ch'in Jesús kixin chrókjuincheñao ch'an xjan, kjánchó ti ó k'uíkón ti sin k'uájiko ch'in Jesús la kjuajonhña sin kjuachaxin kixin tsöchjinako sin xjan. ¹⁶ Ndá ch'in Jesús k'uéyehé ti ixjan la ndáchro:

—Títóhéra ti ixjan tsoxrakoa ti itjén la t'ínkakuénhñara xjan kixin ti kjuachaxin kuènté Díos la jehó kuènté ti nkexro t'óna éxi ti xjan i. ¹⁷ Chaxín ndáxrjan kixin ti nkexro ts'ónahña éxi ijnko ti ixjan i la xitjahya ts'ejó sin ti ts'etóanxín Díos.

Ijnko ndasoá rico

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ Ijnko nkexro t'etóan kuènté njnko kjuanchankíhi ch'in Jesús, ndáchro:

^j 18:10 Iyó yaá dos. ^k 18:12 texin parte ti nkehe tjachani diezmo

ⁱ 18:13 nchekjènkj publicanos, cobradores de impuestos ^m 18:14 nchejié asén enaltece, engrandece, se cree importante

18:14: Mt. 23:12; Lc. 14:11.

—Maestro jína, ¿nkehe chrókjuich'eni kixin chrók'uitjani ti kjuachón nkochrínin?

¹⁹Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—¿Nkekuènté ndáchrua kixin jína janhan? Jehó nkokoa nkexro mé jína, Díos tíha.

²⁰*Jaha la ó noha nkexrín k'uetōan Díos: “Chrokjuacheéhya kichua, chrók'oñáhña chojni, chrókueéhyara, chróndáchrohýara ninkehó nkehe chaxínhña kuènté ókjé chojni, la ko chróchontehé kjuasàya it'á la ko ìná.”

²¹Andá ti nkexro, la ndáchro:

—Kaín tíha la kjuínchexiteyáni ndesi xjantsíni.

²²Andá ti ó kuíhin ch'in Jesús, la ndáchro:

—Nkokoa nkehe naxa t'itjáña sich'e, nchekjia kaín ti nkehe chonta, la chjehé ti sin nóa. Ndá ti nkehe tjete la tsochonta nkaya nkajní. Ndá tsjixin la tsjihá, la chréhé ti janhan —ichro ch'in Jesús.

²³Andá ti ó kuíhin xikaha la imá k'uává kixin imá itsjé nkehe chóna ch'an. ²⁴Ndá ti ó k'uíkon ch'in Jesús kixin imá k'uává ti nkexro a la ndáchro ch'an:

—Imá ixra kixin ijnko chojni chóna nchónhña nkehe tjete ts'ixehen ti t'etōaxín Díos.

²⁵Antsí xrahya chrók'uatínska ijnko kokamello ti tjexja ijnko ntachika ke ijnko chojni chóna

itsjé nkehe chrók'uixehen ti t'etōaxín Díos.

²⁶Andá kaín ti sin kuíhin la ndáchro:

—Ti xikaha la, ¿xá nkexro chrókjuacha chrókuaá?

²⁷Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Ti nkehe tsjachahya chojni, la Díos la tsjacha sich'e kaín tíha.

²⁸Ndá ch'in Pedro ndáchro:

—Ínchéni, jeheni la kuítoheni kaín nkehe chóntani, ndá chréheni ti jaha.

²⁹Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Chaxín ndáxrjan kixin ti nkojinra kuítohéra ndōara, it'ára o ìnára, o kichuara, o ichjiánra, o xjaanra kixin chrókjuich'era ixra kuènté Díos ³⁰la antsí itsjé ts'ayéhéra ntihi chjasintajni la ko chr'éxin la ts'ayéhéra kjuachón nkochrínin —ichro ch'an.

Ch'in Jesús chrónka ínaá kixin its'en

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹Ndá ch'in Jesús k'uéyehé ti teyó sin k'uájiko ch'an ó la ndáchro ch'an:

—Ijie sátsjini Jerusalén. La ntiha tsoxiteyá kaín ti nkehe tsíkjin ti sin k'uéchronka itén Díos ósé, nkexrín tsohen ti Xjeen Díos k'óna Chojni. ³²Tsjikaán sin ch'an ti tjejó ti sin jehya judío la ko tsjanoá sin ch'an la ko ts'ándaxínhin sin ch'an la ko

18:20 a: Ex. 20:14; Dt. 5:18; b: Ex. 20:13; Dt. 5:17; c: Ex. 20:15; Dt. 5:19; d: Ex. 20:16; Dt. 5:20; e: Ex. 20:12; Dt. 5:16.

tsjikite sin ndaté sin ti jehe ch'an.

³³Tsjate sin ch'an, ndá chr'éxin la ts'óná sin ch'an, kjánchó ti níxin ñao la tsoxechón ch'an inaá.

³⁴Ndá jehe sin la kienxínhña sin ti nkehe chrónka ch'an kixin tíha la ijnko nkehe naxa tsjachahya sin tsienxín sin.

**Ijnko chojni chjasin Jericó
kuitohe jína**

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵Andá ti ó chjina ts'ixehen ch'in Jesús ti chjasin Jericó ndá chrínta ntja tjetjaxin ijnko nkexro t'ikonhña, tjanchak'á.

³⁶La ti ó kuñhin ti nkexro t'ikonhña kixin sít'atsínka nchónhña chojni, la kjuanchankí ndáchro:

—¿Xá nkehe sítóhen?

³⁷Ndá chenka sin kixin ch'in Jesús ts'íkjixin Nazaret tjet'atsínka ntiha.

³⁸Ndá ti nkexro t'ikonhña la itsen k'óyako, ndáchro:

—Jesús, xjeen David, t'ikonoéhéni.

³⁹Andá ti sin sítaón ntja la k'uetoan sin kixin tsotání ch'an, kjánchó antsí itsen k'uéya ch'an ndáchro ch'an:

—Jaha xjeen David, t'ikonoéhéni.

⁴⁰Ndá ch'in Jesús kjuák'echóhen la k'uetoan kixin tsjikakjín sin ti nkexro a. Ndá ti ó kjuikao sin ch'an la ch'in Jesús kjuanchankí, ndáchro:

⁴¹—¿Nkehe tjinkaon chrókjuít'a?

Ndá ti nkexro t'ikonhña, la ndáchro:

—Tjinkaoni ts'ikoni.

⁴²Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Ó ts'ikuan. Ó kuitoaha jína kixin kuitekaoan ti janhan.

⁴³Ndá tuénxín ti nkexro t'ikonhña la ó k'uíkon ch'an, andá chréhe ch'an ti ch'in Jesús la ko chjéhe ch'an kjuasáya Díos. La ko kaín ti sin k'uíkon kixin xikaha kóhen la chjéhe sin kjuasáya Díos.

Ch'in Jesús la ko Zaqueo

19 ¹Andá ch'in Jesús k'uíxehen chjasin Jericó

la k'uatsínka ti chjasin a. ²Ndá ntiha itjen ijnko chojni rico it'in Zaqueo; jehe ch'an mé t'etuehen ch'an ti sin nchekjènkí.

³La tjinkaon ch'an chrókjuatsan ti ch'in Jesús, kjánchó xitjahya t'ikon ch'an kixin ntetohya ch'an la nchónhña chojni síin.

⁴Ndá kuinká ch'an kuitaón ch'an ntja kixin la k'uátsé ch'an ijnko inta sicómoro kixin tjinkaon ch'an ts'ikon ch'an ti ts'atsínka ch'in Jesús.

⁵Andá ti ó k'uatsínka ch'in Jesús ntiha la konta ti inta la ndáchro:

—Zaqueo, tjoka t'inkajña kixin ndoqa tsitona ijie.

⁶Ndá ch'in Zaqueo la tjoka k'uinkajin ch'an la imá kóchéhe ch'an.

⁷Ndá kaín ti sin k'uíkon la kjuankíxin tjontá sin ti ch'in Jesús, ndáchro sin kixin tsitohé ch'an ndoje jnko chojni chóna

nchónhña ijie. ⁸Ndá ch'in Zaqueo kjuák'exín toté ndáchro:

—Inchéni, tihín kixin tsotjahá nkosiñe ti nkehe chonta tsákja ti sin nóa. Andá ti nkojín nkexro kjuít'ayahá, kuaáha la noó vece ts'ókjahan sin.

⁹Andá ch'in Jesús ndáchro:

—Ijie ti ñao tsaá chojni ti nchia i kixin ti nkexro i, la chaxín tsík'axrjeníxin Abraham. ¹⁰*Kixin ti Xjeen Díos k'óna Chojni la kuikjeyá la ko sinchekaá ti chojni chóna ijie.

**Ti sin k'uáyéhe chichaon
sich'eko ixra**
(Mt. 25:14-30)

¹¹Andá ti chojni síin ntiha la naxa tjejótihi sin nkehe tjechronka ch'in Jesús, ndá kjuíncheyóexin ch'an jnko nkehe kixin ó chjinaxón Jerusalén itjen ch'an, la jehe sin kjuénkayáxin sin kixin ti kjuachaxin kuénté Díos la ó tuénxín itsi. ¹²Ndá ndáchro ch'an:

—Ijnko nkexro tsík'axrjeníxin ijnko nkexro imá t'etōan. Ndá ti nkexro a la sákjuí ókjé nación kixin ts'áyéhe kjuachaxin ts'óna rey, ndá chr'éxin la xíkjan.

¹³Andá ti ó chjina sátsji la k'uáyéhe ite ti sin ch'exín ixra kixin tsochjéhe ch'an sin nkojnko chichaon tjete sínkí. Ndá k'uetoan ch'an ndáchro ch'an: “Ch'ekoara ixra ti chichaon í hasta ti ó ts'inka janhan.”

¹⁴Kjánchó ti sin chjasén ch'an

la nínkakohen sin ti nkexro, la ichr'án sin iso chojni sákjuí sin kixin tsochenka sin ti nkexro t'etōan kixin tjinkakonhña sin ti nkexro a ts'óna rey ts'etuehen ti jehe sin. ¹⁵Kjánchó kjónté xíkaha ichro sin, la k'uáyéhe ch'an kjuachaxin ts'óna ch'an rey. Ndá ti ó ikjan ch'an chjasén ch'an, la k'uetoan ch'an tsíxrakoa ti sin ch'exín ixra, tsík'ayéhe ti chichaon, kixin tsonohe ch'an nkekjaín kjuacha ti chichaon k'uáyéhe sin.

¹⁶Andá ti nkexro saoxén kóchjina la ndáchro: “Jaha lamoéni, ti chichaon kjuánjua la kjuacha íjnko ite chichaon.”

¹⁷Andá ti rey la ndáchro: “Ó nchoxon, jaha la ijnko chojni jina ich'e ixra. Kjuákoxián kixin jina kjuich'e ixra, kjónté jehya ixra ijie, la ijie tsjánjua kjuachaxin tsétoan ite chjasin”, ichro ti rey. ¹⁸Andá kóchjina íjnko nkexro la ndáchro: “Jaha lamoéni, ti chichakoan kjuánjua la kjuacha íjnko in'ó chichaon.”

¹⁹Ndá ti rey la ndáchro:

“Tsotjahá kjuachaxin tsétoan in'ó chjasin.” ²⁰Andá kóchjina ti nixin nkexro, la ndáchro:

“Ntihi itjen ti chichakoan.

Kuankintani ti panitoéniⁿ ²¹kixin chrakonhani kixin jaha la jiáha la tákjá ti nkehe jehya kjuaké la ko itjaa ti nkehe jehya jaha kjuénkaxian.” ²²Andá ti rey

ⁿ 19:20 *kuankintani ti panitoéni* lo guardé en mi pañuelo
19:10: Mt. 18:11.

ndáchro: “Jaha jehya chojni jína ich'e ixra. Ti nkehe ndáchrua la tsjanchaxián ijié. Ti ó noha kixin jiana la ko tákjá ti nkehe kjuakéhya la ko itjaa ti nkehe kjuénkaxinhña. ²³La, ¿nkekuènté kixin chr'axénhña ti chichakona ijnko banco chrókjuích'exín ixra?, kixin ti ó ikjan ndona la chrók'uayáha ti nkehe chrókjuacha ti chichakona”, ichro ti rey. ²⁴Ndá ndáche ch'an ti sin tjejó ntiha: “Takítsjehéra ch'an ti chichaon chóna ch'an la chjehéra ti nkexro chóna ite chichaon.” ²⁵Andá jehe sin ndáchro sin: “¿Nkekuènté chrók'uáyéhe ti nkexro a kixin ó chóna ch'an ite chichaon?” ²⁶*Andá ti rey ndáchro: “Chaxín ndáxrjan kixin ti nkexro chóna itsjé la antsí ts'áyéhe. Andá ti nkexro chónahya, la kjónté ti intsí chóna, la ts'axrjehe. ²⁷*Kjaxin ti sin nínkaon tjinkakönhña kixin janhan chrók'óna rey la tsjikora sin ti itjen ntihi la t'ochrínjinra ikja sin.”

**Ch'in Jesús k'uixehen chjasin
Jerusalén**

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11;
Jn. 12:12-19)

²⁸Ndá ti ó kjuixin ndáchro ch'in Jesús tíhi la sákjuí ch'an nó Jerusalén. ²⁹Ndá ti ó kjuíji sin chjinaxón ti chjasin Betfagé la ko

Betania chok'èxín° ti ijna Olivo, ndá k'uëtuehen ch'an yaá ti sin k'uájiko ch'an ³⁰ndáchro ch'an:

—Sátjira ti chjasin intsí itjen chok'èxín ntihi, ndá ti ó tsjasánra ntiha la ts'ikonra ijnko kolócho tjechroé naxa ninkexró tjak'ekjenhña. Tjasintankehéra va la tsjikuanara va ntihi. ³¹Andá ti nkojín nkexro tsjanchankí kixin nkekuènté tjasintankehéra va la ndáchera sin: “Ínchéni tichánxihin va.”

³²Ndá jehe sin sákjuí sin la k'uitja sin éxi ndáchro ch'in Jesús. ³³Andá ti ó tjejó tjasintankehe sin va, la ti inché va kjuanchankí:

—¿Nkekuènté tjasintankehéra ti kolócho?

³⁴Ndá jehe sin ndáchro sin: —Ínchéni tsichánxihin va.

³⁵Ndá sákjuíko sin ti kolócho ti itjen ch'in Jesús, la ti ika t'itsáte sin kjuínchekamá sin va, ndá kjuák'ekjen ch'an. ³⁶Ndá tinkákji ti kolócho tjejkjen ch'in Jesús, la tinkák'ekjínxin^p sin ti iké sin ntja ts'atsínka ti kolócho tjejkjen ch'an. ³⁷Ndá ti ó kjuíjichjina sin ti t'inkajínxin chojni ti ijna Olivo, ndá kaín ti sin chréhe ch'in Jesús kjuankíxin sin itsen nixja sin, chéhe sin chjéhe sin kjuasáya Díos kixin kaín ti kjuaxroan k'uíkonxín ikon sin. ³⁸*La ndáchro sin:

—Jína ti nkexro Rey kjuíxin kjuachaxien ihnié Díos.

° 19:29 *chok'èxín* en frente de ^p 19:36 *tinkák'ekjínxin* extender *tjasinkjinxin* sin
19:26: Mt. 13:12; Mr. 4:25; Lc. 8:18. 19:27: Mt. 25:14-30. 19:38: Sal. 118:26.

Kjuaxróxin ti tsjak'e nkajní la ko kjuasáye Díos itjen nkaya nkajní.

³⁹Ndá iso ti sin fariseo tjejóyákjan ti chojni tjejóhchexroan ntiha, la ndáchro: —Maestro, tétuehén ti sin chréhe kixin tsotání sin.

⁴⁰Andá ch'in Jesús kjuátehe ndáchro:

—Ti tsotání ti sin i la ti ixro tsotsje.

⁴¹Andá ti ó kjujíchjina ch'in Jesús ti chjasin Jerusalén ndá k'uúikon ch'an la tsjánka ch'an kixin kuítekakohnña sin, ⁴²la ndáchro ch'an:

—Ti chrókiénxian la ko chrókónoha nkexrín chrók'uayehé ti kjuaxróxin, kjánchó kuítekákonhña. La ó kjuixin k'uatsínka ti kjuaxróxin chrók'uikuan la í xitjahya ts'ikuan ijje. ⁴³Kixin itsi ti ñao tsonínkakohan chojni la tsantatjen ti chjasin tjejora la ts'inkakonhñara sin kixin xitjahya ts'axrjéxinra ti chjasin, ⁴⁴ndá ts'óxika sin kaín ti tjat'ó sín la ko ts'óñá sin kaín ti chojni sín ntiha la ko tsítóehya sin kixin ninkehó ixro naxa ts'ejókjen kícho, kixin kjuátsoanhñara ti ñao kuitsjehe Díos ti chjasin tjejora.

Kótjóá ti nínko

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19;
Jn. 2:13-22)

⁴⁵Andá ch'in Jesús k'uúixehen ti nínko, la kjuankíxin kuakitsje

kaín ti sin nchekjixin nkehe ntiha la ko ti sin t'ena nkehe.

⁴⁶*La ndáchro ch'an:

—Ndáchro xroon itén Díos: “Ti ndona mé it'in nchia tsochjéxin chojni Díos kjuasáya”, andá jahara tsíkjich'énara itjueé xíchee.

⁴⁷*Ndá ti nínko a kjuák'e ch'in Jesús kjuako kaín ñao. Kjánchó ti sin nchat'á t'etoan la ko ti sin tjako ley la ko ti sin t'etoan ti chjasin a mé kjueyá sin nkexrín chrók'óñá sin ti ch'in Jesús, ⁴⁸kjánchó k'uitjahya sin nkexrín kixin kaín chojni kóxríhin sin tjejótihin sin ti nkehe tjako ch'an.

Ti kjuachaxin chóna ch'in Jesús

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

20 ¹Andá ijnko ñao kjuák'e ch'in Jesús ti nínko la kjuakohe ch'an chojni ti itan jína tsaáxin sin. Ndá ikui ti sin nchat'á t'etoan la ko ti sin tjako ley la ko kjaxin ti sin t'etoan kuènté nínko. ²Ndá kjuanchankí sin:

—Chronka nke kjuachaxin chonta kixin xikaha ich'e tíhi. ¿Nkexro kjuajon ti kjuachaxin a? —ichro sin.

³Ndá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro:

—Kjaxin janhan tsjánchánkíhara ijnko nkehe la tsjatehéra. ⁴¿Nkexro k'uetuehen

Juan kixin tsíkíte ch'an chojni?
¿Á Díos ní o chojni ó?

⁵Ndá kjuankíxin ikjo kícho sin,
ndáchro sin:

—¿Nkehe chrókuateheni?

Ti tsondáchroni kixin Díos
ichr'án ti ch'in Juan ndá
tsjanchankí ch'an nkekuènté
kuitekakuenhñani ti ch'in
Juan. ⁶Andá ti tsondáchroni
kixin chojni ó la kaín chojni
tsonínkaon sin la ts'ónáxin sin
ixro ti jeheni kixin kaín sin
nohe sin kixin Juan la chaxín
k'uékjako itén Díos.

⁷Ndá kjuátehe sin ndáchro
sin kixin noehña sin nkexro
tsíchr'án ti ch'in Juan. ⁸Ndá
ndáchro ch'in Jesús:

—Kjāxin janhan tsoxrjankahya
nkexro kjuajon kjuachaxín tjét'a
tíhi.

Éxi ti sin ch'ehya ixrā jína

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹*Ndá tuénxín kjuankíxin
ch'in Jesús nixjehē chojni
kjuíncheyóexin jnko nkehe,
ndáchro ch'an:

—Ijnko chojni kjuenkāxin inta
to uva ti nontee, ndá chr'éxin
kjuínchekjen iso chojni kixin
sich'e ixrā. Ndá kjuixin la sákjuí
ch'an ikjín la imá isé k'oxrjehen
ch'an ntiha. ¹⁰Ndá ti ó ikui ti
ñāo tsotjá sin ti ito uva, ndá ti
nkexro nontee la k'uetuehen
ijnko nkexro ch'exín ixrā kixin
tsjikjanchehe ti sin ch'exín ixrā

ti nonte kixin tsjajon sin ti ito
tóhen ch'an tókan. Kjānchó ti
sin t'ayakuénxín ti nonte la
k'uínkíté sin la ninkehó chjéhya
sin sákjuíko. ¹¹Ndá ti nkexro
nontee la ichr'án íjnko nkexro
ch'exín ixrā. Andá kjāxin tíhi
k'uándaxihín sin la ko kjuate sin
la kjāxin ninkehó tsíchjéhya sin.
¹²Ndá ti nkexro nontee la ichr'án
ijnko nkexro. La kjāxin xikahó
tsíkjich'ehe sin ti nkexro a ínaá,
la tsík'inkítéxin ti ntiha.

¹³Ndá ti nkexro kuènté ti nonte
la ndáchro: “¿Nkexrín sít'a ijie?
Tsochr'an ti xjana imá tjuāha.
Ákue chrókuitekakohen sin
ch'an, la chróchóntehe sin ch'an
kjuasàya.” ¹⁴Kjānchó ti ó k'uíkon
ti sin t'ayakuénxín ti nonte la ikjo
kícho sin ndáchro sin: “Ti nkexro
i mé ts'áyéhe kaín ti nkehe kuènté
ti it'é. Ts'ónáni ch'an kixin jeheni
tsítokoni kaín ti nkehe”, ichro
sin. ¹⁵Ndá xikaha kuakitsjexín sin
ch'an ti nonte la k'óná sin ch'an.

Andá kjuanchankí ch'in Jesús,
ndáchro:

—¿Ndá nkehe tjénkayáxinra
sich'e ti ìnché nonte kixin xikaha
kóhen ti xjeen ch'an? ¹⁶Itsi
ch'an la sinchek'itjáña ch'an
kaín ti sin t'ayakuénxín ti nonte
kixin xikaha kjuích'e sin, ndá
chróchjéhe iso nkexro ti nonte
kixin sich'e sin ixrā —ichro ch'in
Jesús.

Ndá ti ó kuíhin sin xikaha, la
ndáchro sin:

—Díos tsjajonhña kjuachaxin xikahña tsohen —ichro sin.

^{17*}Kjánchó ch'in Jesús komá ti jehe sin la ndáchro:

—¿Nkehe t'axrjéxín ti nkehe ndáchro xroon itén Díos?:

Ti ixro náxrjónhña kuítóenta ti sin ch'éna tjat'o, mé ijie k'óna ti ixro antsí tjetóan.

¹⁸La kaín ti nkexro ts'itsínka chritaón ti ixro la tsokuen. Andá ti ts'ánótjen ti ixro i tsoxratja ijnko chojni la tsokuen, ts'óna inche.

Ti tsjenkehe sin gobierno

(Mt. 21:45-46; 22:15-22;

Mr. 12:13-17)

¹⁹Andá ti nchát'á t'etóan la ko ti sin tjako ley tjinkaon sin chrótsé sin ch'in Jesús tuénxín ti hora a, kixin ó nohe sin kixin jehe sin ti kjuíncheyóexin ch'an ti nkehe nixja ch'an, kjánchó xitjahya tsotsé sin ch'an kixin chrákonhen sin ti chojni síin ntiha. ²⁰Ndá k'uetúehen sin chojni tsotsáyehe sin ch'in Jesús, ts'ejó sin éxi chojni jína kixin ách'e nkojín nkehe nduáhya tsonixja ch'an. Andá jína tsjanchaxín sin ijie tsjikaán sin ch'an ti itjen ti gobernador. ²¹Mé xikaha ti sin a kjuanchankí, ndáchro:

—Maestro, ó noheni kixin kaín ti nkehe ndáchrua la ko tjákua la chaxín ndoá la ko jehya nkexrín

tsjehe chojni tjénkayáxixián á jína sin o náhí, la ko ndoá tjákua ntje Díos. ²²Chronka, ¿á jína tsjenkeheni César ti nkehe tjanchia ní o náhí? —ichro sin.

²³Kjánchó ch'in Jesús ó nohe kixin nduáhya tjenkayáxín sin la ndáchro: ²⁴—Tjákora ijnko chichaon. ¿Nkexro tsík'axrjéxín ti chichaon i la ko nkexro ihníe chóna?

Ndá kaín sin kjuátehe sin:

—Ti nkexro t'etóan.

²⁵Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Chjéhéra ti ch'in gobierno ti nkehe kuènté ch'an; andá ti nkehe kuènté Díos la chjéhéra Díos.

²⁶Ndá kjuachahya sin kjuachaxin sin ch'in Jesús, ti nkehe ndáchro ch'an ti tjejó itsé chojni. La chrákon sin kuíhin sin kaín ti nkehe kjuátehe ch'an, la tání sin, í kohya nkehe ichro sin.

Kjuanchankí sin kuènté ti tsoxechón chojni

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

^{27*}Andá chr'éxin ikui iso ti sin saduceo kuitsjehe sin ti ch'in Jesús, jehe sin la titekakonhña sin kixin tsoxechón ti chojni tsík'en. Ndá xikaha kjuanchankíhi sin ch'in Jesús, ndáchro sin:

^{28*}—Maestro, Moisés tsíkjin xroon ndáchro kixin ti ó its'en ijnko chojni ndá naxa itjen ti ichjién ch'an, la tsík'ikonhña

sin ixjan, la ti k'icho ti nkexro tsík'en mé tsákja ti tjan k'án, ndá ti ixjan tsochóna sin la ts'óna éxi xjeen ti nkexro tsík'en. ²⁹Andá ntihi k'uejó yato sin nkokoa k'icho sin. Ndá ti nkexro saó la kótehe ndá ik'uén la kóchóntahya ixjan. ³⁰Ndá ti nkexro yaáxin kuákja ch'an ti tjan k'án, ndá kjaxin ch'an ik'uén ch'an la kóchóntahya sin ixjan. ³¹Ndá ti nkexro níxin mé kuákja ch'an ti tjan a, la xikaha kóhen ínaá. Ndá kaín ti yato sin k'uéchóna sin ti tjan a la kaín sin ik'uén sin la ninkehó ixjan kóchóntahya sin. ³²Ndá kjuixixién la kjaxin tjan ik'uén tjan. ³³Andá ti ó tsoxechón kaín ti chojni tsík'en, ¿la nkexro ts'óna xii tjan kixin kaín ti yato sin kótehe sin tjan? —ichro sin.

³⁴Ndá ch'in Jesús kjuátehe ndáchro:
—Ntihi chjasintajni la ti chojnindoa la ko ti chojnichjin la tótehe sin takja k'icho sin.

³⁵Kjánchó ti sin kuitekaon Díos la tsoxechón sin ínaá la í tsoteehya sin la ko í tsoteehya ti xjeen sin. ³⁶Kixin í xitjahya its'en kixin ts'ejó sin éxi ti sin ángel kixin jehe sin mé xjeen Díos kixin Díos kjuínchexechón ti jehe sin. ³⁷*Kjaxin Moisés kjuako ti ó chrónka kuèté ti inta tjeche kjuínchenohe ti jeheni kixin ti sin tsík'en tsoxechón sin. Ndáchro ch'an kixin Ìnchéni Díos

mé ti Díos tinkáchónki Abraham la ko Isaac la ko Jacob. ³⁸Méxra Díos la jehya Díos tinkáchónki ti chojni tsík'en. Náhí. Jehe ch'an mé Díos tinkáchónki ti sin tjejóchón, la Díos mé t'ikon kixin kaín chojni la tjejóchón sin.

³⁹Andá iso ti sin tjako ley, ndáchro:

—Maestro jína ndáchrua.

⁴⁰Ndá chrákon sin la í ninkehó kjuanchankíhya sin.

¿Xá nkexro ti it'é ti Cristo?

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—¿Nkexrín kixin ndáchro sin kixin ti Cristo mé ts'axrjeníxin David? ⁴²*Ndá David ikjin ch'an ti xroon Salmos la ndáchro ch'an:

Ìnchéni Díos ndáche ti Ìnchéni:
“Tjak'e tjaná chjina hasta tsétuajña

⁴³kixin tsjixinjña kaín ti sin nínkakoan la tsjachahya sin ts'etoan sin kixin jahuá tsétoan.”

⁴⁴¿Xá nkexrín kixin Cristo chrók'óna xjeen David, kixin David ndáchro ch'an kixin Ìnché ch'an ti Cristo? —ichro ch'in Jesús.

Ch'in Jesús kjuanchia ijje ti sin tjako ley

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40;

Lc. 11:37-54)

⁴⁵Kaín chojni tjejótihin sin ti ó nixjehe ch'in Jesús ti sin k'uájiko ndáchro:

⁴⁶—Chrokóxakohanra chrókuankíehyara ti sin tjako ley, kixin jehe sin tóxrín_hin sin chrók'uinkáya sin ika kjíjin la tjinkaon sin kixin kaín chojni tsjikosáyehe ti jehe sin ti ó tsoxéta sin ndasin la ko tjejá sin ti silla antsí tjeoan chrók'uejótj_xin sin nkaxehen n_hnko la ko tjejá sin kixin jína chrók'uejótj sin ti sátsji sin ijnko kia, ⁴⁷la ko k_xin takitsjehe sin ndo_e ti chojnichjin ik'án. Ndá ti ó tjixin ch'iyehé sin ti chojni, la náxrjón nixjehé sin Díos. Kjánchó Díos antsí sinchekjasóte ti jehe sin kixin xikaha ch'ia sin.

**Ti chichaon kjuajon
ti tjan k'án**

(Mr. 12:41-44)

21 ¹Ndá ti nkaxehen n_hnko la ch'in Jesús k'uíkon kixin ti sin rico la kjuikao sin chichaon chr'áxehen sin ti ntacajón tóxyoyéya chichaon kuènté ofrenda. ²La k'uíkon ch'an ikjui ijnko tjan ik'án nóa, la chr'áxehen tjan yaá chichaon ntsíntsí kanhño tje te sínkí. ³Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Chaxín ndáxrjan kixin ti tjan ik'án i, kjónté nóa tjan, la antsí kjuajon tjan kixin kaín asén tjan kjuajon tjan, ke ti íso sin ⁴kixin kaín ti chichaon kjuajon sin la ti chichaon ó tsíxehé sin. Andá jehe tjan, kjónté nóa tjan, la kjuajon tjan kaín ti chichaon chrók'uute nkehe chrókjonie tjan —ichro ch'in Jesús.



© 1996 David C. Cook

*Ti chichaon kjuajon ti tjan k'án
(Lc. 21:2)*

**Ch'in Jesús ndáchro kixin
tsoxika ti n_hnko**

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵Ndá iso sin tjejótjo sin kixin náxrjón tsjehe ti n_hnko tsík'ónaxín ixro náxrjón la ko íso nkehe náxrjón tsík_xajon chojni tsík'áyehé Díos. Andá ch'in Jesús ndáchro:

⁶—Kaín ti nkehe t'ikonra i, la itsi ijnko ñao la kaín tsoxika. La ninkehó ixro ts'ejójkjenhña kícho.

**Ti nkehe tsohen ti na_xa
ts'itjáñahña chjasintajni**

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷Ndá kjuanchankíhi sin ch'in Jesús, ndáchro sin:

—Maestro, ¿nkesá tsohen kaín tíhi? ¿Nkexrín tsoñoexíni ti ó tsohen kaín tíhi?

⁸Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—T'ejotsjehéra jína kixin chrókjuít'ayahyara chojni, kixin nchónhña chojni itsi tsondáchro sin kixin jehe sin ti Cristo, la ko tsondáchro sin: “Ijie tsoxiteyá kaín nkehe”, la kjónté xíkaha tsondáchro sin la chrókuitekákonhñara. ⁹Ti ó tsinhínra tsondáchro chojni kixin ó síin guerra la ko tjañonko kícho chojni, la chróchrakonhñara kixin kaín tíha la ticháxin tsohen, kjánchó naxa ts'itjáña chjasintajni.

¹⁰Andá naxa ndáchro ch'in Jesús:

—Ijnko nación tsjajonko íjnko nación la ko íjnko chjasin tsjajonko íjnko chjasin. ¹¹Itsje nketí ts'inki nonte la ko tsokjinta la ko tsoníhi chojni nchónhña chjasin, ndá ti nkajní la nchónhña kjuachrakon ijie tsohen ts'ikon chojni.

¹²Kjánchó ti naxa tsoenhña kaín tíhi la tsonínkakohanra sin, tsotséra sin, sátsjiko sin ti jahara ti nínko la tsjanchia sin ijie la ko ts'íkjahara^a la ko sátsjiko sin ti jahara nkayakon ti sin rey la ko ti sin gobernador kixin tinkachónkira ti janhan. ¹³Ti ñao xíkaha tsohen la jína tsochronkara kixin tinkachónkira ti janhan. ¹⁴*Ti ñao a la tóxakuanhñara

nkehe tsjatehéra ti ó tsjanchankí sin nkojín nkehe ¹⁵kixin janhan tsjánjua ti kjuaxrexinkaon jína la ko ti nkehe tsonixjara kixin nijnko ti sin nínkakohanra la xitjahya tsondáchro sin kixin nduáhya ti nkehe tsjatehéra. ¹⁶Kixin kjónté it'ára o kichuara o ti sin kjéhyara o ti sin itjóra jína mé tsjikaánra sin, la ts'óná sin nkojinra ¹⁷la kaín chojni tsonínkakohanra kixin tinkachónkira ti janhan. ¹⁸Kjánchó nijnko kaxihi chóna ikjára ts'itjáñahña. ¹⁹Andá ti tsitoéhyara tsinkachónkira ti janhan la tsochontara ti kjuachón nkochríxin.

²⁰Andá ti ó ts'ikonra kixin tsíkantatjen ti sin soldado kuenté Jerusalén la tsoñoaxínra kixin í séhya ts'itjáña ti chjasin. ²¹Andá ti sin tjejó Judea la sáchrókjuí sin nó iñna. Andá ti sin tjejó ntiha la sáchrókjuixin sin ntiha la ti sin tjejó nontee la í tsokjanhña sin chjasin ²²*kixin ti ñao a la tsjasóte kaín chojni kixin tsoxiteyá kaín ti nkehe nixja xroon itén Díos. ²³Kjánchó nóa ti chojnichjin tjejóyá ti ñao a la ko ti sin chóna xjanhnté naxa takí. Kixin ti ñao a la ts'ixin kjuachrakon ti chjasin la Díos tsjajon kjuachaxin kixin tsjasóte kaín chojni. ²⁴La itsje chojni ts'enxín sin espada la ko nkojín sin la tsotsé sin sátsjiko sin ti tjejó kaín ti íso nación la ntiha tsjasóte

^a21:12 ts'íkjahara encarcelar ts'ejóchjina sin

21:14: Lc. 12:11, 12. 21:22: Os. 9:7.

sin. Andá kaín ti sin jehya judío tsjixín ókjé nación mé tsinkátja sin ti chjasin Jerusalén hasta tjeje ti ñao kjuajon Díos kjuachaxin xikaha tsohen.

Ti itsi ti Xjeen Díos k'óna Chojni
(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵*Andá ts'ikonra ts'ixikóhen nkehe ti ñao la ko nitjó la ko ti konotsé. Andá ti chjasintajni nchónhña kjuaxikaon ts'ixin kaín nación la ko tsochrakon chojni kixin imá tsojna ti ndañao la tsinkákjaminkí intá itsi. ²⁶Ndá kaín chojni la ts'aniátexín sin ti kjuachrakon ti ó tsjenkayáxin sin ti nkehe tsohen ti chjasintajni kixin kaín ti nkehe sinkáni nkajní la ts'inki. ²⁷*Ndá xikaha ts'ikon sin itsi ti Xjeen Díos k'óna Chojni, itsi chríkjan itji tsikao ti kjuachaxin ijie kuènté nkaya nkajní. ²⁸Ti ó tsoxrankíxin tsohen kaín tíhi, la chrókócháhara chrókontára nkajní kixin í kjínhña itjen ti nkexro tsaáxinra.

²⁹Kjaxin kjuíncheyóexin ch'an ijnko nkehe ndáchro ch'an:

—Tsjehéra ti inta t'óna to higo la ko kaín ti iso inta. ³⁰Ti ó ts'ikonra kixin tinkák'aña ti kahnte, la tsonoaxínra kixin í séhya tsi ti nchakuén ichrin.

³¹Mé xikaha ti ó ts'ikonra kixin kaín ti nkehe í sitóhen, la tsonohara kixin ti kjuachaxin kuènté Díos la ó chjino itjen.

³²'Chaxín ndáxrjan kixin kaín tíhi tsohen ti naxa t'enhña ti chojni tjejó ijie. ³³Ti nkajní la ko ti chjasintajni la ts'itjáña. Andá ti itan kuéntana la ts'itjáñahña nkochríxin.

³⁴'Méxra chrókóxakohanra, kixin chrókjuichròdehyara kixin ti nkehe nduáhya ch'era la ko ti tókoanra la ko ti kjuaxikaon chontara, ndá titàya itsié ti ñao tsjixixín la chrók'uejochoénhñara. ³⁵La mé éxi ijnko trampa chrók'uikjehe mé xikaha itsi ti ñao a, la xikaha tsjasóte kaín ti chojni siín chjasintajni ti ts'ejóchoénhña sin.

³⁶Méxra jína chrók'uejotsjehera la ko chrónixjehéra Díos kixin ti ó itsi kaín ti kjuaxikaon la Díos chrókjuinchekaá ti jahara kixin tsjachara tsochjinara ti itjen ti Xjeen Díos k'óna Chojni.

³⁷*La xikaha kaín ñao kjuakoxin ch'in Jesús ti nínko, ndá ti ó tie la sáti ch'an ti ijna Olivo, la ntiha kuítohe ch'an. ³⁸La kaín chojni nchítjón kóchjina sin ti nínko nkojnko ñao kixin tsihin sin ti nkehe tjako ch'an.

Ti kjuénkayáxin sin nkexrín
ts'óná sin ch'in Jesús

(Mt. 26:1-5, 14-16;

Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

22 ¹*Ndá ó kuichjina ti kia inie sin ti niotja tjikohya ti nkehe t'ánkíxin mé ti kia la nchek'in sin Pascua.

²Ndá ti nchat'á t'etōan la ko ti sin tjako ley mé kjuénkayáxin sin nkexrín chrók'óñá sin ch'in Jesús, kjánchó chrákonhen sin ti chojni chjasin ntiha.

³Andá ti Jínahña mé k'uíxehen asén Judas Iscariote, ijnko ti teyó sin k'uájiko ch'in Jesús.

⁴Ti nkexro í mé sákjuitsjehe ti sin nchat'á t'etōan la ko ti sin t'etōan kuènté ninko, la ikjo ch'an sin nkexrín tsjajon ch'an ti ch'in Jesús. ⁵Ndá ti sin t'etōan la kóchéhe sin la ndáchro sin kixin tsjajon sin itsjé chichaon. ⁶Ndá kjuátehe ch'an ti nkehe ndáchro sin, ndá kjueyá ch'an nkexrín tsjajon ch'an ti ch'in Jesús ti kohya chojni.

Ti kjuixixín kjonieko sin ch'in Jesús

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25;
Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

⁷Ndá ikui ti ñao kia sinie sin ti niotja tjikohya ti nkehe t'ánkíxin, ndá ticháxin t'óñá sin ti kolélo sinie sin kuènté ti kia Pascua.

⁸Ndá ch'in Jesús k'uetuehen ch'in Pedro la ko Juan kixin sátsji sin sincheyaxín sin ti nkehe sinie sin ti kia Pascua. ⁹Ndá jehe sin kjuanchankí sin:

—¿Nketí tjinkaoan sincheyaxíxini? —ichro sin.

¹⁰Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Ti ó ts'ixehénra Jerusalén la tsoxétara ijnko chojnindoa yámá ijnko tóa tjía ìnta. Chréhéra ti nkexro a ti nchia ts'ixehen ch'an.

¹¹Ndá ndáchera ìnché ti nchia: “Ndáchro ti Maestro: ¿Nketí itjen ti cuarto tsjánjua kjuachaxin tsoyaxíxin ti kia Pascua sinieko ch'an ti sin teyó xriko ch'an?”

¹²Ndá ti nkexro a la tsjakaohara ijnko cuarto ijíe ti yaáxin piso la ntiha síin kaín ti nkehe tsicháxin, la ntiha ncheyáxixínra ti sinieni tsojín —ichro ch'in Jesús.

¹³Andá jehe sin la sákjuí sin la k'uitja sin kaín nkehe éxi tsíchronka ch'in Jesús. Ndá ntiha kjuíncheyáxixín sin ti nkehe sinie sin ti kia Pascua.

¹⁴Andá ikui ti hora, ndá ch'in Jesús la ko ti sin k'uájiko ch'an kjuíji sin ntiha la k'uejótjaxín sin ti itjen mesa. ¹⁵Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Imá tjínkəoan kixin chrókjonieni ti ñao Pascua i ti naxa ts'énhña janhan.

¹⁶Ndáxrjan kixin í siniehña xíkili ti kia Pascua inaá ti naxa tsoxiteyáhya ti itsi ti kjuachaxin kuènté Díos.

¹⁷Ndá kuákja ch'in Jesús ti nkehe tjía ìnté ito uva ndá chjéhe ch'an kjuasáya Díos la ndáchro ch'an:

—Tákjára tíhi la it'ira kaínra

¹⁸kixin janhan la í ts'ihya ti ìnté to uva i hasta tsijia ti kjuachaxin t'etōaxín Díos.

¹⁹Ndá kjuixin la kuákja ch'an ti niotja ndá chjéhe ch'an kjuasáya Díos, ndá kóchrít'ō ch'an chjéhe ch'an ti jehe sin la ndáchro ch'an:

—Tíhi mé ti cuerpo kuéntana ts'enyákohen ti jahara. Méxra xikaha ich'era xráxinkákonxínra ti janhan —ichro ch'in Jesús.

²⁰ *La kjaxin ti ó kjuixin kjónie sin la kuákja ch'an ti nkehe tjíá ìnté ito uva la ndáχρο ch'an:

—Ti nkehe tjetjíá ti vaso í mé chrónkaxín ti nkehe nixín tsohen tsoxiteyá kixin ti ijní kuéntana ts'tíj tsojtjuáxin ti ijíára.

²¹ *Kjánchó ti nkexro sinchekjina mé itjen ti mé í kjaxin. ²² Chaxín ndáxrjan kixin ti Xjeen Díos k'óna Chojni la its'en éxi tjenixín ti xroon; kjánchó nóa ti chojni sinchekji ti jehe ch'an kixin imá tsjasóte.

²³ Andá jehe sin kjuankíxin tjanchankíhi kícho sin, ndáχρο sin:

—¿Xá nkexro sinchekji ti jehe ch'an?

Ti nkexro imá t'etōan

²⁴ *Ndá kjaxin ikjo kícho sin kixin nkexro ti antsí tjetōan.

²⁵ Kjánchó ch'in Jesús ndáχρο:

—Ti sin rey kuèté ti nación la imá t'etuehen sin ti chojni. La ti chojni t'ítuehen la ndáχρο sin kixin ti sin t'etōan la chojni chaxín ich'e ixra jína. ²⁶ *Andá jahara xikahña chrókjuich'era. Ícha jína ti nkexro imá tjetōan la chrók'óna éxi ti nkexro t'ítuehen, andá ti nkexro t'etōan mé

chrók'óna éxi ti nkexro ch'exón ixra. ²⁷ *¿Xá nkexro ti antsí tjetōan, á ti nkexro tjak'etjaxin ti itjen mesa sinie ní, o ti nkexro tjaxon ti nkehe sinie ti nkexro tjetjaxin? ¿Á jehya ti nkexro tjetjaxin ti itjen mesa, ti antsí tjetōan ní? Andá janhan itjén ntihi éxi ijnko nkexro ch'exón ixra.

²⁸ 'La jahara nkochrín k'uejontaxínra k'uíkonra kaín ti nkehe náxrjónhña kóna. ²⁹ Méxra janhan tsjánjua kjuachaxin kixin tsétōanra, éxi janhan kjuajon T'aná kjuachaxin tétōan ³⁰ *kixin sintera la ko its'ira ti tsjak'e ti mesa kuéntana ti ó tsétōan janhan nkaya nkajní la ko sinchekitōexínra ijíe kaín ti sin k'uaxrjeníxin ti teyo tribu kuèté Israel.

Ch'in Pedro sinchemá kixin chóxin ch'in Jesús

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31;

Jn. 13:36-38)

³¹ Ndá ndáχρο Ìnchéni:

—Simón, Simón, chrókónoha kixin ti Jínahña kjuanchia kixin chrók'ótsjéyehe ti jahara éxi noatrigo. ³² Kjánchó janhan xrjanoáhá T'aná kixin chrókuítóéhya ti titekaoan ti janhan. Andá jaha, kjónté tsjásian ijíe, ndá tsokjan la tsinkítsa ti sin kichuara kixin jína ts'ejó sin —ichro ch'in Jesús.

22:20: Jer. 31:31-34. 22:21: Sal. 41:9. 22:24: Mt. 18:1; Mr. 9:34; Lc. 9:46.

22:26: Mt. 23:11; Mr. 9:35. 22:26: Mt. 20:25-27; Mr. 10:42-44.

22:27: Jn. 13:12-15. 22:30: Mt. 19:28.

³³ Andá ch'in Pedro ndáchro:
—Inchéni, ti ticháxin sátsjini
tsjak'echjinakoni ti jaha
la sátsjini, la jehya jehó ti
tsjak'echjina ó kjaxin ts'enkoni
ti jaha.

³⁴ Andá kjuátehe ch'in Jesús
ndáchro:

—Pedro, ndáxrjan kixin ijie
naxa tsjehya kochintóla la jaha
sınchemá iní vece kixin choxián
ti janhan.

**Kuichjina ti hora
tsjasóte ch'in Jesús**

³⁵ *Ndá ch'in Jesús kjuanchankí
ndáchro:

—Ti ó kuétuahanra sákjuíra
kjuíkoáhyara kabolsa la ko
kjuíkoáhyara ti nkehe t'inka
chichaon la ko kjuíkoáhyara
tokate la, zá k'uitjáña ichrén
nkehe ní?

Ndá kjuátehe sin ndáchro sin:
—Náhí. Ninkehó nkehe.

³⁶ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Andá ijie la ti nkexro chóna
kabolsa la tsákja la ko kjaxin
ti nkehe t'inka chichaon la ko
ti nkexro chóntahya espada la
chrókjuinchekji ti ika t'itsáte
ndá chrók'ueanaxín ijnko chika.

³⁷ *Chaxín ndáxrjan kixin ticháxin
tsoxiteyá tsona kaín ti nkehe
éxi tjenixín ti xroon itén Díos
ndáchro: “Éxi ijnko chojni kjuasin
ijie mé xíkaha ts'ikon sin ti nkexro
a.” Mé xíkaha kaín nkehe chronka
xroon itén Díos la ticháxin tsona,

mé ticháxin tsoxiteyá kaín tíha
—ichro ch'in Jesús.

³⁸ Ndá jehe sin ndáchro sin:
—Inchéni, ntihi tjejó yaa
espada.

Ndá ch'in Jesús ndáchro:
—Táhó ó nchoxon.

**Ch'in Jesús nixjexín Díos ti
Huerto Getsemaní**

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Ndá ch'in Jesús sákjuixin
ch'an Jerusalén la sákjuí ch'an ti
ijná Olivo éxi kuéhen k'uékjich'e
ch'an la koí ti sin k'uájiko ch'an
tinkáchréhe sin. ⁴⁰ Ndá ti ó kjuíji
sin ntiha la ndáchro ch'in Jesús:

—Nixjehéra Díos kixin tsjinkitsa
ti jahara kixin tsjásinhñara ijie.

⁴¹ Ndá ch'in Jesús k'uaxrjenta,
sákjuí éxi kjínxin it'eni jnko ixro.
Ndá kjuák'exín ch'an toch'in
ch'an la nixjehe ch'an Díos ⁴² la
ndáchro ch'an:

—It'eni, ti tjinkaoni kixin
chrókjuiin ti nkehe náxrjónhña
tsoheni, kjánchó jehya éxi jeheni
tjinkaoni chrókóheni. Náhí. Éxi
tjinkaoan tsohen —ichro ch'in
Jesús.

⁴³ Ndá xrínahña ikui ijnko
ángel kuixin nkaya nkajní kixin
tsjinkitsa ti jehe ch'an. ⁴⁴ Ndá
imá k'uává ch'an, la antsí nixjehe
ch'an Díos, ndá k'uúixin ch'an
ndachjin éxi ijní k'uitjí nonte.

⁴⁵ Ndá kjuixin nixjehe ch'an
Díos ndá k'uínkatjen ch'an la
sákjuí ch'an ti tjejó ti sin k'uájiko

ch'an, ndá k'uíkon kixin ó tjejójua sin, kixin imá t'ává sin.

⁴⁶Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—¿Nkekuénté tjejochrinra?
T'àyara. Nixjehéra Díos kixin tsjínkítsa ti jahara kixin tsjachròdehara ti Jínahña.

Itsé sin ch'in Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50;

Jn. 18:2-11)

⁴⁷Ndá naxa tjenixja ch'in Jesús la ikui nchónhña chojni yámá chika, la ti nkexro it'in Judas, ijnko ti teyóxin sin k'uájiko ch'in Jesús, mé tjetaón ntja kui, ndá kóchjinehe ch'in Jesús kixin tsochjéhe jnko kochító. ⁴⁸Andá ch'in Jesús ndáchro:

—Judas, ¿á ijnko kochító ó sinchekjixián ti Xjeen Díos k'óna Chojni?

⁴⁹Ndá ti sin tjejóko ch'in Jesús ti ó k'uíkon sin kixin xikaha kóhen la kjuanchankí sin:

—Inchéni, ¿á tsjajonkoxini espada ní?

⁵⁰Ndá ijnko ti sin a, la kjuíncheníhi ijnko ti nkexro ch'ehe ixra ti nchat'á t'etoan, kóchríjin ch'an ti ndatsjon chjina.^r

⁵¹Kjánchó ch'in Jesús ndáchro:

—Táhó, tjtóhéra ti nkexro.

Ndá itsé ch'an ndatsjon ti nkexro a, la kjuínchekitohe ch'an jína. ⁵²Ndá tuénxín nixjehe ch'in Jesús ti sin nchat'á t'etoan la ko ti sin t'etoan kuénté nínko la ko



Ti itsé sin ch'in Jesús
(Lc. 22:50)

^r22:50 *chjina* derecha, oreja derecha

ti sin táda t'etōan tsíki sátsjiko ti jehe ch'an, ndáchro ch'an:

—¿Nkekuènté k'uinkakoara espada la ko inta éxi chrótsera ijnko xíchee? ⁵³*Kaín ñāo kjuak'é ti tjejora kjuákoxián ti nínko la tsehyara ti janhan. Andá ijie ti hora kuèntára kixin ti kjuachaxin kuènté sítie kjuacha k'uētuehen asánra —ichro ch'in Jesús.

Ch'in Pedro kjuínchemá kixin ndáchro kixin chónhña Jesús

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴Ndá itsé sin ti ch'in Jesús kjuínchenteto sin la sákjuíko sin ch'an ndōe ti nchat'á t'etōan. Andá ch'in Pedro mé ikjín tinkáchrèxin ch'an. ⁵⁵Andá ti ndāsin ntiha mé kjuaka sin xrohi chjixroexín^s sin. Andá ch'in Pedro kjaxin kjuák'entaxín ti tjejó sin. ⁵⁶Ndá ijnko chojnichjin ch'exín ixrā k'uíkon tjan kixin koí ch'in Pedro tjechíxrohe ntiha ndá komá tjan la ndáchro tjan:

—Kjaxin ti nkexro i xriko ti ch'in Jesús.

⁵⁷Ndá ch'in Pedro kjuínchemá ndáchro:

—¿Nkekuènté xíkaha ichrúa? Ni chónhña ti nkexro a.

⁵⁸Andá ntsíkoá chr'éxin mé ikui ijnko chojni k'uíkon ti ch'in Pedro la ndáchro:

—Kjaxin jaha xrikoja ti nkexro a. Ndá ch'in Pedro ndáchro:

—Náhí, xríkianhña ch'an.

⁵⁹Ndá éxi ijnko hora chr'éxin ijnko nkexro chenka ti sin tjejó ntiha:

—Ti nkexro i la kjá chaxín xriko ti ch'in Jesús kixin tsíkijxin ch'an Galilea.

⁶⁰Ndá ch'in Pedro ndáchro:

—Nónahña nkehe ti ndáchrúa.

Ndá naxā tjenixja ch'an la itsje jnko kochintóla. ⁶¹Ndá Ìnchéni kuinkátjía komá ti ch'in Pedro. Ndá jehe ch'an xráxinkaon kixin chrónka Ìnchéni: “Ti naxā tsotsjehya kochintóla la sínchemána iní vece.” ⁶²Ndá sákjuí ch'an ndója, la tsjánka ch'an kixin imá t'ává ch'an.

Kjuanoá sin ch'in Jesús

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³Ti sin sákjuíko ch'in Jesús la kjuanoá sin ch'an la ko kjuate sin ch'an ⁶⁴la k'uekjèxin sin ika ti ikon ch'an ndá kjuate sin ch'an la kjuanchankíhi sin ch'an:

—Tónoha nkexro kjuatia ijie.

⁶⁵La ko íso nkehe ndáchro sin k'uándaxíhin sin ch'an.

Ch'in Jesús kjuák'e nkayakon ti sin t'etōan

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64;

Jn. 18:19-24)

⁶⁶Ndá ti ó k'uínkaséña la kónkotsé kaín ti sin táda t'etuehen ti sin judío, la ko ti nchat'á t'etōan, la ko ti sin tjako

^s22:55 *chjixroexín* calentarse en el fuego
22:53: Lc. 19:47; 21:37.

ley la sákjuíko sin ch'in Jesús nkayakon ti sin t'etōan. Ndá ntiha kjuanchankíhi sin ch'an:

⁶⁷—Chronka, ¿á jaha ti Cristo ní?

Ndá ch'in Jesús kjuátehe:

—Ti tsondáxrjan kixin chaxín janhan la tsitekákonhñara.

⁶⁸Andá ti chrókjuanchankíhara ichrén nkehe la chrókjuáteehyara la ko chrók'uatjántahyara ti janhan. ⁶⁹Andá ijie ti Xjeen Díos k'óna Chojni mé tsjak'etjaxin ch'an ti itja chjina kuénté Díos chóna kaín kjuachaxin.

⁷⁰Ndá tuénxín kaín k'óyako sin kjuanchankíhi sin:

—¿Á chaxín jaha ti Xjeen Díos ní?

Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Ó jahara ndáchrora kixin janhan tíha.

⁷¹Ndá ikjo sin kícho sin ndáchro sin:

—¿Nke tsohen naxa chróchronka íso chojni? Kaíni kuñhini ti nkehe k'uaxrjexín ir'ua ch'an —ichro sin.

Sákjuíko sin ch'in Jesús nkayakon Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5;

Jn. 18:28-38)

23 ¹Ndá kaín sin k'uínkatjen sin ndá sákjuíko sin ch'in Jesús nkayakon Pilato. ²Andá ntiha kjuankíxin sin t'eka sin ijie ti jehe ch'an la ndáchro sin:

—K'uítjani ti nkexro i tjachróe chojni chjaséni la ndáchro ch'an



© 1996 David C. Cook

Kjuiko sin Jesús ti tjen Pilato
(Lc. 23:1)

kixin chrókjuenkeehyani ti gobierno romano, la ko kjaxin ndáchro kixin jehe mé ti Cristo, la mé ijnko rey tíha —ichro sin.

³ Andá Pilato kjuanchankíhi ch'in Jesús ndáchro:

—¿Á jaha ti Rey t'etuehen ti sin judío a ní? —ichro Pilato.

Ndá ch'in Jesús kjuátehe ndáchro ch'an:

—Chaxín xíkaha ndáchrua jaha —ichro ch'in Jesús.

⁴ Andá Pilato ndáche ti sin nchat'á t'etōan la ko ti chojni tsíkikao sin:

—T'itjáhya nijnko ijje chóna ti nkexro i.

⁵ Andá jehe sin antsí itsen nixja sin ndáchro sin:

—Jehe ch'an tjachróe ch'an kaín chojni nonte Judea kixin ti nkehe tjako ch'an. Kjuankíxin kjuako ch'an nonte Galilea, andá ijje ó ikui ch'an ntihi —ichro sin.

Sákuíko sin ti ch'in Jesús nkayakon Herodes

⁶ Ndá kuíhin Pilato xíkaha ndáchro sin ndá kjuanchankí ch'an á ti nkexro i la á Galilea tsíkijxin ch'an. ⁷ Landá kjuátehe sin kixin ntiha tsíkijxin, ndá k'uetōan Pilato kixin sátsjiko sin ch'in Jesús ti itjen Herodes kixin jehe mé gobernador ti nonte Galilea la kjaxin ch'an itjen chjasin Jerusalén ti ñao a. ⁸ Andá Herodes k'uíkon kixin kjuíji ch'in Jesús ndá imá kóchéhe kixin óse tjinkaon chrók'uikon ch'an ti ch'in Jesús kixin tsíkihin

chronka chojni nkexrín tjako Jesús, ndá tjinkaon chrók'uikon ijnko kjuaxroan chrókjuakoxin ch'in Jesús. ⁹ Nchónhña nkehe kjuanchankíhi Herodes ti nkexro Jesús, kjánchó ch'in Jesús ninkehó kjuátehya. ¹⁰ Kjaxin ntiha k'uejó ti sin nchat'á t'etōan la ko ti sin maestro tjako ley landá nchónhña ijje k'ueka sin ch'in Jesús kixin nínkakohen sin ch'an.

¹¹ Andá Herodes la ko ti sin soldado kuénté kjuankíxin sin kjuikosáyehya sin ch'in Jesús la ko kjuanoá sin ch'an, kjuínchek'inkáya sin ch'an ika náxrjón tjete éxi t'inkáya ti sin rey. Landá tuénxín Herodes k'uetōan kixin sátsjiko sin ch'in Jesús inaá ti itjen Pilato. ¹² Andá ti ñao a Pilato la ko Herodes kjuankíxin sin ts'iton kícho sin kixin ti senó la k'uénínkakohen kícho sin.

K'uetōan sin kixin its'en ch'in Jesús

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15;
Jn. 18:39—19:16)

¹³ Landá Pilato k'uéyehē ti nchat'á t'etōan la ko ti sin gobernador la ko kaín chojni chjasin ntiha kixin tsonkotsé sin ¹⁴ ndá ndáchro ch'an:

—Jahara kjuíkoára ti nkexro i ntihi la ndáchrora kixin jehe ch'an kjuínchekonínkakohen ch'an chojni chjasin. Andá ó kuihínra kixin janhan kjuánchánkíhā ch'an itsjé nkehe,

kjánchó k'uitjáhya ninkehó ti ijie t'ékara ch'an. ¹⁵La ko kjaxin Herodes k'uitjahya ti ijie t'ékara ti ch'in Jesús ndá ichr'an ch'an ntihi inaá. Ndá ijie la ó k'uíkonra kixin ninkehó ijie chóntahya ti nkexro i kixin chrók'uen.

¹⁶Sintakjasóte ch'an ndá tsjánjua kjuachaxin sátsji —ichro Pilato.

¹⁷Andá ti ñao kia a la ticháxin kixin Pilato tsjajon kjuachaxin sátsji ijnko chojni tjechjina kixin xikaha kuéhen sin ósé. ¹⁸Ndá kaín sin kjuankíxin sin k'óyako sin ndáchro sin:

—¡Ti nkexro la chrók'uen!
¡Ch'in Barrabás mé t'atjánta!
—ichro sin.

¹⁹Andá ti Barrabás tsík'ikjehe kixin jehe ch'an la ko íso chojni kónínkakohen sin ti chjasin ntiha la ko tsík'óná ch'an chojni. ²⁰Landá Pilato tjinkaon chrókjuajon kjuachaxin sáchrokjui ch'in Jesús. Mé xikaha xíkjanchankíhi ch'an ti chojni síin ntiha inaá. ²¹Kjánchó jehe sin antsí itsen k'óyako sin, ndáchro sin:

—¡Tjakénkanira ch'an ntacruz!
¡Tjakénkanira ch'an ntacruz!
—ichro sin.

²²Níxin xíkjanchankí Pilato ndáchro ch'an:

—¿Xá nkehe nduáhya kjuích'e ti nkexro i? Janhan la k'uitjáhya ninkehó ijie chóna ch'an chrók'uenxín ch'an. Sintakjasóte ch'an landá chr'éxin tsjánjua kjuachaxin sátsji ch'an —ichro Pilato.

²³Kjánchó jehe sin antsí itsen kjuanchia sin, ndáchro sin kixin chrókjuak'enkáni ch'in Jesús ntacruz. Andá k'óyako sin la ko k'óyako ti sin nchat'a t'etoan ndá kjuacha sin kjuanchia sin ti nkehe tsohen. ²⁴Andá Pilato kjuajon kjuachaxin xikaha tsohen ti nkehe kjuanchia sin.

²⁵Andá kjuajon Pilato kjuachaxin sátsji Barrabás éxi kjuanchia sin, mé jehe ch'an ti nkexro k'uikjehe kixin k'uékje kjuanínkaon la ko kuék'óná chojni. La kjuajon Pilato kjuachaxin kixin sátsjiko sin ti ch'in Jesús sinchekjasóte sin éxi tjinkaon sin.

**Kjuák'enkáni ch'in Jesús
ntacruz**

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32;
Jn. 19:17-27)

²⁶Ndá ti ó sákjuíko sin ch'in Jesús tsjak'enkáni ch'an ntacruz, ndá itsé sin ijnko nkexro tsík'ixín nontee it'in Simón tsík'ixín Cirene, la kjuínchekamá sin ti ntacruz tsjak'enkáni ch'in Jesús la chréhe ch'an.

²⁷Kjaxin nchónhña chojnindoa la ko nchónhña chojnichjin chréhe sin tsjánkama sin ch'an.

²⁸Ndá ch'in Jesús nkátjía komá ti jehe sin kixin tsjánka sin la ndáchro:

—Jahara chojnichjin chjasin Jerusalén, chrótsjankamahñara ti janhan. Chrotsjankara kixin ti nkehe tsohanra jahara la ko xjaanra ²⁹kixin itsí ijnko ñao tsondáchrora kixin náxrjón



© 1996 David C. Cook

*Jesús yámá ntacruz
(Lc. 23:26)*

chéhe ti sin chóntahya ixjan la ko ti sin kjuínchekokjéhya xjan la ko ti sin kjuínchekakíhya ixjan. ³⁰*Ndá tsjankíxin chojni tsondáche sin ti ijna kixin tsoxratja ti jehe sin la ko tsondáche sin itjo kixin tsjavá ti jehe sin. ³¹Andá ti xíkaha ch'ehe sin ti inta yoa la, ¿nkehe kaá chrókjuích'ehe sin ti inta tsíxámá?

³²Kjaxin sákjuíko sin yaá chojni tsíkjasin ijie kixin ts'ónáko sin ti ch'in Jesús. ³³Ndá ti ó kjuíji sin ti ijna it'in Hueso

Ikja Chojni, la ntiha kjuák'enkáni sin ch'in Jesús ti ntacruz la ko kjaxin ti yaá chojni chóna ijie, ijnko la itja ch'an chjina la íjnko la itja ch'an ikjon. ³⁴*Ndá ti ó kjuixin kjuák'enkáni ch'an ntacruz, la ndáchro ch'an:

—It'eni, tónínkakuéñña sin kixin noehña sin nkehe ti ich'e sin.

Ndá ti sin soldado la k'óxicayehé sin ti iké ch'in Jesús, kjuích'exín sin suerte kixin tsonohe sin nkexro tsákja. ³⁵*Ndá kaín chojni tjejótsehe sin ti nkehe kóhen la ko

ti sin t'etōan la kjuanoá sin ch'in Jesús ndáchro sin:

—Kjuínchekaá ch'an ókjé chojni, andá ijie sinchekaá ch'an asén ch'an ti chaxín jehe ch'an ti Cristo, ti nkexro tsíkjejá Díos.

³⁶*La kjaxin ti sin soldado kjuanoá sin ch'in Jesús la kóchjinako sin xranvino náxrjónhña chjéhe sin ch'an chrók'ui ch'an, ³⁷la ndáchro sin:

—Ti chaxín jaha ti rey kuènté ti sin judío la jahuá nchekaá asán.

³⁸Kjaxin ikja ti ntacruz mé kjuák'enkáni sin ijnko nta tsíkjinxin sin ngiva griego la ko latín la ko hebreo ndáchro:

“Tíhi mé Rey kuènté ti sin judío.”

³⁹Kjaxin ijnko ti sin chóna ijie tjenkáni ntacruz la k'uándaxihin ch'in Jesús, ndáchro ch'an:

—Ti chaxín jaha ti Cristo, la jahuá tjinkájña asán, ndá tsjixin ndá tjínkajñani.

⁴⁰Kjánchó ti íjnko nkexro la k'uetuehen ti nkexro k'uándaxín kixin tsotání, la ndáchro:

—Ndáchrohya xikaha.

¿Á chrakuenhña Díos kixin xikaha ichrua kixin jeheni la ti ijie kuènténi tjejójtjasótexíni?

⁴¹Jeheni nchoxon ti tjejójtjasóteni tjejójtjenkani ti ijie kjuasini. Andá ti nkexro i ninkehó nkehe jínahña kjuích'ehya, la koí tjetjasóte.

⁴²Ndá ndáchro ch'an:

—Jesús, xráxinkaoan ti janhan ti ó ts'ayéhé kjuachaxin tsétoan.

⁴³Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Chaxín ndáxrjan kixin ndesi ijie jaí ts'ejóko kíchóni nkaya nkajni.

Ndá ó ik'uén Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41;
Jn. 19:28-30)

⁴⁴*Ndá ó chjina chonkíxin la k'uixitie kuenté chjasintajni hasta las tres kójín. ⁴⁵Ik'uén ñao, la ti ika tjenkakuèxin nkaxehen nínko la k'uichje nkosiñe. ⁴⁶*Ndá ch'in Jesús itsen ndáchro:

—It'éni, t'ayéhé ti aséni.

Xikaha ichro ch'an ndá ik'uén ch'an.

⁴⁷Ndá ti ó k'uíkon ti capitán romano kaín tíha la chjéhe ch'an kjuasáya Díos, ndáchro ch'an:

—Chaxín, ti nkexro í la ninkehó ijie chónahya.

⁴⁸Ndá kaín ti chojni tsíkónkotsé ntiha k'uíkon kaín ti nkehe kóhen la sákjuixin sin ntiha, chrakon sin tinkákjate sin ntakuin sin kixin xikaha kóhen. ⁴⁹*Ndá kaín ti sin chóxin Jesús la ko ti sin chjin nkáchréhe sin ch'an kjuixin sin Galilea la ikjín tjejó sin tjejótsjehe sin ti nkehe kóhen.

Xravá ch'in Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47;
Jn. 19:38-42)

⁵⁰Andá ntiha itjen ijnko nkexro it'in José, tsíkjinxin Arimatea nonte kuènté Judea. Kjaxin ch'an

ijnko ti sin imá t'et_oan kuènté ti sin judío, jína ch'an. ⁵¹Jehe ch'an k_jaxin tjechóhen ch'an itsi ti kjuachaxin kuènté Díos. La kóxríen_hña ch'an nkexrín kjuích'e ti sin íso t'et_oan. ⁵²La sákjuitsjehe ch'an Pilato la kjuanchia ch'an ti cuerpo kuènté Jesús, ndá Pilato kjuajon kjuachaxin. ⁵³Ndá sákjuí sin la kuakjijinxin sin ti cuerpo kuènté ch'in Jesús ti ntacruz, ndá kjuínchek'ísímá sin ijnko ika, ndá kjuák'e sin ch'an ijnko tòye xráxin tsík_jich'éna ch'in José, jehó itjo la ko naxa ninkexró tsíxraváhya. ⁵⁴Kaín tíha kóhen ti ñao tóyaxíhin sin kixin ó tsoxrankíxin ti ñao tok'éhe sin la kohya kjuachaxin tsohen ninkehó ixra.

⁵⁵Andá ti chojnichjin nkáchréhe kjuikoxín Jesús ndesi Galilea la k_jaxin sákjuí sin ti tòye la k'uíkon sin nketí kjuák'e sin ti cuerpo kuènté ch'an. ⁵⁶*Ndá ti ó ikjan sin ti nchia tjejó sin la kóyaxíhin sin kjueyá sin xroan xraxé náxrjón itsa ntøe Jesús kixin xíkaha k'uékinkáchónki ti sin judío. Andá kok'éhe sin ti ñao sabado éxi t'et_oan ti ley.

Ó xechón Jesús

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8;

Jn. 20:1-10)

24 ¹Imá nchtjen ti ñao domingo, mé ti ñao xránkíxixín semana, ti

chojnichjin la xíkjan sin ínaá ti tsíxravá Jesús la sákjuíko sin xroan xraxé tsík_jich'éna sin la ko íso chojnichjin sákjuikotoxin sin. ²Ndá ti ó kjuíji sin ntiha k'uíkon sin kixin ti ixro tsík_jèxin ti tòye la í xíkahña itjen ti sákjuí sin. ³Ndá k'uíxehen sin tòye la k'uitjahya sin cuerpo kuènté Ìnchéni Jesús. ⁴Ndá chrakon sin la noehña sin nkehe sich'e sin. Ndá xrínahña k'uíkon sin yaá chojnindoa tjejóxin toté chjinaxón ti tjejó sin, la iké sin la tjákini tsjehe. ⁵Andá ti chojnichjin k'uísén sin tjejótsjehe sin nonte kixin imá chrákon sin, andá ti chojnindoa ndáchro sin:

—¿Nkekuènté xritjéyára ti nkexro tjechón ti síin ti sin tsík'en? ⁶*Tjenhña ntihi, ó xechón ch'an. Xráxinkaonra nkehe ndáchro ch'an ti kjuák'e ch'an nonte Galilea ⁷ndáchro kixin jehe ti Xjeen Díos k'óna Chojni ticháxin tsotsé ti sin chóna ijie tsjak'enkanı sin ntacruz la ko ti níxin ñao tsoxechón ch'an ínaá —ichro sin.

⁸Landá ti síchjin xráxinkaon sin kixin nkexrín tsíchronka Jesús, ⁹ndá ti ó k_janxin sin ti tsíxravá ch'an la chenka sin ti tejnko ti sin kuék'ajiko ch'an la ko kaín ti íso sin. ¹⁰La ti sin sákjuichenka ti sin apóstol la mé tjan María Magdalena la tjan Juana la tjan María ñé

23:56: Ex. 20:10; Dt. 5:14.

24:6: Mt. 16:21; 17:22, 23; 20:18, 19; Mr. 8:31; 9:31; 10:33, 34; Lc. 9:22; 18:31-33.

©2016 Wycliffe Bible Translators, Inc

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/mx/>

Jacobo la ko ti iso chojnichjin.
 11 Andá ti sin apóstol kuíhin
 sin éxi ijnko nkehe chaxínhña
 ti nkehe chrónka ti sin a, ndá
 kuítekakonhña sin.

12 Kjánchó ch'in Pedro
 k'uaxrjexín nchia tinká
 sákjuitsjehe ti tsíkjixravá Jesús.
 Ndá ti kjuíji la tsjehe ch'an ti
 nkaxehen ti tòye la k'uíkon kixin
 jehó ti ika tsík'isimá Jesús ntiha
 itjen. Ndá ikjan ch'an ti nchia
 la chrákon ch'an kixin xíkaha
 tsíkóhen.

**Ti ntja Emaús sákjuí sin la
 kjuíjichréhe Ìnchéni**

(Mr. 16:12-13)

13 Andá ti ñao a mé yaá sin
 sákjuí sin ijnko chjasin it'in
 Emaús, la tíha mé tejnko
 kilómetro kjínxin ti itjen
 Jerusalén, 14 la tinkákjo sin
 kícho sin kaín ti nkehe tsíkóhen
 Jerusalén. 15 Andá naxa tinkákjo
 sin, la ch'in Jesús kóchjinehe
 ti jehe sin la sákjuíko sin
 ch'an. 16 La kjuatsoanhña sin



© 1996 David C. Cook

Ti ntja sákjuí nó Emaus
 (Lc. 24:14)

ch'an kixin kjuajonhña Díos
 kjuachaxin. 17 Andá ch'in Jesús
 kjuanchankífi ch'an sin ndáchro
 ch'an:

—¿Nkehe ti tinkakjóra ti
 k'uinkara ntja? ¿Nkekuèté kixin
 t'avára? —ichro ch'an.

18 Andá ijnko ti jehe sin mé it'in
 Cleofas, mé kjuátehe, ndáchro:

—Kaín chojni ó nohe nkehe
 tsíkóhen Jerusalén la jaha kjaxin
 kjuák'e ntiha la, ¿á jahuá ti
 noahña nkehe tsíkóhen ntiha ní?
 —ichro ch'an.

19 Andá ch'in Jesús
 kjuanchankí:

—¿Xá nkehe tsíkóhen?

Ndá jehe sin chrónka sin:

—Ti nkehe tsíkóhen ch'in Jesús
 tsíkjixin Nazaret. Jehe ch'an
 la ijnko nkexro k'uéchronka
 itén Díos, la kjuakoxin ch'an ti
 kjuachaxin kuèté Díos kaín
 ti nkehe k'uékjich'e ch'an la
 ko kaín ti nkehe k'uéchronka
 ch'an nkayakon Díos la ko kaín
 chojni. 20 Andá ti nchat'á t'etoan
 la ko ti sin t'etoan chjasin la
 kjuínchek'ayéhe sin ti nkexro a ti
 sin romanos kixin its'en ch'an la
 tsjak'enkáni ch'an ijnko ntacruz.
 21 Andá jeheni k'uejóchóheni
 kixin jehe ch'an chrókuinchekaá
 ch'an ti sin Israel. Landá ijie
 ó itji iní ñao xíkaha kóhen.
 22 Andá iso ti chojnichjin kjaxin
 k'uéchréhe sin ch'in Jesús mé
 kjuínchechrákon sin ti jeheni
 kixin jehe sin tsíkjitsjehe sin ti
 tsíxravá ch'an imá nchítjen 23 la
 tsík'itjahya sin ti cuerpo kuèté

ch'an, ndá ikjan sin chrónka sin kixin tsík'ikon sin yaá sin ángel tsíchronka kixin ch'in Jesús la tjechón ch'an, ichro sin. ²⁴Ndá tuénxín yaá ti sin k'uájikoni kjaxin sákjuitsjehe sin ti tsíxravá ch'in Jesús la k'uíkon sin éxi tsíchronka ti chojnichjin, kjánchó ch'in Jesús la k'uíkonhña sin —ichro ti yaá sin a.

²⁵Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Lontira jahara; tjokahya kuitekáonra ti nkehe k'uéchronka ti sin profeta k'uejó ósé. ²⁶¿Xá ticháinhña chrókjuasóte Cristo senó ndá chrók'uáyehé ti kjuachaxin chrók'uetōan ní? —ichro ch'in Jesús.

²⁷Ndá kjuankíxin chrónka ch'an nkexrín t'axrjexín kaín ti nkehe nixja ti xroon itén Díos kixin nkehe tsohen ti jehe ch'an la kjuankíxixín ch'an chrónka ch'an kaín ti nkehe tsíkjin ch'in Moisés la ko kjuintaxín chrónka ch'an ti nkehe tsíkjin ti íso sin profeta.

²⁸Ndá ti ó kjuíji sin ti chjasin, la ch'in Jesús tsjehe éxi naxa sáchrokjui ikjín. ²⁹Andá jehe sin mé chrónoéhe sin ch'an kixin ntahó chrókuítohe ch'an, ndáchro sin:

—Titōha ntiho ts'ejóni kixin ó ndá kóntó la ó ts'ixitie —ichro sin.

Ndá ch'in Jesús k'uíxehen ti nchia la kuitōeko sin ch'an.

³⁰Andá ti ó k'uejótjaxin sin

sinie sin, la ch'in Jesús kuákja ti niotja la chjéhe kjuasáya Díos la kóchrít'ō ch'an kuákja sin.

³¹Ndá kjuátsoan sin ti jehe ch'an, kjánchó ch'in Jesús la tuénxín k'uitjáñakoa ch'an. ³²Ndá jehe sin ikjo kícho sin, ndáchro sin:

—¿Á chaxinhña chéhe aséni ti kjuíkəoni ch'an ntia la chrónkaxín ch'an nkehe t'axrjexín ti itén Díos tsíkjin sin ósé? —ichro sin.

³³Ndá tuénxín k'uínkatjen sin la ikjan sin Jerusalén la ntiha k'uitja sin ti tejnko sin nkokəa tjejó sin la ko ti íso sin a. ³⁴Andá ti sin tjejó ntiha la ndáchro sin:

—Chaxín ó xechón Ìnchéni tsík'ikon ch'in Simón —ichro sin.

³⁵Ndá jehe sin kjaxin sin chrónka sin ti nkehe tsíkóhen ti ntia sákjuí sin la nkexrín kjuátsoanxín sin Jesús ti ó kóchrít'ō ch'an ti niotja la kjuajon ch'an.

Titàya k'uikuén sin ikui Jesús

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18;

Jn. 20:19-23)

³⁶Ndá jehe sin naxa tjejótjo sin kaín ti nkehe tsíkóhen, landá xrínahña ch'in Jesús kjuák'e nkosiñe ti tjejó sin, nixjehe ti jehe sin ndáchro:

—¿Á kjuaxróxin tjejora?

³⁷Andá jehe sin la imá chrákon sin kjuénkayáxin sin kixin k'uíkon sin ijnko xríntoe chojni.

—Ách'e kjuachani —ichro sin.

³⁸Andá ndáche ch'in Jesús ti jehe sin:

—¿Nkekuènté chrakonra?
¿Nkekuènté xíkaha tjenkayáxin
asánra? ³⁹Tsjehéra tjaná la ko
toténá kixin chaxín janhan.
Itserana la ko komárana, kixin
ijnko xrintoe chojni chóntahya
into la ko chóntahya hueso éxi
t'íkonra kixin chonta janhan
—ichro ch'in Jesús.

⁴⁰Mé xíkaha ichro ndá kjuako
itja la ko toté. ⁴¹Ndá kjónté
xíkaha k'uíkon sin la naxa
kuítekakohña sin kixin chéhe
sin la ko chrákon sin. Landá
ch'in Jesús ndáchro ch'an:

—¿Á chontara nkojín nkehe
sinieni ntihi ní?

⁴²Ndá chjéhe sin ch'an it'o
koche tsíchjátaón xrohi la ko
ijnko it'o katjé kotsjenta tjiá
itsjen. ⁴³Ndá ch'in Jesús kuákja
kjónie la k'uíkonxín ikon sin.

⁴⁴Landá ndáchro ch'in Jesús:

—Kaín ti nkehe k'uat sínka ti
janhan mé k'uéndáxrjan ti naxa
kuék'ejóni senó; kixin ticháxin
tsoxiteyá kaín ti nkehe chronka
ti ley tsíkjin Moisés la ko ti nkehe
tsíkjin ti sin profeta la ko ti nkehe
ndáchro ti salmo kixin nkexrín
tsona janhan —ichro ch'in Jesús.

⁴⁵Ndá kjuajon ch'an kjuachaxin
kixin tsiénxín sin ti xroon
itén Díos tsíkjin sin ósé. ⁴⁶Ndá
ndáchro ch'an:

—Mé xíkaha nixja ti xroon itén
Díos kixin ti Cristo la ticháxin
its'en, la níxin ñao la tsoxechón.
⁴⁷Andá tsjakoxin sin ihnié ch'an
tsjankíxixín sin chjasin Jerusalén
la ko chrókuihin chojni kuenté
chjasintajni kixin chrókuítóhe sin
ijjé sin, chrókuitekaon sin ti jehe
kixin jehe ch'an mé chrókujatsen
ch'an ti ijje sin. ⁴⁸Andá jahara
mé tsochronkaxínra kixin xíkaha
k'uíkonra kaín tíha. ⁴⁹*Ndá
tsochr'an janhan ti Nchakuén
T'aná éxi tsíndáchro ch'an.
Kjánchó chjasin Jerusalén ntahó
titohara tsoxiteyájia ts'ayéhéra
kjuachaxin tsixin nkaya nkajní.

Jesús sákjuí nkaya nkajní

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰*Andá ch'in Jesús sákjuíko
sin la k'uaxrjexín sin chjasin
Jerusalén sákjuí sin chjasin
Betania. Ndá kjuaya itja ch'an
kjuíncheñao ti jehe sin. ⁵¹Andá
kjuixin kjuíncheñao ch'an sin
ndá k'uaxrjenta ch'an ndá sákjuí
nkaya nkajní. ⁵²Andá jehe
sin k'uíkon sin xíkaha, andá
kjuikosáyehe sin ch'an, ndá
ikjan sin chjasin Jerusalén la
imá chéhe sin. ⁵³Andá kaín ñao
tjejó sin nkaxehen nínko chjéhe
sin Díos kjuasáya. Mé xíkaha
tsohen.